

Programmabegroting 2026

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
Onze aantrekkelijke leefomgeving.....	4
Passend wonen	14
Vitaal platteland	19
Nieuwe Energie	25
Een toekomstbestendig sociaal domein	32
Sport en cultuur bewegen je!.....	41
Werken en leren	47
Veiligheid	54
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	59
Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	63
Paragrafen	65
Bedrijfsvoering	66
Wet open overheid.....	71
Grondbeleid	72
Lokale heffingen.....	74
Weerstandsvermogen.....	80
Verbonden partijen.....	84
Financiering	94
Onderhoud kapitaalgoederen	97
Reserves en voorzieningen	102
Financiële begroting	106
Bijlagen	117
Bijlage 1: Verplichte beleidsindicatoren	118
Bijlage 2: Overzicht subsidies	126
Bijlage 3: Investerings 2026.....	129

INLEIDING

In een begroting kijken we vooruit. Dat doen we op basis van ervaring. In de raadsperiode 2022-2026 kwamen er vele uitdagingen op ons pad en waren er mooie successen. We namen met elkaar besluiten die soms lastig waren en kregen nieuwe projecten van de grond. Deze vormen de basis voor onze programmabegroting 2026.

Betrokken en gastvrij

Onverwachte gebeurtenissen stelden ons de afgelopen jaren op de proef en dwongen ons flexibel te zijn. De coronapandemie was nog niet afgelopen of de oorlog in Oekraïne diende zich aan. Een oorlog die leidde tot de instroom van Oekraïense ontheemden en met een energiecrisis tot gevolg. We zagen hoe onze inwoners en ondernemers zich flexibel en met compassie opstelden. Die betrokkenheid toont onze gemeenschappelijke solidariteit en gastvrijheid. Solidariteit en gastvrijheid zien we nu weer terug, bijvoorbeeld in Rekken en Eibergen, bij de opvang van vluchtelingen uit andere gebieden buiten Europa. Sommige mensen voelen zich bang of zijn daar boos over. Maar we weten dat we er samen voor kunnen zorgen om deze mensen gastvrij te ontvangen en snel wegwijs te maken, zodat ze kunnen meedoen in onze samenleving.

Plannen ontwikkelen en uitvoeren

Ondanks de krappe arbeidsmarkt wisten we de gemeentelijke organisatie door roerige tijden te loodsen. Onze medewerkers werkten harder dan ooit om alle plannen uit te voeren. Maar ook om nieuwe wetten te implementeren, zoals de Omgevingswet. En om onze dienstverlening zo goed mogelijk te laten doorgaan. De afgelopen jaren hebben we mooie hoogtepunten mogen vieren. Dit uit zich onder andere in een investering van circa € 47 miljoen vanaf 2022. Het nieuwe IKC 't Simmelink in Eibergen en het Staring College op campus de Wildbaan in Borculo zijn opgeleverd. Daarnaast heeft de gemeenteraad besloten tot uitbreiding van sportaccommodatie 't Timpke met 2 zaaldelen. Dat project is onderweg. In Eibergen, Borculo en Neede zijn de centrumplannen afgerond of onderweg. Daar zorgen een frisse inrichting met nieuwe bestrating, bomen en verlichting voor een veilig en uitnodigend centrum. Inwoners en bezoekers ervaren nu meer leefkwaliteit en aantrekkingskracht. Daarnaast wordt het centrum van Borculo ook nog eens versterkt met een nieuwe vestiging van de Bibliotheek.

Ruimtelijke opgaven

We stelden het bestemmingsplan buitengebied vast. Daarmee gaven we richting aan de ontwikkeling van ons landelijk gebied. De gemeenteraad stelde zelf een Omgevingsvisie op en vast die kader en richting geeft bij de toekomstige afwegingen en keuzes in de fysieke leefomgeving. Verschillende beleidsstukken werden herzien en vastgesteld. De sport- en beweegvisie geeft richting aan een gezonde leefstijl en wijst ons de weg hoe om te gaan met sportvastgoed. Datzelfde geldt voor het Integraal Huisvestingsplan (IHP) op het gebied van scholen. De woningbouw neemt toe en in 2025/2026 verwachten we de oplevering van 500 nieuwe woningen. Dat is goed nieuws voor starters, gezinnen en senioren die hier willen (blijven)wonen. Met deze groei geven we een impuls aan de sociale en economische leefomgeving. In Ruurlo liep de ontwikkeling van een nieuwe sporthal vertraging op. Gelukkig zijn we daar voortvarend bezig om de sporthal alsnog zo snel mogelijk te realiseren in nauwe samenwerking met de gebruikers.

Bouwen aan vertrouwen en samenwerking

De bestuurlijke crisis in de zomer van 2024 was een dieptepunt in onderling vertrouwen en samenwerking. Dit had brede gevolgen. We laten dit hoofdstuk achter ons en kijken vooruit naar het verkiezingsjaar 2026. Daarin wordt op het gebied van samenwerken en vertrouwen veel van ons gevraagd. We zijn weer aan het bouwen en hopen deze positieve energie vast te houden.

Wel of niet bezuinigen

Financieel vooruitkijken is lastig wanneer het Rijk zich een onvoorspelbare partner toont. Daardoor hebben wij wel veel bezuinigingen voorgesteld, maar hebben deze ook weer uitgesteld.

Dat was natuurlijk goed nieuws voor onze financiën en wat we voor onze inwoners en ondernemers kunnen (blijven) doen in onze gemeente, maar wordt ook steeds moeilijker uit te leggen.

Beleidsarme begroting

Aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 presenteren we u een beleidsarme begroting. Dit houdt in dat we geen grote nieuwe projecten starten; dat is aan de nieuwe gemeenteraad. Natuurlijk bouwen we wel samen voort op de successen van de afgelopen raadsperiode en blijven we met elkaar investeren in de toekomst van Berkelland.

Bedragen x €1.000

Overzicht van saldo's van baten en lasten per programma	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	-9.225	-10.567	-10.158	-8.988	-8.948	-8.721	-8.432
020 Passend wonen	-3.703	-3.284	-3.193	-3.195	-3.195	-3.122	-3.023
030 Vitaal platteland	-503	-409	-564	-825	-825	-825	-692
040 Nieuwe energie	-291	-347	-347	-416	-416	-416	-416
050 Een toekomstbestendig sociaal domein	-38.637	-39.234	-40.439	-41.200	-40.320	-40.039	-40.039
060 Sport en Cultuur	-5.321	-5.420	-5.993	-5.437	-5.437	-5.331	-5.256
070 Werken en leren	-16.146	-17.502	-17.333	-19.325	-19.332	-19.050	-19.050
080 Veiligheid	-5.813	-5.786	-5.863	-6.229	-6.418	-6.496	-6.496
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	-21.475	-22.436	-23.325	-23.429	-23.726	-23.845	-23.593
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	109.204	105.184	109.890	110.958	109.633	107.131	108.253
Gerealiseerd resultaat	8.089	198	2.675	1.913	1.014	-716	1.254

Opzet begroting

De begroting 2026 kent dezelfde programma's als de begroting 2025.

Aansluiting op perspectiefnota

De basis voor de begroting is de perspectiefnota 2026. Na het vaststellen van de perspectiefnota 2026 hebben zich enkele ontwikkelingen voorgedaan die leiden tot een iets ander saldo. In onderstaande tabel zijn alle wijzigingen ten opzichte van de perspectiefnota weergegeven. Ook de wijzigingen kleiner dan € 250.000. Onder de tabel is een verdere toelichting opgenomen.

	2026	2027	2028	2029
Begroting aangeboden perspectiefnota	-2.980	-2.118	-1.578	-982
Meicirculaire	7.300	6.100	3.000	3.400
Verlagen bezuinigingen	-2.435	-3.195	-4.230	-4.230
Verschuiven bezuinigingen			2.615	3.790
Geen pijn maatregelen naar voren	950	1.150	400	200
Begroting 2026 SDA	-26	-26	-26	-26
Begroting 2026 Fijnder	-896	-897	-897	-898
Primitieve begroting	1.913	1.014	-716	1.254

Meicirculaire

De meicirculaire geeft aan hoeveel geld wij mogen verwachten via de algemene uitkering van de Rijksoverheid. De meicirculaire 2025 laat een stijging van de algemene uitkering zien voor de komende jaren.

Verlagen bezuinigingen

In het saldo van de aangeboden perspectiefnota 2026 was een deel van de 2e fase van de bezuinigingen verwerkt. Door het voordelig resultaat van de Meicirculaire 2025 kon dit teruggedraaid worden.

Verschuiven bezuinigingen

Nu het Ravijnjaar doorgeschoven is naar 2028 hebben we de 2e fase van de bezuinigingen weer geraamd vanaf 2028.

Geen pijn maatregelen naar voren

In de vergadering van 8 juli 2025 is motie M25-16 aangenomen waarbij enkele bezuinigingen die geen directe consequenties hebben toch per 2026 door te voeren. Het gaat om de volgende bezuinigingen:

- **Inzet SPUK voor structurele vaste kosten**
Op het programma nieuwe energie is het mogelijk om ook op begrotingsbasis beperkt (structurele) lasten ten laste van een Specifieke Uitkeringen (SPUK) te brengen in plaats van ten laste van de algemene middelen. In de praktijk gebeurt dit op rekeningbasis ook al.
- **Werken en leren/Fijnder**
De uitgaven voor de Participatiewet (onder andere de bijstand) lopen via de begroting van Fijnder. In onze Begroting 2025-2028 houden we rekening met een relevante stijging van deze uitgaven. Meerjarig hebben we de inkomsten voor de Participatiewet (De BUIG en de integratie-uitkering voor de Participatiewet) niet hoger geraamd. We begroten zo scherp mogelijk en zijn daarnaast met Fijnder in gesprek om te kijken of er nog andere bezuinigingen mogelijk zijn.
- **Rente / minder behoefte vreemd vermogen**
In relatie met de verwachte investeringen (de eerder genoemde wegen en riolering maar ook onderwijs- en sportaccommodaties) houden we in onze renteraming voor vijf jaar rekening met het per jaar aantrekken van € 10 miljoen extra vreemd vermogen. Gezien het werkelijke investeringstempo tot nu toe kan dat voorlopig met € 10 miljoen minder.
- **Affromen stelpost prijs/kaasschaaf**
We hanteren een techniek waarbij we bij de perspectiefnota de verwachte loon- en prijsstijgingen meerjarig op een stelpost ramen. Bij de daaropvolgende programmabegroting en bestuursrapportage worden deze stelposten verdeeld over de concrete begrotingsposten waar deze nodig zijn. Soms wordt niet de hele stelpost verdeeld omdat bijvoorbeeld de loon- of prijsstijging meevalt of niet wordt aangevraagd. Soms valt deze ook tegen. Per saldo resteert er nog een deel van de stelpost van voorgaande jaren. Overigens wordt de prijsindex op de Algemene Uitkering bepaald op basis van prognoses van het CPB. De laatste jaren is helaas de werkelijke prijsstijging hoger dan de raming. Dit wordt niet gecompenseerd in de Algemene Uitkering. Ondanks dat we de stelpost loon-/prijs goed kunnen gebruiken kan er ook een deel van vrijvallen om de meerjarenraming sluitender te maken.

Begroting 2026 Sociaal Domein Achterhoek (SDA)

De post onvoorzien is van 1% naar 3% verhoogd. Dit vergroot de speelruimte van het SDA bij de aanschaf van (technische) benodigdheden, zoals bijvoorbeeld een contractmanagementtool en registratiesystemen.

Begroting 2026 Fijnder

De kosten stijgen ten opzichte van onze begroting na berap 2025 (€ 2.178.000). Dit komt met name door hogere uitvoeringskosten vanwege een hogere instroom uitkeringsgerechtigden, loon- en prijsindexatie en gestegen wettelijk minimumloon. We dekken dit onder andere vanuit de prijscompensatie voor gemeenschappelijke regelingen (€ 528.000), de BUIG (€ 565.000) en het impulsbudget sociaal ontwikkelbedrijven (€ 189.000) Het restant trekt een wissel op ons begrotingsresultaat.

Lezen van tabellen

De tabellen in de begroting geven de bedragen weer x € 1.000 (duizenden euro's) tenzij anders vermeld. Door afronding kunnen er kleine verschillen ontstaan in de totalen zoals in de tabel aangegeven. De lasten worden weergegeven met een – (min), de baten met een + (plus). Een programma met een negatief saldo betekent dat er meer lasten in het programma zitten dan baten. Om de cijfers in de tabellen leesbaar te houden zijn bij de omschrijvingen afkortingen gebruikt. In de kolom Realisatie 2024 staat hoeveel we in 2024 uitgaven. In de kolom 2025 (primitief) staat de begroting die door uw raad is vastgesteld. De kolom 2025 (na bestuursrapportage) geeft de stand van de begroting na de bestuursrapportage. Dit is dus inclusief alle eerdere wijzigingen waaronder de jaarrekening en de overheveling van budgetten. In de kolommen 2026 (primitief), 2027 (primitief), 2028 (primitief) en 2029 (primitief) staat de begroting voor deze jaren.

ONZE AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

Een aantrekkelijke, klimaatbestendige en biodiverse leefomgeving

Wat speelt er?

- We hebben in Berkelland een goede en fijne leefomgeving die wordt gewaardeerd door onze inwoners, maar ook door ondernemers en bezoekers. Dit willen we graag zo houden en als het kan zelfs verbeteren. Een aantrekkelijke, klimaatbestendige en biodiverse leefomgeving vraagt onze aandacht, maar vooral onze inzet én voldoende middelen. Deze middelen zijn schaars en daarom moeten we keuzes maken. We werken daarbij samen met inwoners en organisaties, omdat zij veel kunnen bijdragen aan het ontwikkelen en uitvoeren van plannen. Dát is Berkelland.
- Ons klimaat verandert. We zien extremen (wateroverlast door hevige regenval, droogte en hitte) toenemen en we moeten ons daarop aanpassen (klimaatadaptatie).
- Tachtig procent van alle bruggen, viaducten en wegen in Nederland is in beheer van gemeenten. Veel van deze infrastructuur dateert uit de jaren 60 en 70 en is aan vervanging toe. Ook in Berkelland speelt deze ontwikkeling. Maar omdat lokale overheden het benodigde geld daarvoor niet krijgen van het Rijk en/of kunnen vrijmaken binnen hun gemeentelijke begrotingen, wordt onderhoud en vernieuwing vaak uitgesteld of er wordt volgens TNO en de Algemene Rekenkamer zelfs op bezuinigd. Dat levert op termijn echter een veel hogere rekening op. Ook de VNG is zich hiervan bewust en doet een beroep op de Rijksoverheid. Dit heeft echter (nog) niet geleid tot meer middelen voor dit doel vanuit het Rijk en draaien gemeenten zelf op om met (beperkte middelen en keuzes) de infrastructuur veilig te houden.
- Ook voor wat betreft de onderwijshuisvesting geldt hetzelfde als hiervoor genoemd. Veel onderwijshuisvesting is aan renovatie of nieuwbouw toe.
- Nederland wil naar een circulaire economie. Hiermee bedoelen we een economie waarin reststoffen volledig opnieuw worden hergebruikt. Dat is beter voor het milieu en maakt ons minder afhankelijk van grondstoffen uit het buitenland. Voorbeeld hiervan is het landelijke programma Van Afval Naar Grondstof 'VANG'. Wij zijn daarbij een belangrijke partner, omdat wij verantwoordelijk zijn voor de inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval. Wij willen voldoen aan de landelijke doelstelling en minder dan 100 kilogram restafval per inwoner inzamelen en verwerken. Kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen is daarbij van groot belang om hergebruik van de grondstoffen echt vorm te geven. Onze afval/grondstoffen inzamelaar Twente Milieu heeft veel kennis en ervaring in huis die ons kan helpen om restafval te verminderen én te komen tot een inzameling van kwalitatief goed herbruikbare reststromen.

Speerpunt

Gebiedsgericht werken. (010.020)

Wat willen we bereiken?

- Gemeente (en andere overheden) sluiten zo goed mogelijk aan op de specifieke behoeften in onze samenleving en ondersteunen onze buurten, wijken en kernen op de manier die het beste bij hun past.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan voortdurend met onze inwoners en organisaties in gesprek over wat er speelt in de wijken en kernen, zodat onze activiteiten daarop aansluiten. (010.020.010)

Met onze gebiedsgerichte werkwijze spelen we samen in op de specifieke behoeften van inwoners, ondernemers, buurten, wijken en kernen. Daarbij denken we niet alleen aan de puur fysieke inrichting van onze leefomgeving, maar hebben we ook aandacht voor de sociale aspecten. Onze gebiedscontactpersonen zijn de verbindende schakel. Zij staan voortdurend in contact met onze inwoners, buurten en wijken. Zij slaan de brug tussen samenleving en de overheid (gemeente, provincie, Rijk). Voorop staan reële verwachtingen over en weer (wat kan wel, maar ook: wat kan niet), met aandacht, waardering en zo nodig ondersteuning voor initiatieven en activiteiten in onze samenleving.

Uit ervaring weten we dat we hierdoor geen geld of tijd besparen. Sterker nog: deze werkwijze kost tijd en geld, maar doorgaans levert het resultaat van het gelopen proces daarna wel een integrale oplossing en meer draagvlak op in de samenleving.

We gebruiken het laatste restantbudget vanuit de eenmalige middelen vanuit Samen investeren in Berkelland voor het onderdeel Gebiedsgericht werken, (voorheen wijk- en kerngericht werken) voor het ondersteunen van activiteiten in, voor en door de samenleving. Bijvoorbeeld bij de dorpendeals (samen met de provincie Gelderland). Bij de dorpendeals werken inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden samen om de sociale verbondenheid en toekomstbestendigheid van de kern te bevorderen. Er zijn al dorpendeals met Rekken, Beltrum en Gelselaar.

Ook ondersteunen we initiatieven uit de samenleving via het Berkellands Naoberfonds, dat op veel waardering vanuit onze samenleving kan rekenen.

Speerpunt

Een klimaatbestendige leefomgeving. (010.030)

Wat willen we bereiken?

- Een aantrekkelijke leefomgeving die is aangepast aan het veranderende klimaat.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren het watertakenplan uit. (010.030.030)

Op basis van de watervisie Berkelland 2030, die we samen met Waterschap Rijn en IJssel hebben opgesteld, is een nieuw uitvoeringsplan opgesteld: het watertakenplan 2024-2034. We werken hierbij integraal samen met alle collega's in de openbare ruimte, het waterschap en onze inwoners. Waterinfiltratie (onder andere afkoppeling) en tijdelijke waterberging (in plaats van afvloeiing) zijn daarbij speerpunten. Uiteraard blijft een robuuste afvoer van vuilwater (riool) onze kerntaak, waarbij we op basis van risico gestuurd beheer zo efficiënt en effectief mogelijk werken.

We beheren en onderhouden het openbaar groen en de gemeentelijke begraafplaatsen. (010.030.010)

Een schone, groene, duurzame, toegankelijke, klimaatbestendige en kleurrijke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, vergroot de aantrekkelijkheid van Berkelland. Zowel voor onze inwoners als voor nieuwkomers en toeristen. Dat willen we graag zo houden en verbeteren.

Het blijft een uitdaging om met de beschikbare middelen het onderhoud uit te voeren. Daarom maken we het openbaar groen zo dat het weinig onderhoud nodig heeft. Bijvoorbeeld met meer (ruig) gras en struiken en minder perken. Uiteraard kijken we daarbij naar plekken die daarvoor het meest in aanmerking komen, maar het beeld van het openbaar groen zal blijven veranderen. Klimaatverandering zorgt ervoor dat de kwaliteit van ons groen onder grote druk staat. Zo hebben

we bijvoorbeeld te maken met bomen- en plantensterfte door droogte. Daarom heeft het nemen van klimaatadaptieve maatregelen onze grote aandacht.

De lasten voor ongediertebestrijding worden overgeheveld van activiteit integrale veiligheid (080.020.010) uit het programma Veiligheid naar de activiteit we beheren ons openbaar groen (010.030.010) uit het programma onze aantrekkelijke leefomgeving.

Een deel van het groenonderhoud gebeurt door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het overige deel besteden we uit. We proberen daar waar mogelijk wensen van inwoners en ondernemers te respecteren en blijven met hen in gesprek om mogelijkheden van hun inzet daarbij te bespreken.

We houden integraal rekening met de gevolgen van klimaatverandering zoals (extreme) wateroverlast, droogte en hitte.

Het is fijn leven in onze gemeente en dat willen we zo houden. Dat betekent dat we onze leefomgeving moeten aanpassen op de gevolgen van de klimaatverandering. We moeten onze leefomgeving (zowel onze kernen als ons buitengebied) bestendig maken tegen hevige regenval, droogteperioden en hoge temperaturen. We zijn daarbij afhankelijk van veel andere partners in het gebied. We moeten hen aanspreken, met hen samenwerken en zelf doen wat we kunnen als gemeente en gemeenschap. Samen met het waterschap en andere partners zetten we ons actief in zoals overeengekomen in de aanpak droogte Achterhoek. We proberen onze inwoners te verleiden tot klimaat adaptieve activiteiten (zoals bijvoorbeeld meer groen en minder steen, waterinfiltratie en -berging op hun eigen percelen).

Speerpunt

Mobiliteit. (010.040)

Wat willen we bereiken?

- Alle woningen, bedrijven en voorzieningen in Berkelland zijn voor iedereen bereikbaar.
- Veilige wegen en paden, zowel in het buitengebied als in de kernen, passend bij het gekozen kwaliteitsniveau 'laag'.

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderhouden onze infrastructuur (wegen en paden). (010.040.010)

Midden 2025 heeft de gemeenteraad het Wegenbeleidsplan 2025-2029 vastgesteld en daarbij besloten om onze wegen te onderhouden op het gemiddelde kwaliteitsniveau 'laag'.

Uit het plan komt naar voren dat voor het in stand houden van de wegen op het kwaliteitsniveau 'laag' we jaarlijks ongeveer € 1,5 miljoen aan onderhoudsbudget tekort komen. In 2025 en 2026 is dit tekort via incidentele middelen vanuit het jaarresultaat 2024 eenmalig aangevuld. Vanaf 2027 zullen we opnieuw middelen moeten vrijmaken in de (meerjaren) begroting, willen we ons afgesproken kwaliteitsniveau 'laag' kunnen waarborgen.

Naast de structurele onderhoudswerkzaamheden moeten we ook jaarlijks wegen en paden in zijn geheel reconstrueren (rehabiliteren/vervangen). Bij het vaststellen van het wegenbeleidsplan is besloten om de afschrijvingstermijn van wegen te verlengen van 40 naar 60 jaar. Door deze verlenging is er ruimte ontstaan binnen de afschrijvingslasten. Hierdoor is er voldoende financiële ruimte om de komende jaren noodzakelijke investeringen in wegen te doen.

We houden Berkelland bereikbaar.

We richten ons op een goede doorstroming zodat we snel van A naar B komen. Goed en betrouwbaar regulier openbaar vervoer vinden we mede daarom onmisbaar voor onze inwoners. We zetten ons in voor het behoud van verbindingen in het openbaar vervoer en voor verbetering

van het openbaar vervoer. We verzetten ons tegen een 'Noordtak' (in het kader van de GNOE, de Goederencorridor Noordoost Europa) door onze leefomgeving.

Speerpunt

Van Afval Naar Grondstof. (010.050)

Wat willen we bereiken?

- Huishoudelijk afval wordt op een duurzame wijze hergebruikt of verwerkt.
- We zamelen zo min mogelijk restafval per inwoner in (eerste doel: minder dan 100 kilo per inwoner per jaar).
- Geen zwerfafval in onze leefomgeving

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken een nieuw grondstoffenplan (Van Afval naar Grondstof 2023-2027) uit in maatregelen waarbij we inzetten op zoveel mogelijk grondstofhergebruik en zo min mogelijk restafval. (010.050.010)

Vanuit de landelijke doelstelling 'Van Afval Naar Grondstof' (VANG) richten we ons op het verbeteren van de kwaliteit van afvalstromen. Uiteindelijk streven we ernaar om zoveel mogelijk kwalitatieve reststoffen als grondstof te hergebruiken zodat er niets of maar een heel klein deel restafval overblijft. Onze doelstelling is om minder dan 100 kilo huishoudelijk restafval per inwoner per jaar in te zamelen. We gaan samen met de gemeenteraad en Twente Milieu op zoek naar een methode die ons helpt deze doelstelling te realiseren. Daarbij is de kwaliteit van de ingezamelde reststoffen van groot belang.

Op dit moment wordt door VNG, NVRD en Verpact gewerkt aan een Samenwerkingsovereenkomst Verpakkingen. De nieuwe overeenkomst gaat in op 1 januari 2026 en kan financiële gevolgen hebben op de afvalbegroting. De kwaliteit van het aangeleverde PMD is van invloed op de te ontvangen vergoeding.

We gaan gericht zwerfafval tegen op basis van de halfjaarlijkse monitor zwerfafval. (010.050.020)

Berkelland is een erg schone gemeente. Toch ontkomen ook wij niet aan zwerfafval. We weten waar zwerfafval het meest voorkomt en proberen het met gerichte acties terug te dringen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 010.020.010: Voor 2025 staan er diverse projecten op de rol zoals het Noaberfonds, dorpendeal Beltrum en het uitvoeringsplan Gebiedsgericht werken. Hiervoor zijn deels eenmalige middelen geraamd en deels reserves voor aangewend. Mogelijk zullen deze projecten doorlopen naar 2026. Restantbudgetten hevelen we bij de jaarrekening 2025 over naar 2026.
- Activiteit 010.030.030: In 2025 is er éénmalig opgehoogd voor inhuur derden (€ 220.000) en een toevoeging aan de voorziening (€ 588.000).
- Activiteit 010.040.010: Bij het projectbudget voor openhouden NABO Laarsteeg staat een bedrag van € 400.000 als bate en een bedrag van € 800.000 als last na bestuursrapportage 2025. Mogelijk loopt dit project door naar 2026. Een restantbudget hevelen we bij de jaarrekening 2025 over naar 2026. In de bestuursrapportage is incidenteel een bedrag (€ 150.000) voor onderhoud bruggen uit de reserve onderhoud wegen gehaald.
- Activiteit 010.500.010: De loonkosten worden verdeeld over de programma's door te inventariseren aan welke taakvelden medewerkers hun tijd besteden. Deze inventarisatie

vindt niet ieder jaar plaats, maar heeft voor de begroting 2026 wel plaatsgevonden. Ten opzichte van de laatste inventarisatie is de activiteiten in het kader van de omgevingsvisie verplaatst naar het programma algemeen bestuur en bedrijfsvoering.

- Activiteit 010.700.010: Dit heeft te maken met het starten van de afschrijvingsperiode van kredieten die zijn verstrekt voor wegen en riolering.
- Activiteit 010.050.010: Bij de eerste begrotingswijziging 2025 is besloten de opbrengst afvalstoffenheffing in drie jaar met jaarlijkse bedragen van € 300.000 te verhogen. De incidentele projectkosten voor de aanschaf van oud-papier containers zijn in 2025 meegenomen in de bestuursrapportage 2025 (€ 156.000).

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
010.010.010 Iedereen wordt op tijd geïnformeerd over de Omgevingswet	-285	0	0	0	0	0	0
010.020.010 Ontwikkeling wijken, buurten en kernen	-344	-75	-343	-76	-76	-76	-76
010.030.010 We beheren ons openbaar groen, speelvoorzieningen en begraafplaatsen	-1.945	-1.699	-1.767	-1.685	-1.635	-1.605	-1.515
010.030.030 We beheren onze waterhuishouding	-3.341	-3.288	-4.020	-3.178	-2.948	-2.921	-2.823
010.040.010 We onderhouden onze infrastructuur	-4.035	-4.265	-6.464	-5.902	-4.465	-4.237	-3.972
010.050.010 Afval scheiden	-3.352	-3.789	-3.801	-3.639	-3.687	-3.687	-3.687
010.050.020 Zwerfafval	-19	-41	-41	-41	-41	-41	-41
010.500.010 Loonkosten	-5.829	-6.281	-6.317	-5.477	-5.477	-5.477	-5.477
010.700.010 Rente en afschrijving	-3.168	-3.726	-2.906	-3.763	-4.247	-4.306	-4.471
Totaal Lasten	-22.318	-23.163	-25.660	-23.760	-22.575	-22.350	-22.062

Baten							
010.020.010 Ontwikkeling wijken, buurten en kernen	88	0	0	0	0	0	0
010.030.010 We beheren ons openbaar groen, speelvoorzieningen en begraafplaatsen	482	340	340	341	341	342	342
010.030.030 We beheren onze waterhuishouding	7.797	8.062	8.447	8.088	8.088	8.088	8.088
010.040.010 We onderhouden onze infrastructuur	510	342	756	343	343	343	344
010.050.010 Afval scheiden	3.965	3.702	4.158	4.657	4.705	4.705	4.705
010.050.020 Zwerfafval	81	150	150	150	150	150	150
Totaal Baten	12.924	12.596	13.852	13.579	13.627	13.628	13.629
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-9.394	-10.567	-11.808	-10.182	-8.948	-8.721	-8.432
Onttrekkingen							
010.710.010 Reserves	743	0	1.650	1.194	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	743	0	1.650	1.194	0	0	0
Stortingen							
010.710.010 Reserves	-574	0	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-574	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	169	0	1.650	1.194	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-9.225	-10.567	-10.158	-8.988	-8.948	-8.721	-8.432

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Van Afval Naar Grondstof 2023-2027
- Watertakenplan Berkelland 2024-2034
- Beleidsplan spelen en bewegen 2022-2031
- Wegenbeleidsplan 2025-2029
- Beleidsplan Openbare Verlichting 2025-2034
- Beheerplan ecologisch wegbermen 2025-2034

PASSEND WONEN

Wat speelt er?

- Op korte termijn groeit het aantal huishoudens in Berkelland. Berkelland heeft te maken met een sterkere dubbele vergrijzing dan landelijk gemiddeld. Er worden minder baby's geboren dan dat er inwoners overlijden. De beperkte groei die we de laatste twee jaar zien komt van (buitenlandse) migratie. In de toekomst zal het aantal mensen in de gemeente afnemen. Omdat huishoudens kleiner worden, zal dit effect pas later te zien zijn. Op korte termijn neemt het aantal huishoudens dus toe. De piek in het aantal huishoudens verwachten we in 2040.
- Op 7 maart 2023 heeft de gemeenteraad de regionale woonagenda Achterhoek 2023 - 2030 vastgesteld. Het lokale woonbeleid wordt in 2025 uitgewerkt in een Volkshuisvestingsprogramma. Dit programma onder de omgevingsvisie moet 1 januari 2026 van kracht worden en is de opvolger van de Woonvisie.
- Het Rijk voert een strakkere regie op wonen. Op 16 juni 2025 bekrachtigden het Rijk, de provincie Gelderland en de Achterhoekse gemeenten de vernieuwde woondeal 2025-2035. Berkelland voegt in de periode 2025 tot en met 2034 1.240 woningen toe. Dit zijn 100-120 woningen gemiddeld per jaar. In 2025 en 2026 lopen we in en verwachten we een toevoeging van circa 500 woningen, waarvan 95 tijdelijke modulaire woningen. Hierbij blijven we afhankelijk van externe factoren.
- Van de nieuwe woningen is twee derde betaalbaar. Daarvan willen we 10% goedkope koop toevoegen. We gaan voor alle groepen bouwen met speciale aandacht voor senioren (in verband met doorstroming) en starters. Voor starters doen we ook mee aan de starterslening.
- Zelfredzaamheid en langer zelfstandig wonen worden steeds belangrijker. Ook in Berkelland zijn er steeds meer inwoners op leeftijd die ook steeds ouder worden. Regionaal wordt eind 2025 de nieuwe regionale wonen-, welzijn- en zorgvisie vastgesteld. Dit beleid vindt lokaal haar weg in het volkshuisvestingsprogramma.
- In 2025 zijn verschillende beleidsregels van kracht geworden, zoals de beleidsregel premantelzorgwoningen en de beleidsregel woningbouw in tuinen. De beleidsregel voor splitsen in de kernen wordt geactualiseerd.
- Op 24 juni 2024 heeft de gemeenteraad de nota grondbeleid vastgesteld.
- De wijk Neede Noordoost ondergaat momenteel (tot en met 2030) een metamorfose door een integrale wijkaanpak. We werken samen met bewoners en woningcorporatie ProWonen aan deze wijkontwikkeling.
- De Wet regie versterking volkshuisvesting is ten tijde van het schrijven van deze begroting aangenomen door de Tweede Kamer en ligt voor in de Eerste Kamer.

Speerpunten

Passend wonen in Berkelland. (020.010)

Wat willen we bereiken?

- We voegen meerjarig gemiddeld 100-120 woningen per jaar toe. De opgave ligt zowel in 'reguliere woningen' als 'woningen voor aandachtsgroepen'. Onder aandachtsgroepen scharen we bijvoorbeeld senioren, inwoners met een psychische of psychosociale hulpvraag, inwoners met een beperking, arbeidsmigranten en inwoners met een woonwagencultuur.
- Ons beleid en onze randvoorwaarden zijn op orde.
- Initiatiefnemers krijgen snel duidelijkheid of een initiatief kansrijk is of niet. We werken met een initiatieftafel.
- Dat onze inwoners zo lang mogelijk, met eventuele ondersteuning, zelfredzaam en gezond blijven en daardoor zelfstandig kunnen wonen in een huis. Dit gebeurt in een duurzame en vitale omgeving die veiligheid en comfort biedt.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren. (020.010.060)

- Waar nodig zetten we actief grondbeleid in om te sturen op woningbouw, in lijn met de op 24 juni 2025 vastgestelde nota grondbeleid. Dit wordt per casus/project afgewogen.

We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie. (020.010.040)

- In 2026 wordt het volkshuisvestingsprogramma van kracht. Dit volkshuisvestingsprogramma is breed en vervangt de woonvisie en woonzorgvisie. Het volkshuisvestingsprogramma omvat onder andere het tactisch beleid op woningbouw, wonen en zorg, wonen voor specifieke doelgroepen zoals inwoners met een woonwagencultuur en arbeidsmigranten en woonruimteverdeling. Het beleid volgt op de omgevingsvisie, de regionale woonagenda en de woondeal.
- We stellen een (regionale) huisvestingsverordening vast.
- We maken prestatieafspraken met woningcorporatie ProWonen, Habion (ouderenhuisvesting) en de huurdersverenigingen.

We voegen nieuwe woningen toe. (020.020.040)

- We sturen op toevoeging van 100 tot 120 nieuwe woningen per jaar, inclusief woonzorgwoningen.
- We bereiden onze planvoorraad uit met projecten tot en met 2035. Initiatiefnemers geven we snel duidelijkheid of een initiatief kansrijk is. Bij kansrijke initiatieven geven we duidelijkheid over wat een initiatiefnemer kan verwachten en op welke termijn een initiatief wordt opgepakt. Daarnaast maken we duidelijk hoeveel prioriteit deze heeft, met het oog op een evenredige plancapaciteit in Berkelland en krapte op de arbeidsmarkt.
- Voor drie sleutelprojecten in Neede, Borculo en Ruurlo hebben we van het Rijk en de provincie een bijdrage in de vorm van een woningbouwimpuls ontvangen. Het gaat om de realisatie van ongeveer 350 woningen. Hiervoor heet de raad op 15 april 2025 cofinanciering beschikbaar gesteld.
- Voor 2023 en 2024 is incidenteel budget uitgetrokken voor het toevoegen van nieuwe woningen. Deze bedragen zijn bedoeld voor de hele raadsperiode. Het overschot van 2025 wordt overgeheveld naar het budget voor 2026.

We zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in een duurzame en toekomstbestendige bestaande woningvoorraad. (020.010.010)

- We stimuleren met verschillende (financiële) instrumenten woningeigenaren om de woning te verduurzamen. Denk hierbij aan (financiële) ondersteuning door leningvormen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) en het (Agem) energieloket. Het initiatief komt vanuit het programma Nieuwe Energie.
- We beheren woonwagenlocaties en ronden de toevoeging van vier tot vijf standplaatsen af.

WBI-projecten (020.010.070)

Voor drie sleutelprojecten in Neede, Borculo en Ruurlo hebben we van het Rijk en de provincie een bijdrage in de vorm van een woningbouwimpuls ontvangen. Het gaat om de realisatie van ongeveer 350 woningen. Hiervoor heet de raad op 15 april 2025 cofinanciering beschikbaar gesteld.

Speerpunten

We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (020.020)

Wat willen we bereiken?

- Er zijn veel doorlopende zaken in het programma wonen die jaarlijks terugkomen. Denk hierbij aan vergunningverlening, welstandstoezicht en het heffen van leges. De kosten en opbrengsten van deze doorlopende zaken zijn onder dit speerpunt samengevoegd.
- We willen toewerken naar een (bijna) kostendekkende legesheffing.

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (020.020.030)

- Er zijn veel doorlopende zaken in het programma wonen die jaarlijks terugkomen. Denk hierbij aan vergunningverlening, welstandstoezicht en het heffen van leges. De kosten en opbrengsten van deze doorlopende zaken zijn onder deze activiteit samengevoegd.
- We gaan aan de slag met de bouwleges met als doel om op termijn tot kostendekkende legesheffing te komen, ook met het oog op de meerjarenbegroting.

Speerpunten

We werken door aan de integrale wijkontwikkeling in Neede Noordoost. (020.030)

Wat willen we bereiken?

- In Neede Noordoost werken we met ProWonen en bewoners aan een integrale wijkaanpak door verschillende onderwerpen tegelijk te verbeteren. Dit om woningen én het samenleven in de wijk toekomstbestendig te maken. Denk aan gezondheid, duurzaamheid, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wijkaanpak Neede Noord Oost

We geven uitvoering aan het ontwerpscenario voor de integrale wijkaanpak Neede Noord Oost en aan het programmaplan Sociale Wijkontwikkeling. Beide vastgesteld door de gemeenteraad op 4 juli 2023.

Wat mag het kosten

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 020.010.060: In het verleden zijn we terughoudend geweest met het ramen van winst uit grondexploitaties, ondanks dat er consequent winst is behaald. Gezien deze positieve resultaten over de afgelopen jaren, hebben we besloten om vanaf 2025 een schattingswinst van €400.000 per jaar op te nemen in de begroting.
- Activiteit 020.020.040: Aan het begin van de raadsperiode is incidenteel geld ontvangen, dat wordt verspreid over meerdere jaren. Het niet-bestede bedrag wordt jaarlijks bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar. Aangezien het exacte restant voor 2026 op dit moment nog niet bekend is, is er voor dat jaar nog geen bedrag begroot. Dit verklaart het verschil van meer dan €250.000 tussen de primitieve begroting voor 2026 en de bestuursrapportage 2025. Verdere actualisaties zullen plaatsvinden na vaststelling van de jaarrekening 2025.

- Activiteit 020.500.010: De stijging van de loonkosten in de bestuursrapportage 2024 ten opzichte van de primitieve begroting 2025 wordt voornamelijk veroorzaakt door recente ontwikkelingen in de cao-afspraken. Deze cao-verhogingen hebben geleid tot aanzienlijke extra uitgaven, waardoor er een verschil van meer dan €250.000 is ontstaan.
- Activiteit 020.010.070: Dit is een langjarig project. Het niet-bestede bedrag wordt jaarlijks bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar. Aangezien het exacte restant voor 2026 op dit moment nog niet bekend is, is er voor dat jaar nog geen bedrag begroot. Dit verklaart het verschil van meer dan €250.000 tussen de primitieve begroting voor 2026 en de bestuursrapportage 2025. Verdere actualisaties zullen plaatsvinden na vaststelling van de jaarrekening 2025.
- Activiteit 020.030.010: Ook dit betreft een langjarig project. Het niet-bestede bedrag wordt jaarlijks bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar. Aangezien het exacte restant voor 2026 op dit moment nog niet bekend is, is er voor dat jaar nog geen bedrag begroot. Dit verklaart het verschil van meer dan €250.000 tussen de primitieve begroting voor 2026 en de bestuursrapportage 2025. Verdere actualisaties zullen plaatsvinden na vaststelling van de jaarrekening 2025.
- Activiteit 020.710.010: De onttrekking in 2025 (Na bestuursrapportage) hebben betrekking op het doorschuiven van de projecten. Dit doorschuiven vindt plaats via de reserve bestuurslijke claims.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
020.010.010 we zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad	-31	-3	-3	-3	-3	-3	-3
020.010.040 We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie	-52	-50	-50	-50	-50	-50	-50
020.010.060 We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren	-413	-891	-891	-109	-109	-109	-109
020.010.070 WBI-projecten	0	0	-5.100	0	0	0	0
020.020.030 Goede dienstverlening rondom wonen	-262	-105	-220	-105	-105	-105	-80
020.020.040 We voegen nieuwe woningen toe	-191	0	-1.172	0	0	0	0
020.030.010 integrale wijkontwikkeling Neede Noordoost	-212	0	-2.599	0	0	0	0
020.500.010 Loonkosten	-4.435	-4.747	-4.747	-4.700	-4.700	-4.700	-4.700
020.700.010 Rente en afschrijving	-24	-215	-19	-236	-236	-236	-236
Totaal Lasten	-5.621	-6.013	-14.802	-5.204	-5.204	-5.204	-5.179

Baten							
020.010.010 we zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad	37	11	11	32	32	32	32
020.010.060 We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren	576	1.434	1.274	652	652	652	652
020.010.070 WBI-projecten	0	0	3.350	0	0	0	0
020.020.030 Goede dienstverlening rondom wonen	1.526	1.283	1.363	1.323	1.323	1.397	1.471
020.020.040 We voegen nieuwe woningen toe	120	0	498	0	0	0	0
020.030.010 integrale wijkontwikkeling Neede Noordoost	154	0	1.671	0	0	0	0
Totaal Baten	2.413	2.728	8.167	2.008	2.008	2.082	2.156
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-3.208	-3.284	-6.635	-3.195	-3.195	-3.122	-3.023
Onttrekkingen							
020.710.010 Reserves	29	0	3.442	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	29	0	3.442	0	0	0	0
Stortingen							
020.710.010 Reserves	-525	0	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-525	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-496	0	3.442	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-3.703	-3.284	-3.193	-3.195	-3.195	-3.122	-3.023

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Regionale Woonagenda 2023 - 2030
- Omgevingsvisie Berkelland
- Nota grondbeleid gemeente Berkelland 2025

VITAAL PLATTELAND

Een vitaal en innovatief buitengebied

Wat speelt er?

- Op het platteland komen steeds meer grote opgaven samen die allemaal ruimte vragen. Denk hierbij aan; klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit, recreatie en toerisme. Maar ook de landbouwtransitie en de daarmee gepaarde transformatie van stallen en erven. Het is een uitdaging al deze opgaven op een goede manier samen te brengen op het platteland en daarmee ons platteland vitaal te houden.
- De agrarische sector is een belangrijke pijler in ons buitengebied. De sector wordt de komende jaren voor grote uitdagingen gesteld, onder meer door de stikstofproblematiek. Tot voor kort werkte de Rijksoverheid hiervoor aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Op dit moment is onduidelijk hoe het Rijksoverheid verder wil. Een transitie naar een toekomstbestendigere landbouw blijft hierbij noodzakelijk om de stikstofdoelen te halen. Tegelijkertijd zorgen de vele stoppers in Berkelland voor nieuwe ruimtelijke uitdagingen door onder meer de vrijkomende agrarische bebouwing.
- Berkelland heeft een prachtig coulisselandschap dat een fijne leefomgeving biedt voor onze inwoners en een visitekaartje is voor bezoekers. Tegelijkertijd zien we dat de natuur, het landschap en de biodiversiteit van verschillende kanten onder druk staat.
- Toeristen en recreanten weten de Achterhoek, en daarmee ook Berkelland, steeds vaker te vinden. Hier zijn we blij mee, want dit zorgt voor de instandhouding van voorzieningen, werkgelegenheid en bovenal voor reuring. Bij ontwikkelingen in de vrijetijdsector is het belangrijk dat er een goede balans blijft tussen wonen, werken en recreëren in ons (buiten)gebied. Maar ook dat de recreatiedruk, en de impact daarvan op onze omgeving en samenleving, niet te groot wordt.

Speerpunt

Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (030.010)

Wat willen we bereiken?

- Een intensievere samenwerking met onder meer VK-Oost (Vruchtbare Kringloop Oost) en LTO Nederland om agrariërs te ondersteunen richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.
- Een sterkere verbinding tussen inwoners en agrariërs.
- Meer lokale initiatieven gericht op duurzame vormen van landbouw, zoals kringlooplandbouw.

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners. (030.010.020)

Dit speerpunt maakt onderdeel uit van de interne analyse toekomstbestendige landbouw (voorheen het plan van aanpak toekomstbestendige landbouw genoemd) waarin we voor onszelf in kaart hebben gebracht wat we als gemeente zoal doen in de transitie van de agrarische sector naar een meer toekomstbestendigere vorm. Ook is de verbinding tussen agrariërs en inwoners onderdeel van de foodstrategie van Platform Achterhoek Food waar we ons aan gecommitteerd hebben en uitvoering aan geven.

We zoeken de samenwerking met partijen als de VK-Oost, LTO en de Marke gericht op ondersteuning van agrariërs richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.

Ondanks de tijd en moeite die de afgelopen periode in het Plan van aanpak duurzame landbouw is gestoken concluderen we dat het weliswaar een zeer uitgebreide analyse is, maar weinig nieuwe aanknopingspunten en inzichten bevat. Dit komt mede door de blijvende onzekerheid vanuit het Rijk op bijvoorbeeld het stikstofdossier. We zien het resultaat voor nu vooral als een interne analyse. Met externe hulp willen we dit najaar toetsen of we in de huidige context invalshoeken/mogelijkheden over het hoofd gezien hebben die ons mogelijk nieuw handelingsperspectief bieden.

Door in 2024 een doelschriftenvergunning af te geven voor een varkenshouderij zijn we onderdeel van een proef rondom de versnellingsaanpak emissiearme landbouw. Deze nieuwe vorm van vergunningverlening heeft veel aandacht getrokken en ligt nu bij de rechter.

We blijven regionaal de samenwerking opzoeken in het kader van het 'ruimtelijk perspectief Achterhoek' dat naar verwachting eind 2025 wordt vastgesteld en in 2026 vervolginzet vraagt.

We starten met een nieuw vrijwillig kavelruil project bij Stelkampsveld. (030.010.030)

Zodra we geld hebben van de provincie kunnen we in 2026 van start met het kavelruilproject. De middelen die we in het kader van de LBV regeling hebben ontvangen gebruiken we als cofinanciering voor het project.

Speerpunt

Toekomstbestendige (agrarische) erven. (030.040)

Wat willen we bereiken?

- Minder leegstaande gebouwen door sloop- en/of hergebruik.
- Vermindering van 30% asbestdaken in 2026 (kern en buitengebied) vergeleken met 2022.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit. (030.040.010)

In de tweede helft van 2025 evalueren we de Rood voor Rood regeling voor de tweede keer, zoals toegezegd aan de raad. We gaan in 2026 aan de slag met eventuele aanbevelingen die uit de evaluatie naar voren komen. Rood voor Rood is onderdeel van een bredere aanpak rond Vrijkomende Agrarische bebouwing. In 2026 evalueren we het gehele 'plan van aanpak vrijkomende agrarische bebouwing' (2021).

We voeren het plan van aanpak voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit. (030.040.020)

De asbestsubsidie loopt door tot eind 2026. Hoewel er veelvuldig gebruik wordt gemaakt van de regeling is de opgave in Berkelland nog steeds groot. In 2026 onderzoeken we op welke wijze we een verdere impuls kunnen geven aan de asbestsanering en komen we met een voorstel.

Speerpunt

Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (030.020)

Wat willen we bereiken?

- Voor elke biotoop in Berkelland een verhoging van natuurwaarden in 2026 ten opzichte van 2021.
- Een vergrote bewustwording bij inwoners over de biodiversiteit en maatregelen die men kan nemen ter versterking van de biodiversiteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschap en het behoud van landschapselementen. (030.020.010)

We hebben een nieuwe landschapsregeling. Deze loopt van 2025 tot eind 2028.

We ondersteunen initiatieven en projecten in het kader van Leader. (030.020.020)

LEADER is een Europees subsidieprogramma dat zich richt op het versterken van het landelijk gebied. Het programma heeft goed gedraaid in Berkelland de afgelopen jaren, met veel mooie initiatieven. In 2024 start het nieuwe programma. Hieraan gaat de Achterhoek meedoen. Het programma loopt tot eind 2027.

We voeren de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan uit. (030.020.030)

In juni 2023 is de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan opgeleverd. Deze uitvoeringsagenda is gebaseerd op het biodiversiteitsplan dat is vastgesteld in 2021 en de contournota dat is vastgesteld in 2022. Samen met partners gaan we de komende jaren met de uitvoeringsagenda aan de slag.

Speerpunt

Het toeristisch-recreatief aanbod in Berkelland is versterkt. (030.030)

Wat willen we bereiken?

- Het aantal vitale dag-attracties en verblijfsaccommodaties is vergroot.
- De toeristische infrastructuur is doorontwikkeld.
- De toeristische informatievoorziening en gastheerschap is verder geprofessionaliseerd.
- De toeristische-recreatieve ontwikkelpotentie van de Berkel, kernen en bijbehorende buitengebieden is beter benut.
- De zichtbaarheid van het vrijetijdsaanbod van Berkelland is vergroot.

Wat gaan we daarvoor doen?

De uitvoeringsagenda 'Beleef het in Berkelland 2021-2024' uitvoeren. (030.030.010)

In 2025 heeft de gemeenteraad de herijking van 'Beleef het in Berkelland', inclusief een nieuw uitvoeringsprogramma 2026-2028' vastgesteld. In 2026 wordt uitvoering gegeven aan het uitvoeringsprogramma.

Wat mag het kosten

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 030.010.020: In dit project wordt het resterende budget pas bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde uitgaven in het lopende jaar. Hierdoor ontstaat er een verschil tussen de primitieve begroting, waarin het volledige budget is opgenomen, en de bestuursrapportage, die rekening houdt met de overgehevelde middelen.
- Activiteit 030.020.010: In dit project wordt het resterende budget pas bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde uitgaven in het lopende jaar. Hierdoor ontstaat er een verschil tussen de primitieve begroting, waarin het volledige budget is opgenomen, en de bestuursrapportage, die rekening houdt met de overgehevelde middelen.
- Activiteit 030.020.020: In dit project wordt het resterende budget pas bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde uitgaven in het lopende jaar. Hierdoor ontstaat er een verschil tussen de primitieve begroting, waarin het volledige budget is opgenomen, en de bestuursrapportage, die rekening houdt met de overgehevelde middelen.
- Activiteit 030.020.030: De afwijking tussen de primitieve begroting 2026 en de bestuursrapportage 2025 wordt veroorzaakt door het meerjarige karakter van het project, waarbij niet-gebruikte budgetten jaarlijks bij de jaarrekening worden doorgeschoven naar het volgende jaar.
- Activiteit 030.040.020: Dit is een langjarig project. Het restant van het budget dat in 2025 niet besteed wordt, zal conform de financiële richtlijnen bij de jaarrekening worden doorgeschoven naar het volgende begrotingsjaar.
- Activiteit 030.500.010: De loonkosten worden verdeeld over de programma's door te inventariseren aan welke taakvelden medewerkers hun tijd besteden. Deze inventarisatie vindt niet ieder jaar plaats, maar heeft voor de begroting 2026 wel plaatsgevonden. Ten opzichte van de laatste inventarisatie is het aantal medewerkers dat tijd besteed aan dit programma gestegen. Daarom worden meer loonkosten doorbelast aan dit programma.
- Activiteit 030.710.010: De onttrekking in 2025 (Na bestuursrapportage) hebben betrekking op het doorschuiven van de projecten. Dit doorschuiven vindt plaats via de reserve bestuurslijke claims.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
030.010.010 We zetten het project korte ketens door	-9	0	0	0	0	0	0
030.010.020 We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners	-63	-41	-41	-41	-41	-41	-41
030.010.030 We doorlopen een kavelruilproces om een betere landbouwstructuur te organiseren	-4	0	-214	0	0	0	0
030.020.010 stimuleren aanleg nieuwe natuur en landschap	-297	-350	-350	-41	-41	-41	-41
030.020.020 We ondersteunen projecten en initiatieven in het kader van Leader	-3	-396	-396	0	0	0	0
030.020.030 Biodiversiteitsplan uitvoeren	-53	-422	-422	0	0	0	0
030.030.010 de uitvoeringsagenda "beleef het in Berkelland" uitvoeren	-820	-219	-244	-262	-262	-262	-129
030.040.020 We voeren het plan voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit	-73	-652	-677	0	0	0	0
030.500.010 Loonkosten	-229	-176	-176	-479	-479	-479	-479
030.700.010 Rente en afschrijving	-3	-4	-3	-4	-4	-4	-4
Totaal Lasten	-1.554	-2.259	-2.522	-826	-826	-826	-693

Baten								
030.010.010 We zetten het project korte ketens door	6	0	0	0	0	0	0	0
030.010.030 We doorlopen een kavelruilproces om een betere landbouwstructuur te organiseren	62	0	0	0	0	0	0	0
030.020.010 stimuleren aanleg nieuwe natuur en landschap	138	0	0	0	0	0	0	0
030.030.010 de uitvoeringsagenda "beleef het in Berkelland" uitvoeren	643	1	1	1	1	1	1	1
030.040.010 We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit	40	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	890	1	1	1	1	1	1	1
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-664	-2.258	-2.522	-825	-825	-825	-825	-692
Onttrekkingen								
030.710.010 Reserves	260	1.849	1.958	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	260	1.849	1.958	0	0	0	0	0
Stortingen								
030.710.010 Reserves	-99	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-99	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	161	1.849	1.958	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-503	-409	-564	-825	-825	-825	-825	-692

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Structuurvisie Berkelland 2025.
- Bestemmingsplan Buitengebied 2020
- Woningplitsing buitengebied
- Structuurvisie bovenplanse sloop -bonus-regeling.
- Beleidsregel Rood voor Rood
- Beleef het in Berkelland

NIEUWE ENERGIE

Wat speelt er?

- Via het Akkoord van Groenlo en het Energie Uitvoeringsprogramma hebben we afgesproken dat de Achterhoek en Berkelland in 2030 55% minder CO2 uitstoten en uiterlijk in 2050 energieneutraal zijn.
- De rol van gemeenten in de realisatie van deze doelstelling neemt toe. Om hier invulling aan te geven schalen wij op in capaciteit. Dit is een leerproces dat met het in 2024 vastgestelde Energie Uitvoeringsprogramma is vastgelegd.
- De opschaling van capaciteit in beleid en uitvoering financieren we voor een belangrijk deel met geld van het nationaal klimaatfonds. Voor 2026 komen de rijksmiddelen voor energietransitie binnen via de decentralisatie uitkering. Deze zetten wij net zoals vorige jaren maximaal in ter ondersteuning van ons gemeentelijke doelen in de energietransitie.
- In 2026 gaan we verder met windenergie onder de voorwaarden van het beleidsdocument grote windmolens (zoekgebied K). Speciale aandacht besteden we aan lokaal eigendom met de verordening Lokaal zeggenschap en eigendom (nog vast te stellen).
- Met ingang van 2026 is elke gemeente in Nederland verplicht om een warmteprogramma te hebben. Wij stellen in Berkelland een Warmte-/Koudeprogramma op. In dit stuk leggen we de gemeentelijke plannen vast die bijdragen aan gemeentelijke aardgasafschakeling.
- De energieprijzen zullen blijvend stijgen. Verduurzaming wordt daardoor steeds belangrijker voor gebouweigenaren. Een laagdrempelige ondersteuning die aansluit op hun situatie is daarom van belang. We richten ons in belangrijke mate op de doelgroepen die het meest deze ondersteuning nodig hebben. Deze activiteiten beleggen we regionaal vanwege het schaalvoordeel bij partijen zoals het Energieloket Achterhoek en Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek.
- De effecten van netcongestie creëren onzekerheid. Dit is ondanks de grootschalige investeringen van netbeheerders. Nieuwbouw, zon op dak, de elektrificatie van warmte en mobiliteit, en de uitbreiding van bedrijventerreinen creëren een complexe puzzel van belangen. Wij ontwikkelen samen met netbeheerders netbewuste strategieën (energieplanologie). Voorbeelden zijn sturen op netbewuste bouw, lokale energieopslag, (publieke) laadpleinen, en het delen van energie via smarthubs

Speerpunt

Innovatie- en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)

Wat willen we bereiken?

- Flexibiliteit creëren om proactief te handelen in een snel veranderende omgeving.
- Samenwerken met andere programma's in het aanpakken van complexe opgaves.
- Pilots uitvoeren en daarvan leren.

Wat gaan we daarvoor doen?

We faciliteren pilots, innovatie en andere nieuwe ontwikkelingen. (040.010.040)

De energietransitie vereist draagvlak om te slagen. Daarom willen we lokale energie-initiatieven van zowel bedrijven als inwoners zo veel als mogelijk faciliteren. Dat doen we op basis van advies vanuit de samenleving. Projecten zoals gezamenlijke warmteoplossingen, smarthubs en collectieve verduurzaming op bedrijventerreinen verdienen ondersteuning. We onderzoeken wat zij nodig hebben en faciliteren deze initiatieven onder andere met procesbegeleiding.

We gaan aan de slag met de transitievisie warmte/koude. (040.010.100)

In het Warmte-/Koudeprogramma beschrijven we de projecten in de warmtetransitie voor de komende 10 jaar. Elke vijf jaar tot 2050 actualiseren we dit document. Gezamenlijk moeten deze

projecten uiterlijk in 2050 leiden tot een aardgasvrije gemeente. In 2026 gaan we de projecten opgenomen in het warmte-/koudeprogramma uitwerken. Door te werken met bestuursopdrachten maken en houden we een bestendige lijn in het beleid.

We ondernemen onderzoekende proefprojecten ter verrijking van onze dienstverlening. (040.010.040)

De bestaande regelingen bereiken vooral mensen die al bereid zijn te verduurzamen. Om ook doelgroepen met afstand tot de energietransitie te activeren, zijn gerichte instrumenten nodig. Dit vraagt om het door ontwikkelen van bestaande regelingen én het opzetten van nieuwe, met duidelijke doelen en voorwaarden. Via onderzoek en lerend evalueren ontdekken we samen met onze uitvoeringsorganisaties zoals het Energieloket Achterhoek wat werkt.

We onderzoeken slimme oplossingen die de door netcongestie beperkte vestigingsmogelijkheden voor bedrijven op de bedrijventerreinen verruimen. (040.010.090)

Vanwege netcongestie zijn er beperkingen wat er op bedrijventerrein kan. Mogelijke oplossingen zijn energieopslag, en het slim koppelen van energievraag en -aanbod. Het mede mogelijk maken van innovatie in de energietransitie in onze gemeente is nodig voor een fijne leefomgeving en een goed vestigingsklimaat. De gemeente kan dit soort initiatieven ondersteunen, bijvoorbeeld met ambtelijke capaciteit. We werken samen met Liander aan slimme oplossingen voor netcongestie en lobbyen dat Berkelland een hoge prioriteit krijgt .

We ontwikkelen een formule voor lokaal eigenaarschap van grootschalige opwek. (040.010.010)

Wij hebben in de RES Achterhoek de afspraak om richting 2030 de Berkellandse opgave voor wind en zon te volbrengen. We vinden het belangrijk dat inwoners en lokale partijen hierbij kunnen meedoen en meeprofiteren. Daarom willen we dat zoveel mogelijk van de opbrengsten, zeggenschap en eigendom lokaal blijven – het liefst 100%. We onderzoeken hoe we dat kunnen regelen, bijvoorbeeld door als gemeente zelf (mee) te investeren in een wind- of zonnepark. De kaders hiervoor hebben we vastgelegd in het beleidsdocument grote windmolens (zoekgebied K) en de verordening lokaal eigendom (vast te stellen najaar 2025).

We werken data geïnformeerd en verbeteren daarmee ons vermogen om de voortgang in de aanpak van de opgave te monitoren. (040.010.070)

Data kan ons inzicht geven in onze verduurzamingsopgave. Op dit moment hebben we veel data beschikbaar. Maar vanuit verschillende bronnen, tijdvakken en mate van kwaliteit. En soms hebben wij geen toegang tot data die we wel nodig hebben. We hebben meer specifieke en nauwkeurigere databundeling en -analyse nodig om te kunnen bepalen waar we staan en waar we de meeste impact kunnen maken. We gaan een verbeter slag maken in onze monitoring en dashboarding. Daarbij is niet alles in cijfers te vatten en is soms een indirecte relatie tussen onze inzet en de beoogde effecten.

We werken richting een integrale aanpak die bijdraagt aan de verduurzaming van de buitengebieden.

Verduurzaming van het buitengebied stukt. Met name de flora- en fauna wetgeving vormt hierin een hindernis. Wij zoeken daarom samen met collega's van het opgaveteam Platteland en Economische Zaken naar wat wel mogelijk is

We starten regionaal een onderzoek naar een afwegingskader voor batterijopslag.

Op dit moment bestaan er zowel regionaal als gemeentelijk geen kaders voor de vergunningverlening voor grootschalige elektriciteitsopslag. Onder specifieke voorwaarden kunnen deze installaties gunstig zijn voor de regio en voor onze gemeente. In 2026 werken we aan een afwegingskader voor dit onderwerp.

Speerpunt

Verduurzaming woningen. (040.060)

Wat willen we bereiken?

- Wij willen energieverbruik betaalbaar houden voor onze inwoners.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We informeren inwoners bij het maken van de juiste keuzes in de verduurzaming van woningen. (040.060.050)

Via het Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten een energieloket voor gebouweigenaren inricht. Dan onafhankelijk energieadvies te voorzien. Onder de doelgroep wonen vult het het Energieloket Achterhoek deze functie in.

We ondersteunen inwoners door de inzet van financieel- en energieadvies. (040.060.030)

We bieden inwoners maatwerkadvies dat aansluit op hun persoonlijke situatie. We monitoren de resultaten en leren van de voortgang van onze dienstverlening. Bespaarhulp aan huis is sinds 2025 structureel opnemen als onderdeel van ons programma.

We bieden gunstige financiële producten (leningen) aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.060.023)

We gaan door met het aanbieden van leningen tegen een gunstige rente.

We stimuleren het nemen van concrete energiematregelen door de uitgifte van subsidies (040.060.020)

Eigenaren van woningen zijn vaak pas bereid om te investeren in verduurzaming als dit op een redelijke termijn wordt terugverdiend. Financiële prikkels zijn dus zeer effectief. De gelden die beschikbaar komen vanuit het rijksbeleid (bv. lokale aanpak isolatie en energiearmoede) zetten wij in om aan te sluiten bij structureel geborgde regelingen. Het Energieloket Achterhoek is ons uitvoeringsorganisatie

Speerpunt

Verduurzaming bedrijven. (040.020)

Wat willen we bereiken?

- Wij stimuleren een toekomstbestendig bedrijfsleven.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We bieden gunstige financiële producten (leningen) aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.060.023)

We gaan door met het aanbieden van leningen tegen een gunstige rente.

We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen door het beschikbaar stellen van energie-adviezen. (040.020.024)

Voor bedrijven en organisaties willen we een vervolg op 'Zonnige bedrijvendaken' en 'Achterhoek onderneemt duurzaam'. In het regionale project 'Expertisecentrum energietransitie' krijgt dit verder vorm. Voor agrariërs bieden we specifiekere adviezen via het project 'Energie verdienmodel op het Achterhoekse agrarische erf'.

We zetten in op informatievoorziening en advies om bedrijven te helpen de juiste keuzes te maken in de verduurzaming. (040.020.024)

Via het Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten een energieloket voor gebouweigenaren inricht. Dit energieloket moet bedrijven van onafhankelijk energieadvies te voorzien. Het Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek vult deze rol in.

Bedrijven worden begeleid bij het nemen van verplichte duurzaamheidsmaatregelen.

De Omgevingsdienst Achterhoek helpt ons daarbij. Zij informeren, adviseren en controleren bedrijven over de geldende regels. Zo willen we bedrijven stimuleren om in actie te komen. Als dat niet voldoende is, kan handhaving worden ingezet.

Speerpunt

Verduurzaming maatschappelijke instellingen. (040.040)

Wat willen we bereiken?

- Wij willen een toekomstbestendig verenigingsleven stimuleren.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan door met de subsidieregeling maatschappelijke initiatieven. (040.040.040)

We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen die bijdragen aan de verduurzaming van de accommodaties van maatschappelijke instellingen en sportverenigingen via de subsidie maatschappelijke instellingen.

We ondersteunen maatschappelijke instellingen en sportvereniging bij de verduurzaming van de eigen accommodatie door middel van procesbegeleiding. (040.040.010)

Door middel van procesbegeleiding zorgen we ervoor dat maatschappelijke instellingen worden voorzien van expertise op het vlak van duurzaamheid.

We bieden gunstige financiële producten aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.020.020)

We gaan door met het aanbieden van duurzaamheidsleningen.

Speerpunt

Regionale samenwerking in de Achterhoek. (040.050)

Wat willen we bereiken?

- Maximale bijdrage aan de regionale doelstelling van 0,35 TWh zon-op-dak.
- Akkoord van Groenlo.
- RES 1.0.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken met andere overheden aan de regionale samenwerking voor de energietransitie. (040.050.020)

We gaan door met het regionaal samenwerken in de Achterhoek volgens de afspraken uit het Akkoord van Groenlo en het regionale uitvoeringsprogramma Energietransitie. De afspraken in de RES Achterhoek 1.0 zijn voor ons het kader waar we ons aan conformeren, qua opwek en zoekgebieden. Dit wordt in Berkelland verder ingevuld via het beleidsdocument grote windmolens (zoekgebied K). In de Achterhoek werken we aan verdere concretisering van de RES-doelen met de RES Achterhoek 2.0.

Speerpunt

Grootschalige Opwek en Energie infrastructuur (040.070)

Wat willen we bereiken?

- Maximale bijdrage aan de regionale doelstelling van 0,35 TWh zon-op-dak.
- Handhaven van het max van 12 vergunningen voor zonneparken.
- Wind.

Wat gaan we daarvoor doen?

We stellen het herijkte RODE (Ruimtelijke Ordening en Duurzame Energie) beleidskader vast en begeleiden initiatiefnemers voor energie opwek. (040.070.010)

Het RODE-beleid draagt bij aan het realiseren van grootschalige opwekinitiatieven, landschappelijk ingepast en met (financiële) participatie van omwonenden. De gezondheid van onze inwoners en onze leefomgeving zijn voor ons belangrijk. De vaststellingen van het beleidsdocument grote windmolens en de verordening Lokaal zeggenschap en eigendom hebben RODE herijkt. Met de inwerkingtreding van de Energiewet op 1 januari 2026 kunnen initiatiefnemers van windmolens zich melden. We begeleiden het vergunningsproces samen met Oost Gelre aan de hand van de Handleiding. Samen met de provincie en Oost Gelre maken we duidelijk welke gezondheidsnormen gelden. En als gemeente willen wij zelf ook onderdeel worden van de lokale energiegemeenschap die het zeggenschap en eigendom heeft van de windmolens.

Er komen geen nieuwe grootschalige zonneparken op landbouwgrond meer bij. Voor het realiseren van grootschalige accutechnologie werken wij regionaal en provinciaal aan beleid om zo mogelijke negatieve effecten op ons energienetwerk te voorkomen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 040.010.050: De lasten in de primaire begroting 2026 zijn € 680.000 hoger dan in de bestuursrapportage 2025. In de bestuursrapportage zijn de CDOKE-gelden (tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid)

verdeeld over diverse activiteiten binnen de speerpunten in het programma. In 2026 zijn deze middelen, die van het Rijk ontvangen worden, nog niet verdeeld.

- Activiteit 040.060.040: De baten in de primitieve begroting 2026 zijn € 468.000 hoger dan in de bestuursrapportage 2025. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat in 2026 € 1.000.000 is opgenomen voor het project Isolatie Subsidie Achterhoek, als onderdeel van de spreiding van het totaal beschikbare budget van € 7 miljoen over zeven jaar.
- Activiteit 040.710.010: De onttrekking in 2025 (Na bestuursrapportage) hebben betrekking op het doorschuiven van de projecten. Dit doorschuiven vindt plaats via de reserve bestuurslijke claims.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
040.010.040 A. Pilots en innovatie	-22	0	-600	0	0	0	0
040.010.050 A. Extra uitvoeringsmiddelen ETD	-74	-820	-820	-1.500	0	0	0
040.010.060 A. Bewustwording en Promotie	-42	0	0	0	0	0	0
040.010.070 A. Datagedreven werken	0	0	0	0	0	0	0
040.030.020 G. Verduurzaming eigen vastgoed	-17	0	-14	0	0	0	0
040.040.040 D. Subsiëren maatschappelijke initiatieven	0	0	-100	0	0	0	0
040.050.010 F. Regionale samenwerking Achterhoek	-10	0	0	0	0	0	0
040.060.020 B. Informeren Wonen	-175	0	0	0	0	0	0
040.060.030 B. Adviseren Wonen (KVH)	-191	-105	-109	-105	-105	-105	-105
040.060.040 B. Subsiëren Wonen	-340	0	-977	-1.000	0	0	0
040.070.010 E. vaststellen RODE	-11	0	0	0	0	0	0
040.500.010 Loonkosten	-315	-235	-235	-404	-404	-404	-404
040.700.010 Rente en afschrijving	-7	-7	-7	-7	-7	-7	-7
Totaal Lasten	-1.204	-1.167	-2.863	-3.016	-516	-516	-516

Baten								
040.010.040 A. Pilots en innovatie	0	0	600	0	0	0	0	0
040.010.050 A. Extra uitvoeringsmiddelen ETD	0	820	820	1.500	0	0	0	0
040.040.040 D. Subsiëren maatschappelijke initiatieven	0	0	0	0	0	0	0	0
040.060.020 B. Informeren Wonen	22	0	0	0	0	0	0	0
040.060.030 B. Adviseren Wonen (KVH)	582	0	0	100	100	100	100	100
040.060.040 B. Subsiëren Wonen	263	0	532	1.000	0	0	0	0
040.070.010 E. vaststellen RODE	17	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	884	820	1.952	2.600	100	100	100	100
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-320	-347	-911	-416	-416	-416	-416	-416
Onttrekkingen								
040.710.010 Reserves	76	0	564	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	76	0	564	0	0	0	0	0
Stortingen								
040.710.010 Reserves	-48	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-48	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	29	0	564	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-291	-347	-347	-416	-416	-416	-416	-416

Beleidskaders die de raad heeft vastgesteld

- EUP 2023-2030
- Akkoord van Groenlo 3.0
- RES Achterhoek 1.0
- RODE beleidskader
- Motie M19-08 eigen gemeentelijk initiatief grootschalige opwek energie
- Plan van aanpak uitvoering motie M19-08

EEN TOEKOMSTBESTENDIG SOCIAAL DOMEIN

Wat speelt er?

We willen dat onze inwoners zo lang mogelijk, zo vitaal mogelijk en zo actief mogelijk kunnen meedoen en zelf de regie voeren. We willen dat onze jongeren veilig en 'zo thuis mogelijk' kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige volwassenen. We gaan voor de effectiefst mogelijke hulp en ondersteuning en voor zo min mogelijk kosten. Dit doen we vanuit een doorontwikkeling naar inclusief beleid. Kortom, het beleid is gericht op het versterken van de sociale basis, voorliggende voorzieningen en welzijn en preventie.

We werken vanuit ons lokale beleid voor nieuwkomers regionaal samen en hebben ook in de samenwerking met het COA oog voor de opvang van asielzoekers en minderjarige vluchtelingen. Binnen dit programma werken we aan een verbeterplan voor inburgering en het verminderen van de achterstand m.b.t. de huisvesting van statushouders.

Net als in 2025 gaan we in 2026 verder met de Sturingsagenda Sociaal Domein. Hierin staan 17 maatregelen opgenomen die allemaal bijdragen aan het zo beheersbaar mogelijk houden van de kosten in het sociaal domein en sterk inzetten op preventie. Hierin zitten bijv. actieve casusregie van Voormekaar, hulpmiddelenpool Wmo-hulpmiddelen, herstelgerichte ondersteuning, versterken van de welzijnstaken, de doorontwikkeling van de Dorpskamer, POH's (praktijkondersteuners bij huisartsen) en samenwerking met onderwijs. We hebben aan de Sturingsagenda een halfjaarlijkse monitor en rapportage gekoppeld.

Vanaf 1-1-2026 implementeren we de nieuwe inkoop Jeugdhulp en Wmo Wonen en Wmo begeleiding. Per 2026 werken we met een p x q-systematiek in plaats van met plekprijzen in de regionale inkoop. We zetten in op efficiënte inzet van de jeugdhulp en Wmo, o.a. via onze toegang, het contractmanagement en een versterkte functie toezicht.

Speerpunt

Gelijke kansen en toegankelijkheid. (050.010)

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen inwoners die dit nodig hebben vanuit een inclusieve samenleving. We gebruiken actief ervaringsdeskundigheid van inwoners. We willen dat nieuwkomers, zowel mensen die inburgeren als vluchtelingen, zo goed mogelijk ondersteund worden in onze gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering. (050.010.020)

We zorgen voor een goede uitvoering van de Wet inburgering 2021. Onze werkwijze bestaat uit een professionele en een vrijwillige pijler, die er samen voor zorgen dat de inburgeraar zich welkom voelt in onze gemeente. De professionele pijler bestaat uit huisvesting (ProWonen), voorzien van inkomen en begeleiding naar (vrijwilligers)werk (Fijnder), maatschappelijke begeleiding (Interbeek Support) en inburgeringsonderwijs (diverse aanbieders, o.a. Graafschapcollege). We leveren daarbinnen de z-route (zelfredzaamheidsroute), de b1-route (taal op b1 niveau) en de onderwijsroute.

Wij houden regie op de kwaliteit van het aanbod en we werken aan een verbeterplan voor de inburgering met Fijnder en Interbeek.

We hebben ook oog voor de groep die het niet lukt om alle stappen uit het inburgeringstraject te doorlopen, de zogenaamde ondertussengroep. Ook bieden we ondersteuningstrajecten Jeugd-GGZ aan.

We dragen zorg voor vluchtelingen uit de regio.

Oekraïense ontheemden: De gemeente faciliteert en begeleidt de opvang van Oekraïense ontheemden, verdeeld over acht opvanglocaties. Op dit moment hebben wij 298 opvangplekken gerealiseerd voor ontheemden uit Oekraïne. De opgave is met ingang van juli 2025 opgehoogd naar 303. Er wordt nog gezocht naar een extra opvanglocatie. We hebben minder middelen hiervoor: de rijksbijdrage is per 2025 gedaald van 61 naar 44 euro per ontheemde per etmaal. Vanaf 1 januari 2025 innen we een eigen bijdrage bij meerderjarige ontheemden die inkomsten hebben. Hier gaan we in 2026 mee door. Er wordt ingezet op arbeidstoeleiding voor Oekraïners via Fijnder.

Nieuwkomers: We werken vanuit ons lokale beleid voor nieuwkomers regionaal samen en hebben ook in de samenwerking met het COA voor de opvang van asielzoekers en AMV-ers oog voor integraliteit. In Rekken vangen wij 44 alleenstaande minderjarige asielzoekers op. Wij hebben vanuit de Spreidingswet de verplichting om 180 asielplekken te realiseren.

We hebben 26 statushouders gehuisvest (peildatum 1 juli). Tot 31 december 2025 moeten we nog 72 statushouders huisvesten. We proberen met kamergewijze verhuur en flexwoningen de taakstelling te volbrengen, maar het blijft een uitdaging.

We ondersteunen nieuwkomers binnen een brede sociale basis. (050.010.010)

Hiervoor hebben we een maatjesproject en diverse maatschappelijke initiatieven, waaronder zwem- en fietslessen en taalmaatjes. Daarnaast betrekken we nieuwkomers naar eigen behoefte zoveel mogelijk bij het verenigingsleven dankzij de inzet van combinatiefunctionarissen (beweegmakelaars en cultuurcoaches). Een mooi voorbeeld hiervan is de samenwerking met Reurpop in het project Freewilligers. Het project Talent in Actie voorziet in een maatschappelijke en creatieve invulling van de praktijkgerichte uren in de inburgeringsroutes.

Wij richten ons op toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie. (050.010.030)

Wij zetten via Kansrijke Start in op acties die zijn gericht op het terugdringen van gezondheidsverschillen in de eerste 1000 dagen van het leven van een kind.

We hebben een update uitgevoerd van de Lokale Inclusie Agenda voor 2026. We zorgen ervoor dat onze acties bijdragen aan meer inclusie in de hele gemeente. In 2026 wordt invulling gegeven aan de werkagenda VN verdrag handicap 2025-2030.

We geven cliëntondersteuning een nieuwe vorm door te werken met een nieuwe aanbieder, Zorgbelang. Mensen met een beperking krijgen begeleiding die levensbreed, lokaal en laagdrempelig is.

We pakken binnen de regio Achterhoek gezamenlijk beperkte basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) aan. Hierin willen we meer werken met ervaringsdeskundigen.

Speerpunt

Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (050.020)

Wat willen we bereiken?

We willen meer aandacht besteden aan preventie. We kiezen meer voor preventief aanbod, welzijn en collectief aanbod. Daarbij versterken we de sociale basis o.a. om te voorkomen van zwaardere inzet van zorg. Het Denkkader sociale basis vormt het uitgangspunt hierbij.

In de Sturingsagenda zijn 17 maatregelen vastgesteld die bijdragen aan de inzet van meer preventie en minder zorg. In 2026 voeren we dit verder uit en rapporteren we hierover. In de Sturingsagenda zijn een groot aantal preventie maatregelen opgenomen op het gebied van jeugd en volwassenen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers. (050.020.010)

Wij ondersteunen mantelzorgers zodat zij op een bij hen passende manier kunnen zorgen en in staat zijn deze zorg te combineren met andere activiteiten zoals werk, studie en de zorg voor een gezin. Dit doen we door het voeren van een samenhangend mantelzorgbeleid en het bieden van ondersteuningsmogelijkheden die aansluiten bij wensen en behoeften. Onze focus ligt op bewustwording in de samenleving, tijdige inzet van effectieve ondersteuning, zoals de mantelzorgcoach en respijtzorg.

Wij werken aan een vrijwilligersbeleid waarin vastgelegd wordt hoe we vrijwilligersorganisaties in onze gemeente ondersteunen en faciliteren.

We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd. (050.020.020)

Het Preventie Platform Jeugd (PPJ) wordt verder doorontwikkeld. In 2025 is een nieuwe organisatiestructuur ingevoerd en is een coördinator aangesteld. De focus ligt op het versterken van het lokale aanbod in samenwerking met onderwijsinstellingen en kinderopvangorganisaties. Het jongerenwerk wordt herijkt en uitgevoerd op de plekken waar jongeren zich bevinden. Momenteel is het jongerenwerk succesvol ingebed op drie middelbare scholen, waarmee een sterke verbinding wordt gelegd tussen school, thuissituatie en vrijetijdsbesteding. Daarnaast is recent een vierde jongerenwerker aangesteld.

Met de Praktijkondersteuner Jeugd in de huisartspraktijk (POH Jeugd) zorgen we voor laagdrempelige ondersteuning voor jongeren die zich met psychische klachten bij de huisarts melden. We hebben op dit moment 3 POH's te werk in vier praktijken. We werken toe naar een POH in elke huisartsenpraktijk.

Voorbeelden van andere preventieve inzet zijn: praktische opvoedondersteuning via thuisbegeleiders van Yunio, vrijwilligers van Humanitas voor het (herstellen van) contact tussen kinderen en ouders na een scheiding, gezonde leefstijl-bevordering door middel van de Gezonde School-menukaart. De interventies van de GGD NOG, die worden ingezet op basis van de inwonersbijdrage worden in 2026 geëvalueerd.

Vanwege het vervallen van de uitvoering van BOA-taken binnen het regionale samenwerking rondom Leerplicht met ingang van 2026 gaan we dit lokaal organiseren.

We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. (050.020.030)

Door middel van het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) werken we toe naar een gezonde leefomgeving met een sterk sociaal netwerk met als doel om de gezondheid en het welbevinden van de inwoners te verbeteren.

In de regio werken we samen aan de totstandkoming van het IZA (Integraal Zorg Akkoord) met gemeenten, zorgverzekeraars en zorginstellingen. Hierin werken we o.a. aan plannen voor (mentale) gezondheid en veerkrachtig ouder worden. IZA en GALA worden in 2026 voortgezet door het Aanvullend Zorg en Welzijn Akkoord (AZWA).

Wij streven ernaar om zorg en ondersteuning zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving van de inwoner te organiseren, bijv. locaties die een sociaal-culturele functie hebben en die bijdragen aan de sociale cohesie, zoals de dorpskamers. We werken aan de doorontwikkeling van de dorpskamerfunctie binnen de gemeente. Hierin werken we samen met vrijwilligersinitiatieven en bijv. de eerstelijns zorg (fysiotherapeuten, huisartsen, maatschappelijk werk en wijkverpleegkundigen).

De wet integrale suïcidepreventie is per 1-1-2026 van kracht. We ontwikkelen beleid om suïcides en suïcidepogingen te voorkomen.

In 2025 hebben we het onderzoek naar de welzijnstaken afgerond en hebben we besloten om deze binnen het gemeentelijke team welzijn en preventie v.a. eind 2025 en in 2026 verder te versterken. Daarnaast herijken we het preventiebeleid in 2026 binnen de Sturingsagenda 2026.

Speerpunt

Uitvoering van de Wmo. (050.030)

Wat willen we bereiken?

We zetten de aanpak voort waarin de samenleving, onze partners, het eigen netwerk van inwoners een gezamenlijke rol en gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben. Daarmee blijven we ons richten op onze integrale toegang (Voormekaar en Fijnder). We redeneren vanuit de hulpvraag en niet vanuit het aanbod middels de omgekeerde verordening.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer. (050.030.020)

De provincie Gelderland ontwikkelt plannen die invloed hebben op de basisbereikbaarheid van de Achterhoek. Het nieuwe vervoerconcept moet ervoor zorgen dat vervoer beschikbaar blijft voor iedereen die het nodig heeft. We onderzoeken welke maatregelen het beste aansluiten bij onze visie, zoals het stimuleren van het gebruik van openbaar vervoer en vrijwilligersvervoer, tarieven meer kostendekkend maken en de keuze van vervoer meer afstemmen op de mogelijkheden van de reiziger.

We verbinden waar nodig zorg, wonen en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners. (050.030.030)

We werken aan de verdere decentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Hierbij komt de verantwoordelijkheid voor deze inwoners bij ons als gemeente te liggen. Uitgangspunt bij deze transformatieopgave is dat mensen veel meer (zelfstandig) wonen in een wijk of kern en veel minder in een instelling voor beschermd wonen. We maken dit mogelijk door onze voorzieningen in de sociale basis door te ontwikkelen en aandacht te hebben voor geschikte woningen. In voorbereiding op de verdere decentralisatie voeren we de toegang tot beschermd wonen zelf uit.

Vanaf 1 januari 2026 implementeren we de nieuwe inkoop Wmo Wonen.

Tot slot werken we in regionaal verband aan een visie op toekomstbestendige huisvesting van de maatschappelijke opvang, waarbij 'Eerst een Thuis' het uitgangspunt is.

Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren in de samenleving. (050.030.010)

Om de zelfredzaamheid te stimuleren vanuit de inzet op preventie, gaan we ons richten op andere manieren van ondersteunen van onze inwoners. Wij bieden daarvoor eerst herstelgerichte ondersteuning, waarbij het doel is om inwoners te helpen zo zelfstandig mogelijk te leven, op een manier die bij henzelf past. Waar mogelijk bieden we dit als oplossing in plaats van huishoudelijke ondersteuning, vervoersvoorzieningen en woonvoorzieningen.

Met ProWonen hebben we een samenwerkingsovereenkomst om de uitgaven voor woningaanpassingen zo laag mogelijk te houden. We streven daarin o.a. naar een duurzamere inzet van reeds aangepaste woningen en de mogelijkheden van een verhuisurgentie als iemand ongeschikt woont. Daarnaast gaan we tussenvormen in wonen onderzoeken en voeren we het beleid omtrent pre-mantelzorgwoningen uit.

De huidige overeenkomst hulpmiddelen loopt af op 30 april 2026. Regionaal wordt in 2025 en 2026 een nieuwe inkoop hulpmiddelen voorbereid en daarna geïmplementeerd.

In 2026 implementeren we de nieuwe inkoop Wmo. Hierin zitten de regionaal ingekochte Zorg in Natura, o.a. Wmo begeleiding. We volgen de landelijke voorgenomen invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage.

Speerpunt

Uitvoering van de Jeugdwet. (050.040)

Wat willen we bereiken?

We blijven werken aan de drie doelstellingen die betrekking hebben op de jeugdhulp (zoals vastgesteld door de gemeenteraad in december 2021): zoveel mogelijk jongeren met jeugdhulp wonen 'zo thuis mogelijk', alle jongeren met jeugdhulp (inclusief jeugdbescherming) krijgen de juiste zorg op de juiste plek en alle jongeren vanaf 16 jaar met jeugdhulp hebben perspectief op werk, onderwijs en/of (eigen) woonruimte.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp. (050.040.010)

Landelijk, regionaal en lokaal wordt er gewerkt aan de uitwerking en implementatie van de landelijke Hervormingsagenda. Deze agenda heeft als doel knelpunten in de jeugdzorg structureel aan te pakken en is gericht op beschikbaarheid, organisatie en houdbaarheid van de jeugdzorg. De Hervormingsagenda Jeugd bevat een omvangrijk pakket afspraken o.a. de implementatie van lokale teams waarin zo veel als mogelijk lichte hulp voor jeugdigen en gezinnen lokaal is geregeld. We werken deze uit i.s.m. Voormekaar (sterke lokale teams). We zetten een projectleider in om dit lokaal vorm te geven.

De gemeente Berkelland werkt in Gelders verband aan het verbeteren van de beschikbaarheid en bereikbaarheid van hoog specialistische jeugdhulp (ook wel 'essentiële functies' genoemd). Deze samenwerking met gemeenten, zorgaanbieders, ervaringsdeskundigen, onderwijs en verwijzers heeft als doel om op de zorg van deze weinig voorkomende specialistische functies te transformeren.

In 2026 implementeren we de nieuwe inkoop Jeugdhulp. Hierin zitten de regionaal ingekochte Zorg in Natura, o.a. ambulante jeugdhulp, gezins- en woonvormen voor jeugd en verblijf jeugd.

Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente. (050.040.030)

De komende jaren staan we voor de uitdaging om leerlingenvervoer beschikbaar en betrouwbaar te houden, ondanks toenemende logistieke complexiteit en een gebrek aan chauffeurs. Het beheersen van stijgende kosten, zonder in te boeten op veiligheid en comfort, is cruciaal. Deze uitdagingen vragen om een integrale aanpak en samenwerking tussen scholen, ouders en vervoerders om toekomstbestendige en efficiënte oplossingen te realiseren.

Wij verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners voor het veilig en 'zo thuis mogelijk' opgroeien van onze jeugd. (050.040.020)

We zetten het Regieoverleg Jongeren Berkelland voort met politie, boa's, onderwijs, leerplicht, Voormekaar, jongerenwerk en zorg.

Speerpunt

Een robuuste uitvoering en toegang. (050.500)

Wat willen we bereiken?

Onze Voormekaar Teams zijn de kern van de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet. We vertrouwen op de bestendiging van de huidige aanpak en onze leidende principes over de eigen verantwoordelijkheid van inwoners enerzijds en formele zorg anderzijds. Uitgangspunt is en blijft: laagdrempelig, toegankelijk en klantvriendelijk. We zijn aanwezig binnen het onderwijs, huisartsen en in de kernen (inloop).

Wat gaan we daarvoor doen?

Voormekaar staat voor een robuuste toegang waarin de dienstverlening aansluit bij nieuwe ontwikkelingen.

We zijn de toegangspoort voor vragen op het gebied van werk en inkomen en werken hierin nauw samen met Fijnder. We signaleren schulden in een vroeg stadium en bieden ondersteuning om erger te voorkomen.

Als accenten voor de komende periode zien we het meer zelf uitvoeren van lichte hulpverlening, de versterking van de actieve casusregie (wanneer de situatie complex is en het gezin (tijdelijk) niet in staat is om de regie te houden over de hulpverlening) en een stevige inzet door de sociale basis (preventie), bijvoorbeeld door verwijzing naar de dorpskamer of de inzet van welzijnswerk of jongerenwerk.

Wij versterken onze regionale samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert.

In de Achterhoek werken we nauw samen op het gebied van Wmo, Jeugd en Gezondheid. De regionale samenwerking behelst de inkoop, contractmanagement en toezicht. Samen met de andere Achterhoekse gemeenten zijn we een stevige gesprekspartner voor zorgaanbieders en andere samenwerkingsrelaties.

In 2026 werken we regionaal via een robuustere governance en is deze juridisch geborgd. Landelijke wetgeving legt regio's namelijk op om een geformaliseerde samenwerking vorm te geven.

We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners.

We nemen een (continu) cliëntervaringsonderzoek af bij onze inwoners. We doen dit voor Jeugd en Wmo door het versturen van vragenlijsten over hoe de toegang tot Voormekaar wordt ervaren en over de kwaliteit en effecten van de hulp. De opbrengsten van deze onderzoeken gebruiken we bij beleidsontwikkeling en verbetering van beleid.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 050.010.050: In 2025 zijn er baten en lasten met betrekking tot de specifieke uitkeringen voor de opvang van Oekraïners begroot. De baten en lasten voor 2026 zijn nog niet bekend.
- Activiteit 050.020.030: In 2025 zijn er eenmalig baten en lasten begroot voor de subsidie van € 125.000 van ZonMW ten behoeve van het project Gewoon Doen. ZonMw staat voor ZorgOnderzoek Nederland - Medische Wetenschappen. Het is een Nederlandse organisatie die zich bezighoudt met het programmeren en financieren van onderzoek en vernieuwing op het gebied van gezondheid, zorg en welzijn. Voor de specifieke uitkering (SPUK) GALA is in 2025 totaal € 530.000 aan baten en lasten begroot. De baten en lasten voor 2026 zijn nog niet bekend.
- Activiteit 050.030.010: Bij de perspectiefnota 2026 is een lastendaling opgenomen op de totale volumeontwikkeling Wmo van € 1.980.000. Vanaf 2026 wordt de manier van berekenen aangepast, omdat we overstappen op een nieuw inkoopstelsel: PxQ. Daardoor verandert ook hoe we het volume berekenen. Daarnaast zijn de bestaande taakstelling binnen de Wmo (€ 888.000) en de risicostelpost Wmo (€ 300.000) afgeraamd. Ook vindt er indexering plaats van € 29.000.
- Activiteit 050.040.010: Bij de perspectiefnota 2026 is een lastenstijging opgenomen op de totale volumeontwikkeling Jeugd van € 1.518.000. De volumeontwikkeling is op een andere manier berekend door de overgang van het inkoopregime naar PxQ in 2026. Daarnaast is er een aanvullende indexering van € 221.000 op integrale ambulante jeugdhulp toegevoegd.

- Activiteit 050.500.020 In 2025 is voor de tijdelijke uitbreiding van formatie ten behoeve van de implementatie van de nieuwe regionale inkoop een bedrag van € 390.000 opgenomen vanuit de reserve bestuurlijke claims.
- Activiteit 050.710.010: De onttrekking in 2025 (Na bestuursrapportage) hebben betrekking op het doorschuiven van de projecten. Dit doorschuiven vindt plaats via de reserve bestuurlijke claims.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
050.010.010 Flankerend beleid nieuwkomers	-41	-116	-59	-116	-116	-116	-116
050.010.020 Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering	-1.273	-974	-1.112	-976	-976	-976	-976
050.010.030 Toegankelijkheid, kansgelijkheid en inclusie	-483	-488	-441	-490	-490	-490	-490
050.010.050 Opvang vluchtelingen Oekraïne	-5.030	-568	-6.328	-18	-18	-18	-18
050.020.010 We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers	-47	-123	-59	-134	-134	-134	-134
050.020.020 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd	-1.959	-1.921	-2.312	-2.201	-2.221	-2.221	-2.221
050.020.030 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners	-1.401	-1.194	-1.765	-1.132	-1.132	-852	-852
050.030.010 We bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning	-13.058	-13.473	-14.034	-13.142	-13.142	-13.142	-13.142
050.030.020 We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer	-1.021	-982	-1.021	-982	-982	-982	-982
050.030.030 We verbinden waar nodig zorg en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners	-39	-146	-43	-43	-43	-43	-43
050.040.010 We bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp	-17.017	-13.846	-14.561	-15.747	-15.747	-15.747	-15.747

050.040.020 We verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners	-114	-47	-64	-64	-64	-64	-64
050.040.030 Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente	-983	-1.147	-995	-1.147	-1.147	-1.147	-1.147
050.500.010 Loonkosten	-5.740	-6.155	-6.320	-6.196	-6.196	-6.196	-6.196
050.500.020 We versterken onze region. samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert	-348	-361	-820	-415	-372	-372	-372
050.500.030 We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners	-63	-15	-25	-15	-15	-15	-15
Totaal Lasten	-48.618	-41.557	-49.960	-42.818	-42.794	-42.514	-42.514
Baten							
050.010.020 Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering	787	601	612	601	601	601	601
050.010.030 Toegankelijkheid, kansgelijkheid en inclusie	419	333	333	333	333	333	334
050.010.050 Opvang vluchtelingen Oekraïne	6.487	68	5.022	68	68	68	68
050.020.020 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd	111	0	213	0	0	0	0
050.020.030 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners	737	0	655	0	0	0	0
050.030.010 We bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning	1.079	500	500	500	1.400	1.400	1.400
050.030.020 We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer	133	74	93	74	74	74	74

050.500.020 We versterken onze region. samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert	40	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	9.792	1.575	7.428	1.575	2.475	2.475	2.476
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-38.826	-39.982	-42.532	-41.243	-40.320	-40.039	-40.039
Onttrekkingen							
050.710.010 Reserves	308	748	2.093	43	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	308	748	2.093	43	0	0	0
Stortingen							
050.710.010 Reserves	-118	0	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-118	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	190	748	2.093	43	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-38.637	-39.234	-40.439	-41.200	-40.320	-40.039	-40.039

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Koersdocument Doorontwikkeling Voormekaar
- Regiovisie Opvang en Bescherming in de Achterhoek
- Beleidskader Samen Denken Samen Doen
- Beleidskader preventie 2021-2025

SPORT EN CULTUUR BEWEGEN JE!

Wat speelt er?

- In 2025 is het bestuur van stichting sportaccommodatie 't Timpke in Borculo gestopt. De gemeente sprong financieel bij om een interim-bestuurder de (financiële) bedrijfsvoering binnen 't Timpke weer op orde te laten brengen. Op 15 april 2025 heeft de gemeenteraad besloten om de sporthal van 't Timpke uit te breiden met twee zaaldelen.
- Op 2 april 2025 besloot de gemeenteraad om het project sporthal Ruurlo stop te zetten en een andere locatie voor een nieuwe sporthal aan te wijzen bij de voetbalvereniging. Dit project is inmiddels opgestart.
- De besturen van de binnensportaccommodaties en zwembaden in Berkelland, zijn een initiatief gestart om nauwer samen te werken, mogelijk leidt dit tot één soort beheer van sportaccommodaties.
- Op 21 november 2023 heeft de gemeenteraad de sport- en beweegvisie 2033, inclusief uitvoeringskader sportvastgoed, vastgesteld. De visie kreeg een vervolg met een scenario-onderzoek naar het binnenzwemlandschap, het definiëren van de sociale basis (binnen het programma 'een toekomstbestendig sociaal domein') en een herijking van de subsidies rondom sport en cultuur.
- Op 1 april 2025 besloot de gemeenteraad te investeren in een nieuwe locatie voor de bibliotheek in Borculo aan de Voorstad 5. Hiervoor ontving de gemeente een specifieke uitkering van het Rijk. Vanaf 2026 geldt de wettelijke zorgplicht voor gemeenten op het vlak van openbare bibliotheken.
- In maart 2024 is de Achterhoek door het Rijk erkend als cultuurregio. In 2025 kreeg dit een vervolg in een nieuw regionaal cultuurakkoord.
- De nieuwe Mediawet gaat op 1 januari 2028 in. Dat betekent dat de lokale omroep overgaat naar een streekomroep. Vanaf 2028 wordt de omroep niet meer lokaal gefinancierd, maar door het Rijk.
- We geven in 2026 uitvoering aan de cultuur- en erfgoedvisie 'Cultuur & Erfgoed: de smeerolie van Berkelland' (vastgesteld in 2021), met het geactualiseerde uitvoeringsprogramma 'Verder met Cultuur en Erfgoed' (vastgesteld 7 november 2023); de museumvisie 2024 - 2030 (vastgesteld 6 december 2023) en de visie op religieus erfgoed (vastgesteld 30 januari 2024).

Speerpunt

Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)

Wat willen we bereiken?

We willen dat wat wij doen, bijdraagt aan een levendig sport- en cultuurlandschap en daarmee een sterke sociale basis. Dat kunnen wij bereiken door partners en partijen bewust te maken van hun rol en bijdrage aan deze sociale basis en door hen in de gelegenheid te stellen die rol ook te pakken. We helpen deze partijen bij, bijvoorbeeld door mee te denken, subsidie te verstrekken of partijen bij elkaar te brengen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Buitenkunst, Vormgeving en Architectuur in de openbare ruimte.

- We onderhouden kunst in de openbare ruimte. Onderhoud van gemeentelijke kunst in de openbare ruimte nemen we mee in het algemeen onderhoud van de openbare ruimte en is gedekt vanuit het programma 'Onze aantrekkelijke leefomgeving'.

Cultureel erfgoed. (060.010.040)

- We subsidiëren het behoud van monumenten. Dit omvat bijvoorbeeld subsidie voor het onderhoud van molens of buitenschilderwerk aan gemeentelijke monumenten. De provincie Gelderland kondigt al sinds de start van de provinciale coalitie in 2023 aan dat ze stopt met de provinciale cofinanciering. Tot nu toe wordt deze cofinanciering steeds met een jaar verlengd. Deze kunnen we dus niet structureel ramen. Wanneer nodig, passen we onze subsidieregeling aan.
- We voeren de museumvisie uit.
- We subsidiëren Museum de Scheper, het Brandweermuseum en de Lebbenbrugge. We herijken de museum subsidies (onder de activiteit 'Strategie, beleid en innovatie').
- We dragen bij aan de gemeenschappelijke regeling Erfgoedcentrum Achterhoek-Liemers (ECAL). Zij voeren daarvoor wettelijke taken uit met betrekking tot archiefbeheer en -beheer conform de Archiefwet.

Educatie en participatie. (060.010.030)

- Stichting Culturije geeft vorm aan muziek-, kunst- en cultuureducatie in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. We ondersteunen Culturije.
- We subsidiëren de HaFaBra-verenigingen in Berkelland. Dit zijn muziekverenigingen die zich richten op harmonie-, fanfare- en brassbandmuziek.
- We ondersteunen het Jeugdfonds Sport en Cultuur (deze post is opgenomen onder de activiteit 'Heel Berkelland beweegt').

Evenementen.

- We subsidiëren evenementen en kleinschalige activiteiten die gericht zijn op het vergroten van de leefbaarheid in een plaats of buurtschap.
- In 2025 ontwikkelden we een visie op evenementen, de bestuurlijke procedure loopt ten tijde van het schrijven van deze begroting. In 2026 en verder geven we uitvoering aan de visie.

Heel Berkelland beweegt. (060.010.020)

- Achterhoek in Beweging is het regionale samenwerkingsverband tussen gemeenten waarmee we sport en bewegen centraal stellen. Themagericht werken we samen onder het mom van: 'Regionaal aanjagen, lokaal uitvoeren!'. We ondersteunen Achterhoek in Beweging met een jaarlijkse bijdrage.
- We subsidiëren sportverenigingen aan de hand van het aantal jeugdleden en we compenseren de onroerende zaakbelasting (OZB) van verenigingen (deze laatste is opgenomen onder het speerpunt Toekomstbestendige accommodaties). We herijken deze subsidies (zie activiteit Strategie, beleid en Innovatie).
- We subsidiëren de Sport Federatie Berkelland (SFB) en verkennen samen of, en zo ja hoe, de platformfunctie van SFB en sportvastgoed nauwer samen kan gaan. Mogelijk kan dit leiden tot een sportbedrijf of andere vorm van centralisatie.
- We ondersteunen de uitvoering van het lokaal sportakkoord. Dit akkoord is in 2024 herijkt.
- We hebben een samenwerking met het Jeugdfonds Sport en Cultuur en steunen hen met een bijdrage.

Podia, muziekcultuur en amateurkunst.

- We subsidiëren verenigingen en het muziekonderwijs, dit wordt gedekt uit de activiteit Educatie en participatie.

Strategie, Beleid en Innovatie. (060.010.010)

- We voeren de sport- en beweegvisie uit.
- Volgend op de sport- en beweegvisie, het uitvoeringsprogramma bij de cultuur- en erfgoedvisie en het onderzoek door de Algemene Rekenkamer naar de doelmatigheid van onze subsidies, wordt de subsidieregeling kunst, cultuur, sport en welzijn herijkt. Dit heeft gevolgen voor alle subsidies die vallen onder verschillende activiteiten.
- We voeren de uitvoeringsagenda van de cultuur- en erfgoedvisie uit.
- In maart 2024 is de Achterhoek door het Rijk erkend als cultuurregio. Basis voor deze erkenning ligt in de jarenlange samenwerking in de Achterhoek op het gebied van cultuur en erfgoed. In 2025 is het Achterhoeks cultuur akkoord tot stand gekomen, als opvolger van het cultuur- en erfgoedpact (CEPA).
- We ondersteunen incidenteel initiatieven uit de samenleving waar nodig en waar het bijdraagt aan onze doelen op sport, bewegen, cultuur en/of erfgoed.

Taal en media. (060.010.050)

- We subsidiëren de kernfuncties van de bibliotheek. De bijdrage wordt geïndexeerd.
- Vanaf 2026 heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht voor de bibliotheek. De bekostiging voor de zorgplicht van € 129.602 ontvangen we van het Rijk en we bestemmen deze gelden voor de Bibliotheek Oost Achterhoek.
- We subsidiëren de Dorpsböke in alle kleine kernen met een kleine financiële bijdrage. Naar aanleiding van een evaluatie herijken we mogelijk deze subsidie.
- We subsidiëren een lokale omroep structureel tot 2028 als het Rijk de financiering van de regionale omroepen overneemt. Op 26 april 2026 loopt de zendmachtiging van Stichting Berkelland Lokaal af. Het commissariaat van de media zal voor deze datum een aanwijzingsprocedure doorlopen. Binnen deze procedure vragen we de gemeenteraad om advies.

We zetten combinatiefunctionarissen in (brede impuls) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn. (060.010.100)

- We zetten combinatiefunctionarissen in (Brede Regeling Combinatiefunctionarissen) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn.
- De periode is gestart op 1 juli 2022 en loopt tot 1 juli 2026. We maken een tijdelijke regeling zodat een nieuwe aanbesteding in een volgende raadsperiode valt.

Speerpunt

Toekomstbestendige accommodaties. (060.020)

Wat willen we bereiken?

We willen dat maatschappelijke accommodaties toekomstbestendig worden. Daarvoor zijn activiteiten nodig die bedrijfsvoering verbeteren en zichtbaarheid van accommodaties vergroten. Deze activiteiten zijn genoemd onder het speerpunt Sport en cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. De accommodaties zelf, 'de stenen', moeten ook toekomstbestendig zijn. Hiervoor hebben we een uitvoeringsagenda voor sportvastgoed, inclusief zwembaden opgesteld. We willen bereiken dat over een periode van 15 jaar ons sportvastgoed en zwembaden toekomstbestendig zijn gemaakt. Dit in lijn met het beoogd gebruik en passend bij het beschikbare budget.

Wat gaan we daarvoor doen?

Culturele accommodaties. (060.020.010)

- We subsidiëren dorpshuizen en kulturhusen.
- We beheren en onderhouden monumenten in eigendom van de gemeente. Ook zijn we eigenaar van twee musea (Brandweermuseum in Borculo en museum de Scheper in Eibergen).
- We subsidiëren onroerende zaakbelastingen (OZB) van verenigingen. We herijken deze subsidies (zie activiteit Strategie, beleid en innovatie'.

Sportaccommodaties. (060.020.020)

- We ondersteunen het initiatief vanuit de Berkellandse binnensportaccommodatie- en zwembadhouders en de Sport Federatie Berkelland (SFB) in hun streven tot meer samenwerking en mogelijke centralisatie in de platform- en vastgoedfunctie. (Deze activiteit valt financieel onder Strategie, Beleid en Innovatie 060.010.010).
- We beheren gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties: de Pickerhal en gymzaal De Rekstok in Eibergen, de Sonders in Beltrum, de sportzaal Oranjelaan en gymzaal Dumasweg in Neede, gymzaal Noord in Borculo en het Asterloo in Rekken.
- We verhuren gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties: de Pickerhal en gymzaal De Rekstok in Eibergen, de Sonders in Beltrum, de sportzaal Oranjelaan en gymzaal Dumasweg in Neede, gymzaal Noord in Borculo en het Asterloo in Rekken. De Pickerhal wordt op het moment niet optimaal benut. We verkennen de mogelijkheid om de zaaldelen definitief van de Pickerhal vrij te plannen, zodat de beheerkosten afnemen en deze commercieel verhuurd kan worden.
- We subsidiëren OZB van verenigingen. We herijken deze subsidies (zie activiteit strategie, beleid en innovatie).

Zwembaden. (060.020.030)

- We gaan aan de slag met de uitkomsten van het scenario-onderzoek toekomstbestendig binnenzwemlandschap. (Deze activiteit valt financieel onder strategie, beleid en innovatie. (060.010.010).
- We subsidiëren zwembaden.
- De subsidie- en exploitatiebijdragen aan de Berkellandse zwembaden worden jaarlijks geïndexeerd. Voor de periode 2024-2026 ondersteunen we 't Timpke met in totaal € 392.000, waarvan € 116.000 in 2025 en 2026, zoals eerder door gemeenteraad is besloten. Omdat er nog geen duidelijkheid is over de toekomst, nemen we structureel € 116.000 op in de meerjarenbegroting.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 060.010.050: De primitieve begroting van 2026 valt €460.000 lager uit dan 2025 na de bestuursrapportage. Het grote verschil komt door de incidentele subsidies wij hebben verstrekt voor de huisvesting van de bibliotheek. Dit betreft een eenmalige extra subsidie, en is daarom alleen in 2025 begroot.
- Activiteit 060.710.010: De onttrekking in 2025 (Na bestuursrapportage) hebben betrekking op het doorschuiven van de projecten. Dit doorschuiven vindt plaats via de reserve bestuurslijke claims.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
060.010.010 Strategie, beleid en innovatie	-57	-49	-49	-59	-59	16	91
060.010.020 Heel Berkelland beweegt	-268	-240	-277	-243	-243	-243	-243
060.010.030 Educatie en -participatie	-394	-405	-420	-420	-420	-420	-420
060.010.040 Cultureel erfgoed	-394	-458	-458	-458	-458	-458	-458
060.010.050 Taal en Media	-1.017	-791	-1.440	-980	-949	-919	-919
060.010.060 Transformatiefonds cultuur	-110	0	0	0	0	0	0
060.010.070 Transformatiefonds sport	-3	0	0	0	0	0	0
060.010.090 Evenementen	-163	-133	-133	-45	-45	-45	-45
060.010.100 We zetten combinatiefunctionarissen in	-470	-417	-434	-434	-434	-434	-434
060.020.010 Culturele accommodaties	-285	-286	-463	-286	-286	-286	-286
060.020.020 Sportaccommodaties	-783	-657	-799	-657	-657	-657	-657
060.020.030 Zwembaden	-1.761	-1.458	-1.609	-1.495	-1.495	-1.495	-1.495
060.500.010 Loonkosten	-629	-675	-675	-523	-523	-523	-523
060.700.010 Rente en afschrijving	-92	-343	-322	-328	-402	-402	-402
Totaal Lasten	-6.425	-5.911	-7.077	-5.926	-5.970	-5.864	-5.789
Baten							
060.010.010 Strategie, beleid en innovatie	1	0	0	0	0	0	0
060.010.020 Heel Berkelland beweegt	14	0	34	0	0	0	0
060.010.030 Educatie en -participatie	15	0	0	0	0	0	0
060.010.040 Cultureel erfgoed	27	0	0	0	0	0	0
060.010.050 Taal en Media	226	6	226	6	6	6	6
060.010.100 We zetten combinatiefunctionarissen in	291	260	233	260	260	260	260
060.020.010 Culturele accommodaties	41	20	20	21	21	21	21
060.020.020 Sportaccommodaties	216	184	184	191	265	265	265
Totaal Baten	831	470	696	478	552	552	552
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-5.594	-5.441	-6.381	-5.448	-5.417	-5.312	-5.237
Onttrekkingen							
060.710.010 Reserves	342	30	629	30	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	342	30	629	30	0	0	0
Stortingen							
060.710.010 Reserves	-69	-9	-241	-19	-19	-19	-19
Totaal Stortingen	-69	-9	-241	-19	-19	-19	-19
Mutaties reserves	273	21	388	11	-19	-19	-19
Gerealiseerd resultaat	-5.321	-5.420	-5.993	-5.437	-5.437	-5.331	-5.256

Beleidskaders die de raad heeft vastgesteld

- Sport- en Bewegvisie Berkelland 2033
- Uitvoeringsagenda Sportvastgoed 2033
- Cultuur- & Erfgoedvisie 'Cultuur & Erfgoed: de smeerolie van Berkelland
- Uitvoeringsprogramma Verder met Cultuur en Erfgoed 2023-2026
- Museumvisie Berkelland
- Visie op religieus erfgoed Berkelland

WERKEN EN LEREN

Een warm welkom voor werk

Wat speelt er?

- Onze dorpscentra verdienen speciale aandacht om deze ook voor de toekomst aantrekkelijk en levendig te houden. De dorpscentra van Eibergen, Borculo en Neede kregen een nieuwe openbare ruimte en Ruurlo staat aan de vooravond van een vitaliseringsslag. Er is veel aandacht voor een aangenaam verblijf in de centra, bijvoorbeeld door vergroening. De dorpscentra blijven echter onder druk staan als gevolg van maatschappelijke/economische ontwikkelingen. Steeds minder mensen komen naar de kleine centra voor winkelbezoek en steeds meer (lokale) dienstverlening is online ook te vinden. De kleine centra worden steeds compacter en voor leegstaande/vrijkomende panden zal een andere invulling gezocht moeten worden. Hoewel eigenaren en ondernemers hier zelf de grootste rol in spelen, denken en doen we hierbij actief mee.
- Aantrekkelijke bedrijventerreinen en voldoende ontwikkelingsmogelijkheden zijn een voorwaarde om ondernemers te boeien en te binden. Dat betekent dat er voldoende ruimte moet zijn op (lokale en regionale) bedrijventerreinen. Op dit moment lopen we zowel regionaal als lokaal tegen de grenzen van de beschikbare ruimte aan en zijn de eerste stappen voor uitbreiding van de terreinen in gang gezet.
- Daarbij speelt steeds meer een rol dat (medewerkers van) bedrijven de directe omgeving van de bedrijven (openbare ruimte) belangrijk vinden bij het kiezen van hun werkomgeving. Het is dus zaak om ervoor te zorgen dat de bedrijventerreinen er verzorgd en groen uitzien en er oog is voor circulariteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie.
- Regionaal blijven we als Achterhoek de handen ineenslaan om onze gemeenschappelijke aantrekkelijkheid voor ondernemers en potentiële werknemers te vergroten. De Achterhoek profileert zich als smarthub Achterhoek (www.smarthub.nl) met kansen voor de Achterhoekse smart industry. Dit biedt niet alleen kansen voor de (hightech) maakindustrie, maar ook voor sectoren als agro/food, zorg en vrijetijdseconomie.
- Nieuwe onderwijsconcepten vragen andere schoolgebouwen. Het programma van eisen voor schoolbesturen en samenwerkingsverbanden (bijgesteld juli 2024) gaat in op de wettelijke taken en herziene eisen vanuit de reeds ingezette beweging naar inclusief onderwijs. We moeten vanuit inclusief onderwijs de vertaalslag maken naar Zorg in Onderwijs, onderwijs aan nieuwkomers en onderwijshuisvesting. Ook op het gebied van duurzaamheid is veel te winnen. De schoolbesturen gaan zelf over het beheer van hun huisvesting en het kwaliteitsniveau van voorzieningen (zoals ventilatie en verduurzaming). Daar passen ook eigen bijdragen in. Het streven is dat er in elke kern minimaal een basisschool open blijft, mits de school het minimum aantal leerlingen heeft, zoals vastgesteld door het Rijk en daarmee de kwaliteit van onderwijs gegarandeerd kan blijven. Het aantal leerlingen in Berkelland is gedaald en veel onderwijshuisvesting is toe aan renovatie. De gemeente Berkelland heeft vooruitlopend op landelijke wetgeving samen met het onderwijsveld een integraal huisvestingsplan (IHP) voor onderwijshuisvesting opgesteld. De eerste fase van het IHP is gedekt in de begroting. De tweede fase is in gang gezet. Net als in de rest van Nederland is de (financiële) opgave voor toekomstbestendige onderwijshuisvesting groot en moet in de meerjarenbegroting nog aanvullende financiële ruimte worden gezocht voor alle onderwijshuisvestingsopgaven die opgevoerd staan in het IHP. We maken hiervoor op dit moment gebruik van de reserve onderwijshuisvesting en vullen deze zo mogelijk en met prioriteit aan.
- Na jaren van daling van het aantal bijstandsgerechtigden stijgt sinds 2023 het aantal bijstandsgerechtigden weer. We zien dat nieuwe instroom voor een groot deel uit inwoners bestaat die te kampen hebben met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit komt door problemen op leefgebieden als gezondheid, financiën en basisvaardigheden.

Vooralsnog is er nog steeds krapte op de arbeidsmarkt en zien we nog steeds mogelijkheden om deze trend te doorbreken

- Onder andere door de crisis op de huizenmarkt, de coronacrisis, de sterk gestegen energieprijzen en de toeslagenaffaire zijn de worstelingen van inwoners met bestaansonzekerheid op verschillende manieren meer in beeld gekomen. Ook het aantal inwoners met schulden neemt toe. Met een nieuw beleidsplan bestaanszekerheid willen we de bestaanszekerheid van onze inwoners verbeteren.
- Onze visie op nieuwkomers brengt mogelijkheden en uitdagingen met zich mee op gebied van onderwijs en integratie. We gaan uit van: "De gemeente Berkelland zet zich in voor een zelfredzame, vitale en inclusieve samenleving". We zetten ons in voor arbeidstoeleiding van statushouders en voor mensen uit Oekraïne, die mogelijk niet terugkeren. Daarnaast dragen via dit programma zorg voor mogelijkheden voor onderwijs en inkomen van nieuwkomers.
- We werken aan een goed vrijetijdsaanbod het hele jaar door op basis van het beleid 'Beleef het in Berkelland'. We blijven aangesloten bij de regionale vrijetijdsagenda en zijn ervan overtuigd dat onze lokale ondernemers meeprofiteren van het sterke merk Achterhoek.

Speerpunt

Goede onderwijshuisvesting en onderwijs dat aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. (070.010)

Wat willen we bereiken?

- Scholen beschikken over passende, inclusieve en toekomstbestendige huisvesting zodat zij in staat zijn om optimaal onderwijs geven.

Wat gaan we daarvoor doen?

We investeren in passende toekomstbestendige huisvesting van scholen en houden rekening met onder andere demografische ontwikkelingen. (070.010.020)

We investeren in adequate onderwijshuisvesting. Dit doen we op basis van overleggen met de verschillende schoolbesturen en samen hebben we hiervoor een integraal huisvestingsplan 2020-2036 (IHP) opgesteld waarmee is ingestemd door de gemeenteraad. In het IHP is de fasering van plannen opgenomen. Indien nieuwe ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, dan wordt dit plan geactualiseerd. Dit is aan de orde. Gezien de prijsontwikkeling van de afgelopen periode (en ervaringscijfers van recente aanbestedingen) zijn de benodigde/geraamde investeringsbedragen in IHP dat in 2019 is vastgesteld flink toegenomen. Voor de uitvoering van fase 1 (tot 2024) is in de begroting dekking gevonden in de vrijvallende afschrijvingslasten vanuit onderwijshuisvesting. Voor de uitvoering van fase 2 (2024 en verder) is echter geen ruimte/dekking in de begroting opgenomen (Er vallen ook nagenoeg geen afschrijvingslasten meer vrij de komende periode). Er is voor gekozen om de toekomstige investeringen in onderwijs te dekken uit de reserve onderwijshuisvesting. Deze is echter op dit moment niet voldoende om alle geplande investeringen in onderwijshuisvesting te bekostigen. Dat betekent dat we de komende jaren deze reserve moeten aanvullen met (incidentele) dotaties of toch ruimte binnen de begroting moeten vinden/vrijmaken om de afschrijvingslasten voor onderwijshuisvesting te kunnen dekken. Mocht de benodigde financiële ruimte niet gevonden worden, dan betekent dat dat de plannen binnen het IHP noodgedwongen worden opgeschoven naar de toekomst. We zetten ons in voor een zelfredzame, diverse en inclusieve samenleving. Inclusief onderwijs, waar kinderen met en zonder beperking of ziekte samen naar school gaan, is hier een belangrijk onderdeel van. Wanneer speciale voorzieningen 'samenbouwen' met reguliere voorzieningen is op loopafstand sociaal contact, expertise uitwisseling, hybride vormen van onderwijs en het bundelen van krachten mogelijk. Hiervoor is maatwerk en samenwerking tussen schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en gemeenten essentieel. Het gaat om een grote maatschappelijke

opgave en aanzienlijke investeringen, zowel voor aanpassing van bestaande onderwijshuisvesting als voor nieuwbouw.

Bewaken dat er goed onderwijs is dat aansluit op lokale en regionale arbeidsmarkt.

De arbeidsmarktkrapte zal de komende jaren nog aanhouden en daarom werken we binnen de Regio Achterhoek samen met onderwijs en ondernemers om de aansluiting zo optimaal mogelijk te laten zijn. Dit doen we onder andere via onze deelname aan de Bedrijvenkring Berkelland, smarthub Achterhoek en werkgroep werkgelegenheid, bedrijf en school (PO, VO, MBO, HBO, WO) en het Grensland College. We zetten in op onderwijs voor- en promotie van kansrijke sectoren zoals techniek en zorg en proberen samen met alle betrokkenen ons arbeidspotentieel (jong en oud) zo goed mogelijk te laten aansluiten op de (toekomstige) vraag vanuit de markt (bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties). Binnen Berkelland en de regio is er nu en in de toekomst veel vraag naar mensen met een technische- of zorg- opleiding of achtergrond. Dit past ook bij Berkelland als onderdeel van de smarthub regio. We werken bijvoorbeeld mee aan het Technieklokaal, de Techniekdag en de Open Bedrijvendag.

Speerpunt

Actieve deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen die dat kan. (070.020)

Wat willen we bereiken?

- Inwoners met een kwetsbare arbeidsmarktpositie ondersteunen bij het vinden van een passende en langdurige baan. Waar regulier of gesubsidieerd werk niet mogelijk is, wordt ingezet op activering om de betrokkenheid en maatschappelijke participatie van de inwoners te vergroten.
- Op een rechtmatige, tijdige, volledige en efficiënte wijze inkomensvoorzieningen verstrekken aan inwoners die (nog) niet (volledig) in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.
- Kansengelijkheid vergroten door jongeren met een (mogelijke) afstand tot de arbeidsmarkt beter te begeleiden bij de overgang van school naar werk (Wet van school naar duurzaam werk).
- Streven naar dat zoveel mogelijk bijstandsgerechtigden naar hun mogelijkheden actief deelnemen aan de arbeidsmarkt of de samenleving
- Inwoners van Berkelland weten het Werkcentrum goed te vinden en benutten het. In 2025 is met de partners in de Achterhoekse arbeidsmarktregio het Werkcentrum opgericht.
- Een kwalitatief en financieel toekomstbestendig Fijnder als ons sociaal ontwikkelbedrijf behouden, waarin de 'werkpleerplaats' een belangrijke rol speelt. Voor Fijnder bereiden we een besluit over de huisvesting voor, gezien het einde van het huurcontract medio 2026, en bereiden we mogelijke besparingsvoorstellen voor.
- We implementeren de eerste onderdelen uit de nieuwe wet 'Participatiewet in Balans'. Dit doen we in samenhang met de verordening sociaal domein.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk. (070.020.010)

- We zetten in op inclusievere vormen van regulier onderwijs waarbij een startkwalificatie wordt behaald.
- Matching van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt vindt met name plaats door het Werkcentrum.
- De huidige Participatiewet is te complex en gaat onvoldoende uit van vertrouwen. Dit leidt voor inwoners te vaak tot stress en angst voor vergissingen, terugvorderingen en schulden. Daarom is het Rijk een wetswijzigingstraject gestart onder de naam

'Participatiewet in Balans'. Deze wet voorziet in een serie van maatregelen, waarbij soepeler omgegaan zal worden met giften, vrijlating, de participatieplicht, mantelzorg, zoektermijnen, toekenningen met terugwerkende kracht en maatwerk bij handhaving. De verwachting is dat deze wet halverwege 2026 in gaat.

- De werkplaats ontwikkelen we door naar een 'werkpleerplaats'.
- Nieuwkomers, zoals asielzoekers, statushouders, inburgeringsplichtigen en ontheemden uit Oekraïne begeleiden we zo snel mogelijk naar werk want werk is de snelste manier om te integreren.

Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving. (070.020.020)

Voor inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt zetten we in op activiteiten als arbeidsmatige dagbesteding, vrijwilligerswerk, proefplaatsingen, werkervaringsplaatsen, maatschappelijk nuttige activiteiten of participatieplaatsen. Dit doen we, in samenwerking met Fijnder, zo lokaal mogelijk met werkgevers, welzijnsorganisaties, vrijwilligersorganisaties en andere samenwerkingspartners binnen onze eigen gemeente.

Speerpunt

Goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (070.030)

Wat willen we bereiken?

- Een aantrekkelijk, toekomstbestendig vestigingsklimaat in Berkelland met voldoende, duurzame, innovatieve en toekomstbestendige lokale en regionale bedrijventerreinen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren de economische agenda uit.

We werken daarbij sterk samen met de Bedrijvenkring. De economische agenda 2025-2028 is recent geactualiseerd en is hiervoor de basis. Voor de uitvoering van deze agenda is een zeer beperkt budget vanuit de gemeente beschikbaar. Als er financiering nodig is, zoeken we daar financierders bij. Vanuit het team Economische Zaken zoeken we nadrukkelijk de verbinding op tussen onze organisatie en het bedrijfsleven, om zo bestaande en nieuwe bedrijven zo goed mogelijk te faciliteren.

We creëren voldoende fysieke ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe of bestaande ondernemers.

We gaan op zoek naar lokale en regionale uitbreidingsmogelijkheden van bedrijventerreinen (onder andere via het regionaal programma werklocaties) en zetten in op de ontwikkeling van groene, duurzame en innovatieve (van nieuwe en bestaande) bedrijventerreinen. Met ondernemers in kleine kernen en buurtschappen denken we mee in mogelijkheden en maatwerk. We willen dat zowel bestaande als nieuwe ondernemers zich zeer welkom en geholpen voelen en 'direct' weten wat de mogelijkheden (o.a. via Bedrijvenatlas) zijn en tot vestiging of uitbreiding kunnen overgaan.

Speerpunt

Vitale winkelcentra. (070.040)

Wat willen we bereiken?

- Toekomstbestendige compacte winkel-/dorpscentra met aantrekkingskracht om er te verblijven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Samen met inwoners, ondernemers en organisaties via zogenaamde taskforces voor elke kern (en centrum), gaan we aan de slag met de revitalisering van de centra. (070.040.020)

Hiervoor zijn de vastgestelde centrumvisies leidend. In Eibergen, Borculo en Neede zijn de revitalisering afgerond. De centrumvisie van Ruurlo is vastgesteld, een uitvoeringsbudget is door de gemeenteraad ter beschikking gesteld en met het uitwerken van de plannen is gestart. Centra toekomstbestendig maken is meer dan herinrichten van de fysieke ruimte. Samen met eigenaren, ondernemers en inwoners geven we vorm aan nog compactere centra waarbij aangenaam verblijven en transformatie belangrijke uitgangspunten zijn.

Faciliteren van het ondernemersfonds. (070.040.010)

Het ondernemersfonds is door de ondernemers zelf in het leven geroepen. Ondernemers willen met gezamenlijke middelen hun slagkracht vergroten. Het fonds wordt gefaciliteerd door de gemeente Berkelland. Dat betekent dat het fonds wordt gevuld met gelden die door ons geïnd worden via het instrument 'reclamebelasting'. Zo voorkomen we dat zogenaamde 'freeriders' in de centra meeliften op de inspanningen en investeringen van de rest van de ondernemers in die centra.

Speerpunt

Gerichte armoedebestrijding. (070.060)

Wat willen we bereiken?

Bestaanszekerheid voor iedereen. Dit willen we bereiken door het opstellen en uitvoeren van een beleidsplan bestaanszekerheid '25-'28. Dit doen we samen met een 'klankbordgroep bestaanszekerheid' van inwoners met ervaringskennis en met onze maatschappelijke partners. Speerpunten daarbij zijn schuldhulpverlening, minimaregelingen en initiatieven van maatschappelijke partners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners. (070.060.010)

We kennen veel regelingen die zijn gericht op het voorkomen van armoede of het bestrijden van de effecten ervan. We verbeteren de vindbaarheid van ondersteuning.

Wij investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening. (070.060.030)

We zorgen voor een effectievere samenwerking met de Stadsbank en vrijwilligersorganisaties.

Wij werken samen binnen een dekkend netwerk met externe ketenpartners.

In Berkelland hebben wij een breed netwerk aan ketenpartners dat onze inwoners op uiteenlopende inkomens- en werkvraagstukken ondersteuning biedt. We brengen dit aanbod op een heldere en laagdrempelige manier bij zowel inwoners als medewerkers onder de aandacht.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 070.020.010: In de begroting 2026 van Fijnder zit een stijging (€ 1.470.000) op deze activiteit vanwege gestegen wettelijk minimumloon, loon- en prijscompensatie, volumestijging, hogere kosten bijstandsuitkeringen en stijgende ICT kosten Fijnder. Deze

toename is al uitgebreider toegelicht in het goedgekeurde raadsvoorstel "1e berap 2025 en primitieve begroting 2026 Fijnder". Fijnder heeft in de eigen begroting 2026 2 programma's (Inkomen en Ondersteuning) samengebracht in het programma bestaanszekerheid. Hierdoor heeft in onze eigen begroting een verschuiving plaatsgevonden van (€ 1.687.000) 070.060.010 naar 070.020.010

- Activiteit 070.030.030: De lasten voor het project Everskamp zijn op basis van de werkelijke ontwikkelingen naar beneden bijgesteld.
- Activiteit 070.060.010: Fijnder heeft in de eigen begroting 2026 2 programma's (Inkomen en Ondersteuning) samengebracht in het programma bestaanszekerheid. Hierdoor heeft in onze eigen begroting een verschuiving plaatsgevonden van (€ 1.687.000) 070.060.010 naar 070.020.010.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
070.010.020 Huisvesting	-1.326	-948	-1.052	-962	-962	-962	-962
070.020.010 Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk.	-16.960	-17.998	-18.627	-21.787	-21.787	-21.787	-21.787
070.020.020 Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving.	-130	-174	-99	-139	-139	-139	-139
070.030.030 Stimuleren ontwikkelingen bedrijven	-627	-428	-428	-192	-192	-192	-192
070.040.010 Faciliteren van ondernemersfonds	-233	-218	-218	-218	-218	-218	-218
070.040.020 Aan de slag met de revitalisering van de centra	-58	-35	-35	-35	-35	-35	-35
070.050.010 Effectief inzetten promotie	-3	0	0	0	0	0	0
070.060.010 We bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners	-2.513	-2.196	-2.265	-585	-585	-585	-585
070.060.030 We investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening	-125	-219	-219	-244	-534	-459	-459
070.500.010 Loonkosten	-6.812	-6.623	-6.676	-6.897	-6.488	-6.281	-6.281
070.700.010 Rente en afschrijving	-2.755	-1.335	-1.105	-1.273	-1.273	-1.273	-1.273
Totaal Lasten	-31.541	-30.172	-30.723	-32.331	-32.212	-31.930	-31.930

Baten							
070.010.020 Huisvesting	233	7	7	16	16	16	16
070.020.010 Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk.	12.247	11.844	12.514	12.477	12.351	12.351	12.351
070.020.020 Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving.	4	8	8	8	8	8	8
070.030.030 Stimuleren ontwikkelingen bedrijven	482	491	491	255	255	255	255
070.040.010 Faciliteren van ondernemersfonds	213	203	203	203	203	203	203
070.040.020 Aan de slag met de revitalisering van de centra	56	59	59	59	59	59	59
070.060.010 We bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners	240	80	80	80	80	80	80
070.500.010 Loonkosten	166	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	13.641	12.691	13.361	13.097	12.971	12.971	12.971
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-17.900	-17.481	-17.361	-19.235	-19.242	-18.960	-18.960
Onttrekkingen							
070.710.010 Reserves	2.176	0	191	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	2.176	0	191	0	0	0	0
Stortingen							
070.710.010 Reserves	-422	-21	-162	-91	-91	-91	-91
Totaal Stortingen	-422	-21	-162	-91	-91	-91	-91
Mutaties reserves	1.754	-21	29	-91	-91	-91	-91
Gerealiseerd resultaat	-16.146	-17.502	-17.333	-19.325	-19.332	-19.050	-19.050

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Economische Agenda 2020 - 2024
- Inrichtingsplan Samen aan het Stuur
- Integraal Huisvestingsplan

VEILIGHEID

Veilig zijn in Berkelland? Daar zorgen we samen voor!

Wat speelt er?

- De toegenomen verharding van maatschappelijke verhoudingen en omgangsvormen blijft. Dit wordt onder andere zichtbaar in toegenomen onveiligheid van ambtenaren en bestuurders.
- De versterking tussen zorg en veiligheid bestendigen we. Onder andere omdat inwoners met problematiek langer thuis blijven wonen of juist opgevangen moeten worden.
- Het gebruik van (big) data begint een steeds grotere rol te spelen. Enerzijds om zicht te krijgen op de aard en omvang van problemen en risico's. Anderzijds geeft data zicht op mogelijke oplossingen of preventieve maatregelen.
- We zien een toenemende trend in het juridiseren van onze samenleving. Evenementen zijn niet meer vanzelfsprekend. En met complexere landelijke wetgeving en rechterlijke uitspraken geeft dit onzekerheid bij organisatoren of ze hun evenement nog wel kunnen organiseren. Dit stelt hogere eisen aan de kwaliteit van onze dienstverlening.
- Tot slot is ondermijning een actueel en groeiend probleem. Vrijkomende gebouwen in het buitengebied, verschillende bedrijfstakken met een verhoogd risicoprofiel, maar ook de financiering van bouwwerken vragen om scherpere en aandacht. Nieuw is hierin de aandacht voor ondermijning in de zorg.

Speerpunt

Veiligheid, integraal en risicobewust. (080.030)

Wat gaan we daarvoor doen?

Doorontwikkeling Zorg en veiligheid.

In 2024 zijn veiligheid en zorg beter gaan samenwerken. We hebben hiervoor een speciaal team opgericht dat zich bezighoudt met zorg en veiligheid. Hierin is de aanwezige deskundigheid gebundeld en worden de onderlinge afstemming versterkt en een integrale aanpak geborgd. Preventie is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Hieraan werken we samen met de betrokken ketenpartners.

We gaan door met de manier waarop onze BOA's werken. Ze zijn zichtbaar in de wijken en praten met inwoners, ondernemers en bezoekers van onze gemeente en bij de verschillende samenwerkingspartners. Ze zijn zichtbaar en aanwezig in de wijken en ook bij overleggen waar veiligheid en leefbaarheid een rol spelen. Zij worden daarnaast ingezet als de vierde hulpverleningspartij, ondersteunen onder andere bij ongevallen, rijden rond met een AED en worden ingezet bij reanimaties. De BOA's zijn dienstverleners daar waar mogelijk en handhavers daar waar noodzakelijk. In het Uitvoeringsplan 2026 kunnen we aangeven waar we onze BOA's extra willen inzetten.

We stellen een uitvoeringsplan integrale veiligheid op. (080.020.010)

We gaan uit van een meer integrale en risicobewuste benadering van veiligheid op basis van ons Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 en het onderliggende risicoprofiel. Hierbij zetten we in op preventie, ontwikkelen we duidelijke kaders en zijn we van daaruit voorspelbaar voor onze ketenpartners. Onze keuzes en kaders onderbouwen en monitoren we met data. Dit doen we integraal, omdat wij zien dat veiligheid veel beleidsterreinen raakt. Denk aan inwoners met onbegrepen gedrag, jeugdproblematiek, huiselijk geweld en middelengebruik. Maar ook aan ondermijning, ontwikkelingen in ons buitengebied, onze fysieke leefomgeving en digitale

veiligheid. De komende jaren zetten we in op een meer gestructureerde en samenhangende aanpak. Risicobewust omdat we op basis van een onderbouwde risicoanalyse willen gaan inzetten op de veiligheidsrisico's die het meest urgent zijn of het grootste risico vormen in onze gemeente.

In 2026 starten we met het opstellen van een nieuw Integraal veiligheidsplan met betrokkenheid van de gemeenteraad.

Speerpunt

Crisisbeheersing. (080.020)

Afgelopen jaren hebben we gezien dat we altijd voorbereid moeten zijn op een mogelijke crisis. Dit kan een landelijke crisis zijn, maar ook bijvoorbeeld een brand in een appartementencomplex een gaslekkage of een explosie.

We zorgen dat er binnen het gemeentehuis een groep ambtenaren voldoende opgeleid en getraind is om te kunnen helpen bij een landelijke of lokale crisis.

De lasten voor ongediertebestrijding worden overgeheveld van activiteit Integrale Veiligheid (080.020.010) uit het programma Veiligheid naar de activiteit We beheren ons openbaar groen (010.030.010) uit het programma Onze aantrekkelijke leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen bij aan de Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland. (080.020.020)

In de Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland (VNOG) borgen wij onze fysieke veiligheid. Binnen de VNOG worden stappen gezet naar een verdere professionalisering. De gemeenteraad wordt hierin periodiek meegenomen en heeft de mogelijkheid te reageren op plannen en begroting.

We ervaren dat naast een bijdrage aan de incidentbestrijding (acute fase) er veel ambtelijke inzet gaat zitten in de nazorgfase. Inzet die naar aard en omvang niet te voorspellen valt en een wissel trekt op andere werkzaamheden.

Speerpunt

Vergunningverlening en handhaving. (080.010)

Wat gaan we daarvoor doen?

Verdere professionalisering en digitalisering vergunningverlening. (080.010.020)

In 2025 wilden we de overstap maken naar RXMission, het softwarepakket waarin ook de omgevingsvergunningen worden afgehandeld. Deze overstap heeft vertraging opgelopen door personele wisselingen en het uitblijven van een aangepaste APV vanuit de VNG. In 2026 denken wij deze stap te kunnen gaan zetten.

Actualisering handhavingsbeleid. (080.010.010)

De regels van de gemeente hebben alleen nut als we ook controleren of mensen zich eraan houden. Ons handhavingsbeleid is in 2024, mede op basis van het risicoprofiel, geactualiseerd en in lijn gebracht met de landelijke en regionale standaarden. In 2025 zijn de kaders verder uitgewerkt. In 2026 doen we ervaring op in de praktijk om te zien of dit uitvoerbaar is.

Speerpunt

Ondermijning

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven sterk inzetten op bewustwording met betrekking tot ondermijning.

In juni 2025 heeft de heer Van der Torre een onderzoeksrapport opgeleverd over ondermijning in de Achterhoek. Dit onderzoek wordt geïntegreerd in de (raads)cyclus bij het komen tot het jaarlijkse Uitvoeringsplan Veiligheid (UVP). In dit geval het Uitvoeringsplan Veiligheid 2027. Zodoende staat dit onderzoek niet alleen en maakt het onderdeel uit van de reguliere beleidsvormingscyclus.

Op basisteamniveau (politie) versterken we onze samenwerking om gemeentegrensoverschrijdende casussen of bedrijven die van de ene naar de andere gemeente gaat te volgen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 080.500.010: De loonkosten worden verdeeld over de programma's door te inventariseren aan welke taakvelden medewerkers hun tijd besteden. Deze inventarisatie vindt niet ieder jaar plaats, maar heeft voor de begroting 2026 wel plaatsgevonden. Ten opzichte van de laatste inventarisatie is het aantal medewerkers dat tijd besteed aan openbare orde en veiligheid gestegen. Daarom worden meer loonkosten doorbelast aan dit programma.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
080.010.010 Gemeentelijke handhaving	-413	-27	-60	-27	-62	-62	-62
080.010.020 Omgevingsdienst Achterhoek	-1.669	-1.614	-1.614	-1.824	-1.824	-1.824	-1.824
080.020.010 Integrale veiligheid	-455	-450	-545	-354	-354	-354	-354
080.020.020 Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland	-3.044	-2.949	-2.949	-3.046	-3.200	-3.278	-3.278
080.030.010 Informatieveiligheid	0	-15	-15	-15	-15	-15	-15
080.500.010 Loonkosten	-764	-819	-819	-1.226	-1.226	-1.226	-1.226
080.700.010 Rente en afschrijving	-51	-53	-50	-50	-50	-50	-50
Totaal Lasten	-6.396	-5.927	-6.052	-6.542	-6.731	-6.809	-6.809
Baten							
080.010.010 Gemeentelijke handhaving	439	18	18	18	18	18	18
080.010.020 Omgevingsdienst Achterhoek	16	0	0	150	150	150	150
080.020.010 Integrale veiligheid	129	124	124	130	130	130	130
080.020.020 Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland	0	0	0	15	15	15	15
Totaal Baten	583	141	141	312	312	312	312
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-5.813	-5.786	-5.911	-6.229	-6.418	-6.496	-6.496
Onttrekkingen							
080.710.010 Reserves	0	0	48	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	0	0	48	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	48	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-5.813	-5.786	-5.863	-6.229	-6.418	-6.496	-6.496

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Integraal Veiligheidsplan Achterhoek Oost 2023-2026
- Uitvoerings- en handhavingsstrategie 2024 Gemeente Berkelland
- VTH Beleidsplan 2025-2028 Gemeente Berkelland

Beleidsindicatoren

Indicator	Geschikte data	Eenheid	Activiteit
Boa's beschikken over de noodzakelijke kennis en kunde	De permanente her- en bijscholing (PHB), de RTGB (regionale toetsing geweldsbeheersing) zijn jaarlijks terugkomend en voorzien van een examen. Daarnaast zijn jaarlijks incidentele opleidingen in het kader van omgaan met jeugd, alcohol en drugs, ondermijning, verward gedrag, radicalisering, etc.	% gevolgde vereiste opleidingen	We richten ons op onveiligheidsgevoelens
Boa's zijn zichtbaar voor de inwoners	De Boa's dragen het herkenbare uniform, rijden en fietsen met herkenbare voertuigen.	JA-NEE	We creëren en behouden een vertrouwensband
Boa's zijn zichtbaar en aanspreekbaar voor de inwoners	Aanwezigheid op die plekken waar aandacht noodzakelijk is. Ook vanuit preventief oogpunt.	Aantal evenementen-, horeca-, overlast- en jeugdcontroles dat wordt uitgevoerd. (Kwantitatief en Kwalitatief)	We creëren en behouden een vertrouwensband
Boa's hebben een krachtig netwerk met partners	De Boa's nemen structureel deel aan het sociaal overleg, het jeugdregie overleg, de overleggen van de gebiedsteams, kernen, wijkagenten, horeca, ondermijning, ondernemers.	Aantal (gekwalficeerde) multidisciplinaire overleggen dat gevolgd wordt.	We zijn betrokken bij buurtbewoners en partners
Meldingen worden snel afgehandeld	Registratie terugbelverzoeken via KCC en Operationeel Centrum Politie en zaken via zaaksysteem.	Het aantal dagen tussen het binnenkomen van een melding en de afhandeling, stijging/daling.	We creëren en behouden een vertrouwensband
Herhaalmeldingen	Registratie via zaaksysteem van meldingen over al bestaande zaken.	% en trend	We creëren en behouden een vertrouwensband

ALGEMEEN BESTUUR EN BEDRIJFSVOERING

Wat speelt er?

De basis voor de gemeente ligt in het algemeen bestuur en de bedrijfsvoering die nodig is om de doelen te realiseren.

Speerpunt

Algemeen bestuur en bedrijfsvoering.

Wat willen we bereiken?

- We willen een stabiel, goed gefaciliteerd bestuur.
- We zorgen voor een goede ondersteuning op de primaire dienstverleningsprocessen voor onze inwoners, bedrijven en instelling.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestuur. (090.010.010)

We gaan werken aan het herstel van vertrouwen om een vruchtbare samenwerking tussen raad en college te herstellen.

Speerpunt

Klantgerichte dienstverlening.

- In 2026 werken we door aan het verbeteren van onze dienstverlening. Dit doen we op basis van de vastgestelde visie op dienstverlening welke in 2024 door het college is vastgesteld en aan de gemeenteraad is gepresenteerd. In 2026 zorgen we er nog meer dan anders voor dat landelijke trends en ontwikkelingen binnen gemeentelijke dienstverlening handen en voeten worden gegeven. Met name de versnelde digitalisering en de kansen die Artificial Intelligence (A.I.) ons biedt borgen we in onze bedrijfsprocessen. Inwoners en ondernemers kunnen zo sneller en makkelijker informatie vinden en producten en diensten aanvragen. We spelen daarmee verder in op de behoefte die er is om meer digitale dienstverlening te bieden, maar laten het niet ten koste gaan van de meer traditionele kanalen zoals het doen van een aanvraag aan de balie of het stellen van een vraag via de telefoon. We zorgen ervoor dat ongeacht het kanaal wat gekozen wordt, inwoners en ondernemen op een uniforme werkwijze bediend worden en blijven we investeren in het verbeteren van de dienstverlening en blijven hierop aanspreekbaar.?
Zo zorgen we ervoor dat de servicenormen die in de visie zijn vastgesteld niet alleen in de werkprocessen worden opgenomen, maar deze ook daadwerkelijk zo goed als mogelijk worden gehaald! We monitoren dit nauwlettend om zo onze inwoners en ondernemers zo veel mogelijk op de hoogte houden van hun de (aan)vraag van een product of dienst. We blijven als organisatie daarover met elkaar in gesprek en we laten in onze houding en gedrag zien dat we gaan voor een proactieve dienstverlening!
- We communiceren nog actiever naar onze inwoners en ondernemers over hoe en wanneer we bereikbaar zijn en hoe zij toch de juiste informatie kunnen vinden of een aanvraag kunnen doen wanneer het gemeentehuis gesloten is. Bovendien blijven we onze inwoners en ondernemers bevragen of zij tevreden zijn met onze dienstverlening. We vragen dan ook wat aandacht nodig heeft om zo niet alleen onze dienstverlening continu te blijven verbeteren, maar ook om te laten zien dat we gaan voor een optimale dienstverlening!

Wat gaan we daarvoor doen?

Dienstverlening. (090.020.010) en 090.020.030)

We blijven ervoor zorgen dat we minimaal 95% binnen de gestelde termijn reageren op vragen en verzoeken en bewaken dat deze gehaald worden, zoals vastgesteld in de visie op dienstverlening.

We investeren in de digitale dienstverlening en A.I. en introduceren in 2026 een virtuele assistent waar inwoners en ondernemers 24/7 terecht kunnen en hen antwoord geeft op vele vragen of bijvoorbeeld helpt met het doen van een aanvraag.

We verbouwen de publiekswinkel op basis van het herinrichtingsplan zodat deze meer gastvrij en toegankelijk is en het voor inwoners en ondernemers een prettige plek is om te bezoeken.

We blijven werken op afspraak om inwoners en ondernemers te helpen met (aan)vragen van en over onze producten en diensten én investeren ook om deze producten en diensten meer digitaal beschikbaar te maken.

We voeren diensverleningsovereenkomsten uit. (090.020020)

Er zijn dienstverleningsovereenkomsten met onder andere Fijnder en de Omgevingsdienst Achterhoek. Dit zijn overeenkomsten op het gebied van bedrijfsvoeringstaken (ICT, financiële- en salarisadministratie).

Speerpunt

Moderne bedrijfsvoering.

In de paragraaf Bedrijfsvoering is de inhoudelijke informatie over de bedrijfsvoering opgenomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bedrijfsvoering. (090.030.010 t/m 090.030.050)

In 2026 werken we aan een uitvoeringsplan op basis van de in 2025 vastgestelde visie op bedrijfsvoering. Speerpunten zijn onder andere beter procesmatig werken, het verbeteren van stuurinformatie en verdere digitalisering van werkprocessen.

Ook wordt een herziene I-visie opgesteld, een bijgewerkte visie op informatisering en digitalisering.

Gemeente als voorbeeld

We geven graag het nieuwe voorbeeld door een nieuw intern mobiliteitsplan uit te werken. Ook stimuleren we duurzaam reizen voor woon/werkverkeer en starten we met een pilot voor duurzame dienstreizen.

Op het gebied van ons gebouwenbeheer is bij nieuwbouw duurzaamheid een belangrijke randvoorwaarde. Bij de bestaande sportaccommodaties wordt gewerkt aan een aanpassing van ons gebouwenbeheersysteem waarbij gebruik gekoppeld wordt aan het verwarmen om hiermee het energieverbruik te verlagen. Tenslotte is er een onderzoek gestart naar een efficiënter vastgoedbeheer. Hierin worden adviezen meegenomen rond verduurzaming van ons vastgoed.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 090.020.010: In 2025 hebben we te maken met de zogenaamde paspoortpiek. Door het verstrijken van de 10-jaarlijkse termijn moeten veel reisdocumenten worden vervangen. Dit leidt enerzijds tot hogere lasten. Anderzijds ontvangen we hier veel meer

leges voor. Vanaf 2026 zal de aanvraag naar documenten weer terugkeren naar het normale niveau.

- Activiteit 090.030.010: Voor 2025 staan er diverse projecten op de rol zoals de Wet Open Overheid (WOO), Regiodeal en de organisatieontwikkeling. Hiervoor zijn deels eenmalige middelen geraamd en deels reserves voor aangewend. Mogelijk zullen deze projecten doorlopen naar 2026. Restantbudgetten hevelen we bij de jaarrekening 2025 over naar 2026.
- Activiteit 090.030.020: Voor 2025 staan er diverse projecten op de rol zoals hybride werken de verdere implementatie van de Omgevingswet. Hiervoor zijn deels eenmalige middelen geraamd en deels reserves voor aangewend. Mogelijk zullen deze projecten doorlopen naar 2026. Restantbudgetten hevelen we bij de jaarrekening 2025 over naar 2026.
- Activiteit 090.030.030: Het groot onderhoud en de aanpassing van de entree van het gemeentehuis zijn voor 2025 gepland. Deze lasten worden eenmalig gedekt door aanwending van reserves.
- Activiteit 090.500.010: De loonkosten worden verdeeld over de programma's door te inventariseren aan welke taakvelden medewerkers hun tijd besteden. Deze inventarisatie vindt niet ieder jaar plaats, maar heeft voor de begroting 2026 wel plaatsgevonden. Ten opzichte van de laatste inventarisatie is de activiteit voor de omgevingswet naar dit programma verschoven..
- Activiteit 090.710.010: De onttrekking in 2025 (Na bestuursrapportage) hebben betrekking op het doorschuiven van de projecten. Dit doorschuiven vindt plaats via de reserve bestuurslijke claims.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
090.010.010 Bestuur	-344	-379	-384	-403	-403	-403	-403
090.010.020 Ondersteuning	-376	-346	-416	-426	-376	-376	-376
090.020.010 Burgerzaken	-537	-228	-546	-246	-246	-246	-246
090.020.030 Visie op dienstverlening	-48	0	-19	0	0	0	0
090.030.010 Algemeen	-3.682	-2.466	-3.047	-1.978	-2.196	-2.196	-1.978
090.030.020 Personeel	-1.501	-2.684	-4.260	-3.219	-3.219	-3.219	-3.219
090.030.030 Huisvesting	-839	-642	-948	-650	-650	-650	-650
090.030.040 Facilitair	-537	-504	-419	-419	-419	-419	-419
090.030.050 ICT	-3.107	-2.406	-3.435	-3.673	-3.892	-3.952	-3.952
090.500.010 Loonkosten	-13.224	-13.951	-13.991	-14.344	-14.344	-14.344	-14.344
090.700.010 Rente en afschrijving	-1.542	-1.155	-1.143	-903	-814	-897	-887
Totaal Lasten	-25.738	-24.762	-28.609	-26.260	-26.558	-26.701	-26.474

Baten							
090.010.010 Bestuur	215	0	0	0	0	0	0
090.020.010 Burgerzaken	993	526	1.125	557	557	582	606
090.020.020 DVO's	904	889	904	889	889	889	889
090.030.010 Algemeen	1.181	544	694	657	657	657	657
090.030.020 Personeel	52	0	0	0	0	0	0
090.030.040 Facilitair	3	4	4	4	4	4	4
090.030.050 ICT	463	119	410	410	410	410	410
Totaal Baten	3.811	2.082	3.136	2.517	2.517	2.541	2.566
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-21.927	-22.680	-25.472	-23.744	-24.041	-24.160	-23.908
Onttrekkingen							
090.710.010 Reserves	587	304	2.207	315	315	315	315
Totaal Onttrekkingen	587	304	2.207	315	315	315	315
Stortingen							
090.710.010 Reserves	-134	-60	-60	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-134	-60	-60	0	0	0	0
Mutaties reserves	452	244	2.147	315	315	315	315
Gerealiseerd resultaat	-21.475	-22.436	-23.325	-23.429	-23.726	-23.845	-23.593

OVERZICHT VAN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Wat speelt er?

- Onze belangrijkste inkomstenbron, de algemene uitkering blijft voornamelijk lastig te voorspellen. Doorlopende aanpassingen in de landelijke ramingen voor de ontwikkeling in prijzen en economische groei zorgen bij iedere circulaire voor aanpassingen.
- De marktrente is laag. Overtollige liquide middelen leveren daardoor nauwelijks rendement op.
- Veranderde toezichtregels maken de inzet van reserves ingewikkelder.

Treasury. (100.010)

Dekkingsmiddelen. (100.020)

Wat willen we bereiken?

Een stabiele en reële (meerjaren) begroting met financiële ruimte voor nieuwe investeringen. Dit doen we door de wensen realistischer af te zetten tegen wat de mogelijkheden die er zijn om de zaken uit te voeren. Door fasering neemt de druk af en maken we op korte termijn ruimte vrij voor incidentele onderwerpen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2025 (na bestuursrapportage) en 2026

- Activiteit 100.010.010: Door investeringen zal ons creditsaldo in 2026 minder hoog zijn. De renteopbrengsten schatkistbankieren zijn daardoor naar verwachting lager dan in 2025. Verder verwachten we in 2026 minder renteopbrengst op de lening van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) dan in 2025. Daarom hebben we dit bedrag voorzichtig ingeschat.
- Activiteit 100.030.010: De prijscompensatie voor 2026 is hier begroot. In 2025 is een groot gedeelte van de prijscompensatie verdeeld over andere programma's.
- Activiteit 100.020.010: In 2026 stijgt de opbrengst onroerende zaakbelasting (OZB) met 2,6%. Daarnaast ramen we voor uitbreidingen met nieuwe panden een extra inkomst van € 30.000. De toename van de opbrengst OZB is in lijn met de besluitvorming van de perspectiefnota 2026.
- Activiteit 100.020.020: De uitkomsten van de Meicirculaire 2025 zijn in deze begroting verwerkt. Ten opzichte van 2025 laten deze een stijging zien in 2026.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
Lasten							
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	-1.345	-979	-1.287	-1.045	-1.290	-1.540	-1.540
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	-126	-135	-135	-135	-135	-135	-135
100.020.010 We innen belastingen	-617	-1.856	-672	-672	-672	-672	-672
100.020.030 We betalen vennootschapsbelasting	11	-25	-25	-25	-25	-25	-25
100.030.010 Onvoorzien	-3	-2.679	-2.737	-3.085	-3.030	-2.780	-2.905
100.500.010 Loonkosten	-82	-88	-88	-122	-122	-122	-122
100.700.010 Rente en afschrijving	0	-92	0	-42	-42	-42	-42
Totaal Lasten	-2.162	-5.854	-4.944	-5.126	-5.316	-5.317	-5.441
Baten							
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	1.743	850	1.329	776	771	771	771
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	2.199	1.392	1.636	1.392	1.392	1.392	1.392
100.020.010 We innen belastingen	12.033	13.360	12.176	12.508	12.538	12.898	13.263
100.020.020 We ontvangen algemene uitkering	95.341	95.348	99.605	101.319	100.159	97.298	98.178
100.030.010 Onvoorzien	49	88	88	88	88	88	88
Totaal Baten	111.365	111.038	114.834	116.084	114.949	112.448	113.693
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	109.204	105.184	109.890	110.958	109.633	107.131	108.253
Gerealiseerd resultaat	109.204	105.184	109.890	110.958	109.633	107.131	108.253

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Financiële verordening
- Treasurystatuut
- Nota reserves en voorzieningen

PARAGRAFEN

Bedrijfsvoering

Berkelland goed georganiseerd!

De bedrijfsvoering maakt de dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers, instellingen en bestuur mogelijk. We leveren mooi werk. Werk dat ertoe doet in de samenleving en waar wij trots op zijn. We groeien toe naar een situatie waarin we in control zijn en tegelijkertijd de flexibiliteit hebben om mee te bewegen met de behoeften uit de samenleving. Daarom is het belangrijk dat we de organisatie ondersteunen met de juiste middelen en werkprocessen en werken vanuit een stevig fundament. Na de afronding van de Visie op Dienstverlening, hebben we in 2025 een Visie op Bedrijfsvoering opgesteld. Deze visie geeft richting aan hoe we onze bedrijfsvoering organiseren. In 2026 werken we aan een uitvoeringsplan.

Trends en ontwikkelingen

De wereld om ons heen verandert snel. Internationale ontwikkelingen en conflicten kunnen invloed op onze bedrijfsvoering hebben. Dat zien we bij bijvoorbeeld pogingen onze ICT-systemen aan te vallen. Maar ook de algehele verdergaande digitalisering, het oprukken van AI/kunstmatige intelligentie veranderende arbeidsmarkt etc. vragen om een open blik en een flexibele werkwijze en ook transparantie in het kader van betrouwbare overheid. Daarom volgt de bedrijfsvoeringsorganisatie de trends en ontwikkelingen in de samenleving.

De afgelopen jaren zijn er veel (nieuwe) opgaven vanuit het Rijk naar de gemeenten gekomen. Soms groot. Soms klein. Dit vraagt ook wat van de bedrijfsvoeringsorganisatie en de capaciteit die daarvoor beschikbaar is. Zo is het aantal specifieke uitkeringen met de daarbij behorende gedetailleerde verantwoording drastisch toegenomen. Maar ook hebben veel van deze veranderingen gevolgen voor de ICT-organisatie en middelen die hiervoor nodig zijn. We merken dat dit in een krappe arbeidsmarkt knelt. En zeker knelt het ook in die gevallen waarin de middelen die we van het Rijk krijgen onvoldoende zijn.

Organisatieontwikkeling

We hebben afscheid genomen van de zelforganisatie. Dit betekent dat we een managementlaag met teamleiders toevoegen en dat daarmee de managementstructuur wijzigt. In 2026 werken we aan de implementatie en realisatie van de organisatieontwikkeling.

Het doel van de ontwikkeling is om de organisatie zo in te richten dat we doelen effectief en efficiënt realiseren. We zijn er voor een goede dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers en om opdrachten die we krijgen van gemeenteraad, college en vanuit de rijksoverheid zo goed mogelijk uit te voeren. We zijn niet alleen een beheersmatige organisatie maar willen ook beter worden als ontwikkelorganisatie zodat we ambities van het bestuur waar kunnen maken.

Planning en control

We streven naar een P&C-cyclus die inzicht geeft met sturingsinformatie op niveau van de gemeenteraad, het college en de organisatie. Helder geformuleerde beleidsdoelen, daaruit voortvloeiende prestaties en de benodigde budgetten. Gestaaft blijven we werken aan met name de gedetailleerdere informatie voor college en organisatie. Als de omstandigheden daar om vragen kan een P&C-product ook incidenteel in opzet gewijzigd worden. We blijven uw raad informeren over de cumulatieve effecten van besluiten met budgettaire consequenties op het begrotingssaldo en de reserves. Indien nodig ook tussentijds. Vanzelfsprekend is dit met inbegrip van wijzigingen door tussentijdse rapportages van de gemeenschappelijke regelingen. Ook voor 2026 worden weer een aantal adviezen uit de nog te verschijnen managementletter 2025 geprioriteerd en opgevolgd. In 2025 wordt de Financiële verordening aangepast aan de recente wijzigingen van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) en het

BADO(Besluit accountantscontrole decentrale overheden). Inhoudelijk zullen de P&C-producten vanaf 2026 geleidelijk worden aangepast aan de prioriteiten en speerpunten van de nieuwe raadsperiode 2026-2030.

Integriteit

Integere bestuurders en ambtenaren zijn een basisvoorwaarde voor het vertrouwen van inwoners in de lokale overheid. Integriteit is een groot goed en daarmee een belangrijk onderwerp in onze organisatie. We vinden het belangrijk dat we een goed werkgever zijn. Er is dan ook aandacht voor een prettige en veilige werkomgeving. We besteden op diverse momenten in het jaar aandacht aan het thema om zo het bewustzijn van onze medewerkers te vergroten en te zorgen voor een prettige en veilige werkomgeving waarin integriteit en grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar gemaakt kan worden.

Daarnaast zijn randvoorwaarden geregeld die bijdragen aan een veilige werkomgeving, zoals een actueel agressie- en emotieprotocol, een incidentenregistratie en een Collega Assistentieteam (CAT) ter ondersteuning bij incidenten.

Arbeidsmarktstrategie

Al enige jaren is er sprake van een landelijk gespannen arbeidsmarkt en dit merken wij ook binnen onze organisatie. De afgelopen jaren is het aantal vacatures toegenomen. In 2020 hadden we 45 vacatures, in 2023 hadden we 78 vacatures en in 2024 91 vacatures. In 2025 hebben we tot nu toe (peildatum 1 augustus) 68 vacatures. In vrijwel alle domeinen zijn vacatures moeilijk vervulbaar. Toch lukt het, eventueel met inzet van externe partijen en inzet en opleiden van trainees/starters, om het merendeel van de vacatures te vervullen.

Arbeidsmarktstrategie is één van de belangrijkste thema's op de HR-agenda. In een krappe arbeidsmarkt staan we voor de uitdaging om enerzijds nieuw talent aan te trekken en anderzijds het vertrek van bestaande medewerkers te voorkomen.

Met onze arbeidsmarktcommunicatie laten we zien hoe uitdagend en veelzijdig het is om te werken voor de gemeente Berkelland. We bieden moderne en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden, met ruime mogelijkheden om een gezonde werk-privébalans te behouden. Nieuwe collega's krijgen een vliegende start via ons introductieprogramma; het contact begint al vóór de eerste werkdag. Zittende medewerkers krijgen de kans om zich verder te ontwikkelen, door te groeien en zich binnen de organisatie flexibel te bewegen. Ook collega's die vertrekken, laten we met een positief gevoel afscheid nemen, zij blijven immers ambassadeurs van onze organisatie.

Daarnaast houden we contact met oud-medewerkers, waaronder zij die de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt, aangezien zij mogelijk nog werkzaamheden voor ons willen en kunnen vervullen.

Tot slot gebruiken we het Strategische Personeelsontwikkeling en de Strategische Personeelsplanning als instrumenten om, samen met onze teams, te zorgen dat onze formatie kwalitatief én kwantitatief is afgestemd op de opgaven waar we voor staan.

Privacy en informatieveiligheid

De gemeente voert een belangrijke en omvangrijke set publieke taken uit, die is verankerd in wet- en regelgeving. Daarvoor verwerken we veel gevoelige informatie van inwoners en organisaties. De maatschappij verwacht terecht dat wij zorgvuldig met die informatie omgaan en die beschermen.

Onze ambitie en visie op het gebied van informatieveiligheid heeft mede tot doel het beveiligen van informatiesystemen en de schade door mogelijke aanvallen te voorkomen en zoveel mogelijk te beperken. Dit wordt gerealiseerd door de kwetsbaarheden in onze informatiesystemen in kaart te brengen en telkens aanvullende maatregelen te nemen waardoor deze systemen en onze informatie zo goed mogelijk zijn beschermd tegen bedreigingen. We gaan verder met het

implementeren van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). We houden ook rekening met nieuwe wetten, zoals de NIS2, die ons helpen om belangrijke digitale systemen extra te beschermen. De NIS2-richtlijn zal naar verwachting in 2026 in werking treden. Vooruitlopend op deze invoering zijn we bijvoorbeeld al wel gestart met de implementatie van een Monitoring en Responsstelsel. Hiermee zetten we extra stappen om ervoor te zorgen dat de informatie van inwoners veilig is en dat onze data betrouwbaar blijft.

Het realiseren van privacy bescherming, informatiebeveiliging en cybersecurity is niet iets dat je eenmalig doet. Voortdurend verbeteren is belangrijk. Want het belang en de afhankelijkheid van veilige IT-voorzieningen nemen toe, net als de technische mogelijkheden en bedreigingen op dit gebied. De behoefte aan voortdurende verbetering op het gebied van digitale weerbaarheid is groot. Om te kunnen voldoen aan de strengere regelgeving en invulling te kunnen geven aan noodzakelijke maatregelen, zal er vooral op technisch gebied verder geïnvesteerd moeten worden. Maar ook zullen beveiligingseisen nog meer afgedwongen moeten worden. Denk aan complexiteit van wachtwoorden, maar ook het beperken van het niet-zakelijk gebruik van ICT-middelen. Alleen op deze wijze kunnen we een goede (digitale) dienstverlening blijven garanderen.

Naast technische maatregelen zetten we ook in op het vergroten van bewustzijn op dit onderwerp. De eerder gestarte awareness-campagne (iBewustzijn) loopt in 2026 door.

Interne controle, rechtmatigheid en integrale kwaliteitszorg

Sinds 2024 wordt door het college een rechtmatigheidsverantwoording afgelegd over het voorgaande dienstjaar. Een belangrijke pijler voor de onderbouwing vormt de structurele en frequente toepassing van de verbijzonderde interne controle met de focus op de financiële rechtmatigheid. We werken met een intern controleplan gebaseerd op analyse van de belangrijkste risico's waarin vastgesteld is hoe wij te werk willen gaan om de benodigde onderbouwing te realiseren. De in- en externe controles worden in samenwerking met de accountant zo goed mogelijk op elkaar afgestemd. Elk jaar worden de betreffende toetsingskaders geüpdatet en geactualiseerd. Er is sprake van een voortdurende doorontwikkeling op het gebied van de verbijzonderde interne controle (VIC) en financiële rechtmatigheid.

In 2026 gaan we door met de samenwerking tussen de interne controle functionarissen en andere disciplines om invulling te geven aan integrale kwaliteitszorg. Afhankelijk van de gekozen speerpunten zal de samenstelling met andere disciplines en hun inbreng afwisselen.

Juridische kwaliteitszorg, informatieveiligheid en financiële rechtmatigheid blijven onderdeel van de belangrijkste pijlers. Maar er is ook aandacht voor de administratieve inrichting van de verschillende teams met focus op juiste en effectieve registratie, efficiëntie en archivering. Daarmee willen we een multidisciplinaire bijdrage leveren aan het optimaliseren van de inrichting van de organisatie en de processen. Zo kunnen doelstellingen worden gerealiseerd en gevolgen van risico's in beeld worden gebracht en gemitigeerd.

Fiscale risico's

In het convenant fiscaal horizontaal toezicht hebben wij afspraken gemaakt met de belastingdienst over de doorontwikkeling van onze fiscale processen. In 2025 is het systeem voor het vastleggen van de gevolgde procedures ingericht. In 2026 richten we ons op het optimaliseren van de vastlegging. Eind 2026 vindt een evaluatie van het horizontaal toezicht met de belastingdienst plaats.

ICT en informatievoorziening

De afgelopen jaren hebben we binnen onze organisatie belangrijke stappen gezet richting een toekomstbestendige ICT organisatie en veilige informatievoorziening. We hebben de transitie ingezet van traditioneel beheer naar opdrachtgeverschap. Dit vraagt om andere competenties, heldere rollen en een volwassen regieorganisatie.

Inmiddels is de IT-infrastructuur en het beheer daarop volledig uitbesteed en naar de cloud gemigreerd. De focus ligt nu op de transitie van applicaties naar SaaS-oplossingen. Dit vraagt om zorgvuldige afwegingen op het gebied van functionaliteit, integratie, beveiliging en leveranciersmanagement. De overgang brengt tijdelijke extra financiële lasten met zich mee, mede door dubbele kosten in de overgangsfase van on-premise (“in huis”) naar cloud en SaaS.

We hebben een strategische koers uitgezet, met als uitgangspunt: geen eigen ICT-ontwikkeling, geen koploper, maar een slimme volger. We maken gebruik van landelijke voorzieningen en hanteren de VNG-normen als leidraad. Ook sluiten we waar mogelijk aan op initiatieven die vanuit de VNG worden opgepakt, zoals rond AI en digitale dienstverlening.

Een nieuwe ontwikkeling die nadrukkelijk aandacht krijgt in de iVisie 2026–2029 is de opkomst van kunstmatige intelligentie (AI). AI biedt kansen voor:

- Procesoptimalisatie, bijv. automatische proces- en documentverwerking en casusanalyses)
- Verbeterde dienstverlening, zoals virtuele assistenten, beeldherkenning, simulatie doormiddel van digital twins, en dergelijke.
- Datagedreven beleid; denk aan data-analyse voor scenario denken, patroonherkenning en impactvoorspellingen en vroegsignalering.

Tegelijkertijd vraagt AI om duidelijke kaders op het gebied van ethiek, transparantie, privacy en menselijke regie. We formuleren – in Achterhoeks verband – de strategie en uitgangspunten voor verantwoord gebruik van AI binnen onze organisatie.

Ook vanuit nieuwe wetgeving volgen opgaven voor onze IT-organisatie. Zo zal op 1 januari 2026 de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV) in werking treden. Met deze wet krijgen inwoners en ondernemers het recht om op digitale wijze zaken te doen met de gemeente. Dit heeft deze ook impact op onze dienstverlening. Onze werkprocessen moeten hiervoor worden aangepast.

Komende jaren (tot 2026) komt er een versnelde invoering van Europese digitale wetgeving. Een digitale transformatie gaat plaatsvinden. Wetgeving op gebied van kunstmatige intelligentie, databeheer, cybersecurity en digitale identiteiten wordt doorgevoerd.

Wetgeving

De Wet versterking participatie op decentraal niveau is op 1 januari 2025 in werking getreden. Met deze wet wordt de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid op decentraal niveau versterkt.

Gemeenten moeten een participatieverordening opstellen. Daarvoor geldt een overgangstermijn van 2 jaar.

Het voorstel voor de Wet versterking waarborgfunctie Awb hangt nog boven de markt. In 2024 heeft de concept-wet ter consultatie opengestaan en heeft ook de Afdeling advisering van de Raad van State het voorstel beoordeeld. Tot nu toe is in 2025 het voorstel nog niet in de Tweede Kamer besproken. Het voorstel stelt een wijziging van de Awb op een aantal punten voor, de voornaamste voor onze organisatie zijn:

- Codificeren/versterken van het evenredigheidsbeginsel en het dienstbaarheidsbeginsel;
- Besluiten moeten in meer begrijpelijke taal geformuleerd en gemotiveerd worden;
- Er komt meer ruimte voor verschoonbare termijnoverschrijding bij het te laat indienen van een bezwaarschrift;
- Een poging tot pre-mediation (het minnelijk oplossen) bij bezwaarschriften wordt in de meeste gevallen verplicht.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Vanuit het veiligheidsdomein en de veiligheidsregio worden momenteel afspraken gemaakt om de weerbaarheid van onze samenleving te versterken. Risico's op grootschalig verstoring van bijvoorbeeld energievoorziening nemen toe door externe dreiging en soms overbelasting van onze infrastructuur. Ook de gemeentelijke organisatie moet zich hier verder op voorbereiden. Ook bij verstoringen rekent de burger om de overheid en dus de gemeente. Noodzakelijke dienstverlening moet gegarandeerd blijven, naast extra inzet vanuit bijvoorbeeld een

crisissituatie. We stellen in 2026 een integraal bedrijfscontinuïteitsplan op om onze dienstverlening optimaal te kunnen garanderen. Ook in situaties van verstoringen. De verharding in de maatschappij zien we ook bij onze dienstverlening terug. Verstoringen van vergaderingen vinden landelijk steeds vaker plaats. Maar ook de opkomst van soevereinen en andere groepen die zich tegen het overheidsgezag verzetten hebben invloed op onze bedrijfsvoering. We trainen onze medewerkers hier in en we beschikken over een Collega Assistentieteam voor ondersteuning bij incidenten in ons gemeentehuis. Ook het komend jaar volgen we de ontwikkelingen en zullen we waar nodig aanvullende maatregelen nemen.

Wet open overheid

Wettelijk kader

Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) van kracht als vervanger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). In artikel 3.5 van de Woo staat dat in de begroting en de jaarrekening een aparte paragraaf over dit onderwerp wordt opgenomen.

Naast de welbekende openbaarmaking op verzoek die ook onder het Wob-regime bestond, kent de Woo een actieve openbaarmakingsplicht voor bepaalde overheidsinformatie. Deze verplichting is onderverdeeld in informatiecategorieën, waarvan er 11 voor de gemeente Berkelland van toepassing zijn. Het doel hiervan is het expliciete recht van burgers op publieke informatie beter te borgen.

De verplichting tot actieve openbaarmaking treedt gefaseerd in werking. De tweede tranche van 5 categorieën wordt op 1 oktober 2025 ingevoerd. Dit betreft de volgende categorieën:

1. Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag (art. 3.3, eerste lid, onderdeel c);
2. Vergaderstukken decentrale overheden (art. 3.3, tweede lid, onderdeel c);
3. Agenda's en besluitelijken bestuurscolleges (art. 3.3, tweede lid, onderdeel d);
4. Adviezen (art. 3.3, tweede lid, onderdeel e);
5. Jaarplannen en jaarverslagen (art. 3.3, tweede lid, onderdeel g).

De VNG heeft voor de toepassing van de verschillende informatiecategorieën handreikingen en werkdefinitieën ter beschikking gesteld.

Toelichting

De actieve openbaarmaking van de tweede tranche wordt gedurende 2025 en 2026 geïmplementeerd. Berkelland voldoet aan de verplichtingen uit de eerste tranche (die gelden sinds november 2024).

Voor het verder implementeren van de Woo is een plan van aanpak opgesteld, dat in 2025 door het CMT en het college is vastgesteld. Naar aanleiding hiervan wordt een projectleider/projectmanager geworven om te ondersteunen bij de verdere implementatie van de tweede, maar ook daaropvolgende derde en vierde tranche. In 2026 wordt verder gewerkt aan de uitvoering van het plan van aanpak voor de implementatie van de Wet open overheid (Woo). Het is de verwachting dat de inwerkingtredingsdatum van de derde en vierde tranche in 2026 ligt. Wij zullen zeker nog de komende jaren bezig zijn met het verder implementeren van de actieve openbaarmakingsverplichtingen van de Woo.

De gemeente Berkelland ligt op koers om op 1 oktober 2025 te kunnen beginnen met het publiceren van de in de tweede tranche aangekondigde categorieën. De voortgang wordt periodiek gemonitord en geëvalueerd om tijdige bijsturing mogelijk te maken.

Grondbeleid

Wat speelt er?

- Op 24 juni 2025 heeft de gemeenteraad de nota grondbeleid vastgesteld. In de nota is beschreven op welke wijze de gemeente invulling wil geven aan het bereiken van de ambities die in de Omgevingsvisie Berkelland zijn opgenomen.
- In alle kernen zijn woningbouwplannen in voorbereiding en ontwikkeling. In alle grote kernen hebben we grote sleutelprojecten. Van een deel van de woningbouwontwikkelingen, voert de gemeente zelf actief de grondexploitatie.
- De betaalbaarheid van (nieuwe) woningen staat door de gestegen bouwkosten en rente onder druk. Dit heeft ook een drukkend effect op de grondwaarde. Het blijft van belang om bij planontwikkelingen een balans te vinden tussen het gewenste woningbouwprogramma en de economische uitvoerbaarheid. Daarbij houden we ons aan de door het Rijk voorgeschreven verdeling in betaalbaarheid.
- Het beschikbare aanbod bedrijfskavels is beperkt. Samen met de regiogemeenten is in 2024 het Regionale Programma Werklocaties (RPW) geactualiseerd. Deze analyse van de verwachte toekomstige vraag en bestaande ruimte op lokale en regionale bedrijfsterreinen vormt voor de provincie Gelderland het kader voor het toetsen van ruimtelijke plannen die in een uitbreiding van de bestaande plancapaciteit voorzien.

Wat zijn de kosten?

Verwachte resultaten grondexploitaties

Tot en met de begroting over het jaar 2024 is het onderdeel grondexploitatie kostenneutraal opgenomen. Een verklaring daarvoor is dat de uitgaven en inkomsten tijdens de looptijd worden gemuteerd op de boekwaarde van de voorraden Bouwgrond in exploitatie. Winsten worden verantwoord naar rato van de voortgang volgens de 'percentage of completion' methodiek die door de commissie BBV is voorgeschreven. Verliezen worden genomen zodra deze voorzienbaar zijn. In de begroting is het uitgangspunt dat winsten en verliezen worden toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserve grondexploitatie. Deze reserve dient tevens als weerstandsvermogen voor het opvangen van risico's. Omdat afgelopen jaren is geconstateerd dat er telkens sprake was van een positief resultaat op de grondexploitatie, nemen we vanaf 2025 in de begroting een winstprognose van € 400.000 op.

Totaal verwachten we op basis van het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2025 voor alle lopende grondexploitaties in 2026 circa € 430.000 uitgaven en € 1.700.000 opbrengsten. Volgens de "percentage of completion" methode bedraagt de verwachte tussentijdse winst op de bouwgronden in exploitatie in 2026 circa € 280.000.

De daadwerkelijke exploitatieresultaten zijn sterk afhankelijk van de economische omstandigheden. De beschikbaarheid van bouwmaterialen en arbeidscapaciteit vormen een aandachtspunt voor de doorlooptijd van plannen. Prijsinflatie en renteontwikkelingen zijn van invloed op investeringsbeslissingen die kopers van woningen en bedrijven maken.

Risico's grondexploitaties

De algemene reserve grondexploitaties moet toekomstige tegenvallers op kunnen vangen. Het is daarom belangrijk om een goede inschatting te maken van eventuele risico's. De hoogte van de reserve grondexploitaties stemmen we daar op af. We hanteren daarbij een minimale ondergrens en een plafond.

De gemeente werkt met een methode van risicomanagement om de kans op toekomstige tegenvallers en meevallers zo goed mogelijk te berekenen en in geld uit te drukken. In de analyse hanteren we scenario's waarbij gerekend wordt met verschillende marktrisico's en project-specifieke risico's. De marktrisico's omvatten kostenstijgingen (inflatie), daling van gronduitgifteprijsen en vertraging van het uitgifte tempo.

Reserve grondexploitatie in relatie tot becijferde risico's

De algemene reserve bouwgrondexploitatie bedraagt op 1 januari 2026 naar verwachting € 1.628.000. Het berekende risico ligt, afhankelijk van het scenario, in de bandbreedte van € 360.000 tot € 444.000. Het beschikbare weerstandsvermogen kwalificeert als uitstekend.

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen. Na de algemene uitkering uit het gemeentefonds vormen de lokale heffingen (belastingen, leges en rechten) de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente.

Gemeenten zijn beperkt in de belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen heft de gemeente rechten (leges) voor individuele diensten aan haar inwoners. De tarieven van deze rechten dienen zo te worden gesteld dat de opbrengsten de kosten niet te boven gaan. De opbrengsten hebben een directe relatie met de kosten voor de dienstverlening (gebonden heffingen) en zijn daarmee maximaal 100% kostendekkend.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de kaders, de ontwikkelingen van de verschillende belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor onze inwoners. Verder wordt inzicht gegeven in de kostendekkendheid van een heffing en wordt het kwijtscheldingsbeleid kort toegelicht.

Beleid

Voor 2026 hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd voor het berekenen van de tarieven:

- De lokale heffingen stijgen in principe niet meer dan met het inflatiepercentage. Voor 2026 hanteren we een inflatiepercentage van 2,6%. Daarnaast is in het watertakenplan 2024-2034 opgenomen om over de periode 2025 t/m 2028 jaarlijks per aansluiting op het riool € 2,50 extra te heffen.
- Bij afvalstoffen- en rioolheffing streven wij naar 100% kostendekkendheid. Bij het berekenen van de kostendekkendheid houden we rekening met de directe kosten, de kosten van overhead en btw. Het streven naar 100% kostendekkendheid kan betekenen dat de tarieven met meer dan het inflatiepercentage stijgen.

Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaand een overzicht van de lokale heffingen.

Opbrengsten lokale belastingen, heffingen en retributies (x € 1.000)	Realisatie 2024	2025 (vastgesteld)	2025 (na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	Vershil 2026 (primitief) - 2025 (na bestuursrapportage)
Onroerende zaakbelastingen	11.470	11.638	11.638	11.970	332
Afvalstoffenheffingen	3.275	3.351	3.651	4.054	403
Rioolheffing	7.284	7.805	7.805	8.058	253
Begraafrechten	353	265	265	265	0
Leges omgevingsvergunning	1.352	1.060	1.175	1.096	-79
Reclamebelasting	213	203	203	203	0
Toeristenbelastingen	564	538	538	538	0
Secretarieleges	947	501	1.090	521	-569
Marktgelden	56	59	59	59	0
Totaal	25.514	25.420	26.424	26.764	340

De daling van de secretarieleges ten opzichte van 2025 heeft te maken met de paspoortpiek.

Ontwikkeling lastendruk

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per gemeente. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor het vergelijk maken we gebruik van de gegevens van de provincie Gelderland. Hierbij wordt de belastingdruk per inwoner vergeleken met de gemiddelde woonlasten van de gemeenten in de provincie. Onder woonlasten wordt verstaan de OZB, riool- en afvalstoffenheffing.

	2023	2024	2025	2026
Gemiddelde provincie Gelderland	494	519	551	
Gemiddelde gemeente Berkelland	473	501	519	548

De gemiddelde woonlasten per inwoner voor het jaar 2026 stijgen ten opzichte van 2025 .

Belastingen

De opbrengsten van de algemene belastingen komen ten goede aan de algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten vrij te besteden zijn. Het gaat om de onroerende zaakbelastingen, toeristenbelasting en reclamebelasting. De opbrengsten uit reclamebelasting worden overgedragen aan het ondernemersfonds.

Onroerende zaakbelastingen.

Onroerende zaakbelastingen (OZB) zijn de belastingen op de waarde van een woning of bedrijf. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de waarde van de onroerende zaak. Voor de gemeente zijn het de belangrijkste vrij besteedbare gemeentelijke belastingen. Sinds 2009 zijn de tarieven van de OZB vastgesteld op een percentage van de waarde van de onroerende zaak. Dit betekent dat de tarieven mee moeten bewegen met de waarde ontwikkeling van de onroerende zaak. Stijgt de waarde dan moeten de tarieven neerwaarts worden bijgesteld om de opbrengst niet meer te laten stijgen dan de inflatiecorrectie. Dit voorkomt dat bij waardestijgingen de eigenaren onevenredig worden belast. Bij waardedaling geldt het omgekeerde. Conform de besluitvorming in de perspectiefnota stijgt de OZB opbrengst met de inflatiecorrectie. De opbrengst OZB gaat met € 30.000 omhoog vanwege areaaluitbreiding. Zonder rekening te houden met de stijging van de woningwaarde leidt dit tot de volgende voorlopige tarieven voor 2026:

Categorie	Tarief 2025	Tarief 2026
Eigenaar woning	0,1015%	0,1041%
Gebruiker niet woning	0,1735%	0,1780%
Eigenaar niet woning	0,2280%	0,2339%

Voor 2026 verwachten we opbrengsten uit onroerende zaakbelastingen van € 11970287.

Toeristenbelasting

Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen een vergoeding.

Het tarief bedraagt € 1,50 per persoon per nacht.

De te verwachten opbrengst over 2026 is € 538000.

Reclamebelasting

Onder de naam 'reclamebelasting' wordt een directe belasting geheven over openbare aankondigingen zichtbaar vanaf de openbare weg.

We heffen reclamebelasting als dienstverlening voor de ondernemers van Berkelland. De opbrengsten van de reclamebelasting worden na aftrek van onze kosten overgedragen aan het ondernemersfonds. Vanuit dit fonds kunnen ondernemers activiteiten financieren.

In 2026 verwachten we € 190.000 over te dragen aan het ondernemersfonds.

Bestemmingsheffingen

Bestemmingsheffingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke voorzieningen. Onder deze categorie vallen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen mogen op begrotingsbasis maximaal kostendekkend zijn.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is bedoeld om de kosten van afvalinzameling en afvalverwijdering te dekken. Wij streven naar 100% kostendekking bij de afvalstoffenheffing. Voor 2026 nemen de begrote opbrengsten (afvalstoffenheffing) toe met € 300.000 bovenop het inflatiepercentage. Over de extra opbrengst is besloten bij de eerste begrotingswijziging van de begroting 2025. De extra verhoging is nodig om weer toe te groeien naar een kostendekkend tarief.

De totale begroting bij de afvalstoffenheffing is als volgt opgebouwd:

	2025 (vastgesteld)	2025 (na bestuursrapportage)	2026
Taakveld Afval lasten	-4.070.554	-4.070.554	-4.124.893
Taakveld Afval baten	501.280	501.280	501.306
Netto lasten taakveld Afval	-3.569.274	-3.569.274	-3.623.587
Taakveld Overhead	-134.617	-134.617	-134.617
BTW (compensabel)	-547.372	-547.372	-547.372
Mutatie voorziening afval	0	156.000	251.604
Totaal lasten	-4.251.263	-4.095.263	-4.053.972
Opbrengst belastingen	3.351.363	3.651.363	4.054.098
Dekking	78,83%	89,16%	100,00%

De tarieven voor 2026 worden in december definitief met de vaststelling van de verordening afvalstoffenheffing.

Maatstaven	2025	2026
basispakket 140 grijs	159,84	179,00 *
basispakket 240 grijs	219,00	239,69 *
verzamelcontainers	159,84	179,00 *

*De tarieven in de kolom 2026 zijn gebaseerd op 2,6% inflatiecorrectie en een opbrengststijging van € 300.000.

Rioolheffing

De gemeente heeft de zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater en hemelwater en de structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand. De kosten hiervan worden betaald uit de rioolheffing. Er is een bewuste keuze gemaakt om de heffing te splitsen in een gebruikersdeel en een eigenarendeel. De gebruiker betaalt, omdat hij of zij afvalwater op het riool loost. De eigenaar, omdat de aansluiting op de riolering de gebruikswaarde van zijn pand verhoogt.

Het uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekkende tarieven op termijn. Op basis van het watertakenplan 2024 is de inschatting gemaakt dat de tarieven de komende jaren stijgen met het inflatiepercentage. In de periode 2025 t/m 2028 nog eens € 2,50 extra per aansluiting. Tekorten of overschotten op het taakveld riolering worden verrekend met de egaliseringsvoorziening riolering. Deze voorziening dient om tegenvallers en meevallers op te vangen en voorkomt grote schommelingen in de tarieven.

In onderstaande begroting zijn de opbrengsten verhoogd met het inflatiepercentage en de € 2,50. In 2026 zijn de totale opbrengsten hoger dan de totale lasten. Het overschot wordt toegevoegd aan de egalisatievoorziening. De totale begroting voor de rioolheffing is als volgt opgebouwd:

	2025 (vastgesteld)	2025 (na bestuursrapportage)	2026 (primitief)
Taakveld Riolering lasten	-5.617.759	-5.657.198	-5.817.680
Taakveld Riolering baten	30.000	30.000	30.000
Netto lasten taakveld Riolering	-5.587.759	-5.627.198	-5.787.680
Taakveld Overhead	-485.058	-485.058	-502.520
BTW (compensabel)	-1.175.000	-1.175.000	-1.175.000
Mutatie egalisatievoorziening	-535.065	-519.626	-612.071
Totaal lasten	-7.782.882	-7.806.882	-8.077.271
Opbrengst heffing	7.804.882	7.804.882	8.057.809
Dekking	100%	100%	100%

De tarieven voor 2026 worden in december definitief met de vaststelling van de verordening rioolheffing. We schatten de tarieven als volgt in (de definitieve tarieven kunnen marginaal afwijken op basis van actuele gegevens van het GBTwente):

Maatstaven	2025	2026
Eigenarendeel	226,08	234,46
0 m ³ - 1000 m ³ bedrag per m ³	1,36	1,40
1001 m ³ - 2500 m ³ bedrag per m ³	1,30	1,33
2501 m ³ - 5000 m ³ bedrag per m ³	1,17	1,20
5001 m ³ - 50000 m ³ bedrag per m ³	0,69	0,71
50001 m ³ en hoger bedrag per m ³	0,20	0,21

Retributies/rechten

Een retributie kan alleen worden geheven voor het gebruik van bezittingen, werken of inrichtingen van de gemeente, bv. begraafrechten, marktgelden of het verlenen van diensten. De verwachte opbrengst mag niet hoger zijn dan de kosten die met het gebruik of de dienstverlening verbonden zijn.

Begraafrechten

Begraafrechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats. De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag -dan wel voor wie- de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt. De baten en lasten zijn hieronder opgenomen.

	2025 (vastgesteld)	2025 (na bestuursrapportage)	2026 (primitief)
Taakveld begraafplaatsen lasten	-334.399	-346.585	-215.445
Taakveld begraafplaatsen opbrengsten	6.240	6.240	6.588
Nettolasten taakveld begraafplaatsen	-328.159	-340.345	-208.857
Toe te rekenen lasten	-20	-20	
Taakveld overhead	-89.380	-89.380	-103.100
Totaal lasten	-417.559	-429.745	-311.957
Opbrengsten begraafrechten	265.000	265.000	265.000
Dekking	63%	62%	85%

Marktgeden

Marktgeden worden geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktverordening gemeente Berkelland en voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

	2025 (vastgesteld)	2025 (na bestuursrapportage)	2026 (primitief)
Markten lasten	-44.885	-46.120	-46.120
Markten opbrengsten	3.400	3.510	3.700
Nettolasten Markten	-41.485	-42.610	-42.420
Toe te rekenen lasten	-35.000	-35.000	-35.000
Taakveld overhead	-24.300	-24.300	-24.771
Btw (compensabel)	-3.867	-6.540	-6.540
Totaal lasten	-104.652	-108.450	-108.731
Opbrengsten marktgeden	58.800	58.800	58.800
Dekking	56%	54%	54%

Leges

De gemeente heft leges voor het verlenen van diensten die in het individuele belang van de aanvrager van de dienst zijn. De leges dekken de kosten van de dienstverlening. Voor bepaalde diensten zijn door het Rijk maximum tarieven vastgesteld, bijvoorbeeld voor rijbewijzen, reisdocumenten.

Hoofdstuk	Onderwerp	Taakveld	Begrote lasten	Begrote baten	Begrote Dekking
1	Algemene dienstverlening				
§ 1.1	Burgerlijke stand	Burgerzaken	-59.560	46.040	77%
§ 1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	Burgerzaken	-456.274	224.694	49%
§ 1.3	Rijbewijzen	Burgerzaken	-224.058	205.200	92%
§ 1.4	Verstrekingen uit Basis Registratie Personen	Burgerzaken	-52.503	40.780	78%
§ 1.5	Vastgoedinformatie	Burgerzaken	-19.678	30.402	154%
§ 1.6	Overige publiekszaken	Burgerzaken			
§ 1.7	Gemeente archief	Overhead			
§ 1.8	Bijzondere wetten	Openbare orde en Veiligheid			
§ 1.9	Kabels en leidingen	Verkeer en vervoer			
9 t/m 19	Diversen	Openbare orde en Veiligheid	-9.505	10.000	105%
	Subtotaal		-821.578	547.116	67%
2	Omgevingsvergunning	Wonen en bouwen	-4.154.394	1.096.079	26%
3	Dienstverlening		-20.000	20.520	103%
	Totaal		-4.995.972	1.663.715	33%

Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met een minimuminkomen bestaat de mogelijkheid gehele of gedeeltelijke kwijtschelding te krijgen voor de volgende gemeentelijke belastingen:

- a. OZB;
- b. Afvalstoffenheffing;
- c. Rioolheffing.

Wij verlenen gehele kwijtschelding als er aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100% kwijtscheldingsnorm. Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen, altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Weerstandsvermogen

Wat speelt er?

De samenleving blijft in beweging. Dat betekent ook dat er ontwikkelingen komen waar nu nog geen rekening mee wordt gehouden. Bijvoorbeeld ontwikkelingen in de economie hebben invloed op burgers en bedrijven en dit gaat ook gevolgen hebben voor onze bedrijfsvoering die we nu nog niet overzien. Plannen van andere overheden hebben steeds vaker aanzienlijke gevolgen voor onze bedrijfsvoering, waarbij de daadwerkelijke invoering van deze plannen ook nog eens met grote (budgettaire) onzekerheden gepaard gaat.

Het is daarom verstandig om middelen te reserveren voor eventuele tegenvallers. Hoeveel we moeten reserveren relateren we aan de risico's die we lopen. We reserveren in ieder geval € 5.000.000 om risico's af te dekken. Alleen het inventariseren van de risico's helpt al bij het inspelen op de mogelijke gevolgen. We letten meer op de risico's en proberen eerder te anticiperen. Overigens is het voorkomen van risicovolle activiteiten geen doel op zich. Grondexploitatie wordt bijvoorbeeld gezien als een van de risicovolle activiteiten van gemeenten, maar dit is ook een krachtig instrument om inhoudelijke beleidsdoelen te bereiken en leverde regelmatig ook geld op.

De Rijksbezuinigingen op het Gemeentefonds (ravijnjaar, nu vanaf 2028) zijn een gebeurtenis die zeer waarschijnlijk is met een grote impact op onze bedrijfsvoering. Omdat reserveren geen afdoende oplossing is voor dit soort structurele tegenvallers hebben we ondertussen structurele bezuinigingen begroot. Vergelijkbare algemene risico's met een meer structureel effect zijn in principe niet in deze paragraaf opgenomen. De gedecentraliseerde taken in het kader van de WMO en de Jeugdwet zijn bewust wel opgenomen omdat dit open einde regelingen zijn waarbij landelijk de uitgaven stijgen (in weerwil van gunstiger prognoses en hervormingen) en het Rijk wil korten op de bijdrage. In zijn algemeenheid liggen er sowieso meer budgettaire risico's bij gemeenten die in het verleden bij het Rijk lagen.

Wettelijk kader

Het algemeen wettelijk kader met betrekking tot weerstandsvermogen en risicobeheersing is beschreven in het besluit begroting en verantwoording. Het BBV schrijft voor dat er een paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgenomen in de begroting en jaarrekening. In deze paragraaf moet in ieder geval staan:

- Een inventarisatie van de risico's.
- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit.
- Het beleid met betrekking tot de weerstandscapaciteit en de risico's.
- Een aantal verplichte kengetallen en beoordeling van hun onderlinge verhouding.

Inventarisatie risico's

Als we ons verdiepen in risico's kunnen we zeer omvangrijke overzichten maken van alle mogelijke risico's. Dat is niet de scope van deze paragraaf, we pretenderen ook niet volledig te zijn. Er zijn altijd risico's die we nog niet onderkennen of te algemeen zijn voor deze paragraaf. De volgende risico's nemen we niet mee:

- Alle risico's met een uiterst kleine kans.
- Alle risico's met een kleine kans en tegelijk ook kleine financiële gevolgen.
- Alle risico's die we als gemeentelijke organisatie onderkennen en waarvoor we afdoende interne beheersmaatregelen hebben genomen.
- Alle risico's die via verzekeringen (of anderszins) voldoende afgedekt zijn.

Toelichting op gehanteerde begrippen:

- Geschatte omvang: hoe groot is het financieel gevolg als dit risico zich op enig moment voordoet.

- Geschatte kans: hoe groot is de kans dat dit risico zich in dit begrotingsjaar voordoet. Als we inschatten dat een risico zich hooguit eens in de 10 jaar voordoet, rekenen we met een kans van $1/10 = 10\%$.
- Financieel effect: de uitkomst van de omvang vermenigvuldigd met de kans. Wanneer de omvang en de kans goed zijn ingeschat zou de optelling de uitkomst in een gemiddeld jaar zijn. Jaren waarin alle of geen van de risico's zich voordoen zijn immers veel onwaarschijnlijker dan een mix van wel en niet.
- De genoemde omvang en kans: inschattingen van verschillende medewerkers van onze organisatie.
- We hebben beperkt feitenmateriaal waarmee we de inschattingen kunnen onderbouwen. We vinden dat deze schatting voldoende is voor het doel van deze paragraaf: het bepalen van het (benodigde) weerstandsvermogen.

Risico	Geschatte omvang in €	Geschatte kans in %	Financieel effect van het risico in €
Samenwerkingspartijen (GR'en/DVO's)	27.000.000	5	1.350.000
Sociaal domein Jeugdwet	17.000.000	10	1.700.000
Sociaal domein WMO	13.000.000	10	1.300.000
Klimaatveranderingen	5.000.000	10	500.000
Privacy/Datalek	1.000.000	10	100.000
Uitval ICT	2.500.000	10	250.000
Garantstelling Laarberg	12.500.000	2	250.000
Overige Garanties	1.000.000	2	20.000
Waarborgfonds Sociale Woningbouw	P.M.	-	P.M.
Uitstaande leningen (inclusief SVN)	46.000.000	1	460.000
Organisatorische risico's (fouten door mindere continuïteit)	500.000	10	50.000
Planschadeclaims	250.000	10	25.000
Saneringen/archeologische vondsten	1.000.000	10	100.000
Totaal	126.750.000		6.105.000

Veel van bovenstaande risico's kunnen zich ook in een beperktere mate voordoen, daar hoeven we geen weerstandsvermogen voor aan te houden. Weerstandsvermogen houden we aan voor een incident van serieuze omvang op het betreffende onderwerp. Geleidelijke aanpassingen aan de openbare ruimte om voorbereid te zijn op extremer weer als gevolg van klimaatverandering behoeven bijvoorbeeld geen dekking uit het weerstandsvermogen. Het herstel van schade aan onze openbare ruimte of andere eigendommen als gevolg van incidenteel optredend extreem weer eventueel wel.

Omdat we ook de komende jaren fors bouwen en (ondergrondse) infrastructuur vervangen houden we rekening met het risico op onvoorziene kosten voor sanering of verplichtingen rond archeologische vondsten.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Onze weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve. De gehele algemene reserve van € 28.938.000 is beschikbaar als weerstandscapaciteit en er zijn geen claims op de algemene reserve.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Als we de algemene reserve van € 28.938.000 relateren aan de risico's die we voor 2026 hebben geïnventariseerd van € 6.105.000 dan komt het weerstandsvermogen uit op 4,7. Dit is uitstekend. De algemene reserve is ook (tijdelijke) buffer voor nadelen in algemene zin die op ons afkomen zoals de Rijksbezuinigingen op het Gemeentefonds. Het is goed voorstelbaar dat onze

maatregelen om lagere inkomsten uit het Gemeentefonds te dekken op termijn wel voldoende opleveren maar nog niet in het eerste jaar.

Overigens houden we bij de bepaling van het weerstandsvermogen geen rekening met positieve risico's oftewel kansen. Dit heeft de afgelopen jaren de geraamde behoefte aan weerstandsvermogen enigszins vertekend. De afgelopen jaren hebben we meer incidentele meevallers gehad dan dat er risico's manifest zijn geworden die afgedekt moesten worden uit het weerstandsvermogen. Onder andere hierdoor is ons eigen vermogen gegroeid. Wanneer onze inkomsten de komende jaren daadwerkelijk gekort worden kan dit overigens ook in een paar jaar vlot de verkeerde kant opgaan. Dat magere jaren in de praktijk al even achter ons liggen betekent niet dat deze definitief tot het verleden behoren.

Risicobeheersing

Risicomanagement bestaat niet alleen uit het inventariseren van risico's en het hebben van voldoende financiële buffers. Het gaat juist ook om het in kaart brengen van maatregelen die leiden tot het voorkomen en/of beter beheersen van risico's in onze belangrijkste productieprocessen. Dit is voor een aanzienlijk deel decentraal belegd in de uitvoering. Daar worden immers de resultaten gehaald die bijdragen aan het realiseren van onze maatschappelijke effecten. In 2026 richten we ons op concernniveau op het bestendigen van de interne controlefunctie en de gestructureerd opvolging van de bevindingen over de belangrijkste bedrijfsprocessen.

Kengetallen financiële positie

Sinds de begroting 2016 moeten we ook financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarrekening.

Hierna lichten we de 6 verplicht in deze paragraaf op te nemen financiële kengetallen kort toe.

1. Netto schuldenquote
De netto schuldenquote geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen met de inkomsten die ze heeft. De richtlijn van de provincie Gelderland is dat bij een netto schuldenquote van 90% een risico ontstaat. Bij een schuldenquote boven de 130% is de gemeente nauwelijks nog in staat de schulden te betalen.
2. Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Als we geld uitlenen levert dat inkomsten op. Die inkomsten dekken een gedeelte van de schuld. Daarmee zijn we in ieder geval al in staat een gedeelte van de schuld te betalen. Er zit natuurlijk wel een risico aan het uitlenen van geld. Degene die het geld leent kan het geld misschien niet terugbetalen. De provincie Gelderland hanteert dezelfde percentages voor de risicobepaling als bij de netto schuldenquote.
3. Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen. Het gaat er hier dus niet om of de schulden betaald kunnen worden uit de inkomsten maar ook uit het bestaande bezit. De provincie Gelderland vindt een solvabiliteit van minder dan 50% al risicovol en een solvabiliteit van minder dan 20% erg risicovol. In het beleid bestemming overschotten hebben wij de grens gesteld dat we bij een solvabiliteit van minder dan 35% eerst de algemene reserve aanvullen.
4. Structurele exploitatieruimte
Met dit kengetal kunnen we zien of we structureel in staat zijn de lasten die we als gemeente hebben ook te kunnen betalen. Dit kengetal is uiteindelijk het belangrijkste voor de vorm van toezicht waar de provincie Gelderland ons onder plaatst. Voor het repressief toezicht is het van belang dat of de begroting of de meerjarenraming een kengetal laat zien dat groter is dan 0%. Wij streven naar een situatie waarbij zowel de begroting als de meerjarenraming een percentage groter dan 0 laten zien.
5. Grondexploitatie
Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de gronden zich verhoudt tot de inkomsten van de gemeente. De provincie Gelderland vindt een percentage minder

dan 20 weinig risicovol. Een percentage van meer dan 35 is volgens de provincie Gelderland erg risicovol.

6. Belastingcapaciteit

Dit kengetal laat zien hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het cijfer is er alleen op gericht om gemeenten te kunnen vergelijken op dit gebied. In het cijfer zijn alle gemeentelijke woonlasten meegenomen. Als het percentage onder de 100 ligt heffen we minder belasting dan gemiddeld in Nederland. Is het percentage hoger dan 100 dan heffen we meer belasting dan gemiddeld in Nederland. Er wordt geen rekening gehouden met de verschillen die er tussen gemeenten bestaan. De provincie Gelderland vindt een percentage van meer dan 105 erg risicovol.

We zien dat de investeringswensen voor de komende jaren leiden tot een verslechtering van de financiële positie. Het doen van investeringen vraagt dat we meer geld lenen. Dit gaat ten koste van de solvabiliteit.

Kengetallen	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto schuldenquote	32,81%	55,10%	53,77%	60,30%	66,77%	71,31%
Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	10,04%	23,80%	30,64%	36,74%	42,83%	47,58%
Solvabiliteitsratio	53,39%	42,83%	42,88%	41,17%	39,63%	38,24%
Structurele exploitatieruimte	3,72%	2,31%	1,39%	0,82%	-0,35%	0,98%
Grondexploitatie	1,05%	1,58%	1,09%	1,11%	1,12%	1,11%
Belastingcapaciteit	98,87%	100,29%	107,01%	108,44%	108,44%	108,44%

Verbonden partijen

Samenwerkingspartijen

'Partijen waarmee we samenwerken en hun kernactiviteiten'.

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de verbonden partijen. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Bij verbonden partijen gaat het om publiekrechtelijke en privaatrechtelijke organisaties. Publiekrechtelijke organisaties zijn gemeenschappelijke regelingen op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Privaatrechtelijke organisaties zijn bijvoorbeeld een NV, BV of stichting.

De gemeente heeft de volgende verbonden partijen:

Bedragen x € 1.000	Eigen Vermogen 1-1	Eigen Vermogen 31-12	Vreemd Vermogen 1-1	Vreemd Vermogen 31-12	Bijdrage Resultaat
Gemeenschappelijke regelingen					
Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers	106	76	600	510	296
GGD Noord-Oost Gelderland	2.656	3.182	8.787	13.266	1.029
Omgevingsdienst Achterhoek	-134	500	2.878	2.609	1.824
8RHK ambassadeurs	6.229	6.591	787	263	352
Fijnder	3.666	3.456	10.198	10.447	22.095
Stadsbank Oost Nederland	1.349	1.369	15.215	11.396	367
Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland	17.324	18.990	70.214	26.019	3.046
GBTwente					1.184
Vennootschap/Coöperaties					
BNG NV	4.615.000	4.721.000	107.459.000	110.819.000	0
Alliander NV	4.570.000	4.749.000	6.106.000	6.877.000	0
Vitens NV	649.500	677.700	1.446.600	1.559.700	0
Twence Holding BV	175.964	169.261	163.228	162.475	0
Twente Milieu					
Gebiedsonderneming Laarberg BV	18.440	18.485	31.003	35.149	0
Gebiedsonderneming Laarberg CV			24.038	24.738	0
AGEM Gemeentelijke Energie BV					
Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A.	212	230	1.390	1.669	0
Leisurelands BV (2022)	79.651	77.432	15.651	15.023	0

Gemeenschappelijke regelingen

8RHK ambassadeurs, Doetinchem.

Doelstelling en belang:

Het adequaat behartigen van de regionale belangen van de aangesloten gemeenten en het effectief en efficiënt organiseren van bovenlokale vraagstukken in de Achterhoek.

Regio Achterhoek adviseert Board, Thematafels en Raad over de lobby, communicatie en subsidies.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Burgemeester J. van Oostrum: Algemeen Bestuur.

Smart werken en innovatie: Wethouder J. van der Noordt

Onderwijs en arbeidsmarkt: Wethouder H.A. Leliveld

Mobiliteit en bereikbaarheid: Wethouder H.A. Leliveld

Wonen en vastgoed: Wethouder A.K. van Gijssel

Circulaire economie en energietransitie: Wethouder J. van der Noordt

De gezondste regio: Wethouder W.A. Wormgoor

Deelnemers:

De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude-IJsselstreek en Winterswijk.

Programma:

De regio Achterhoek levert een bijdrage aan meerdere programma's.

Ontwikkelingen:

Het kompas voor de Achterhoeksamenwerking is de Achterhoek Visie 2030, Ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit. De Regio wil groeien in kwaliteit van leven en wonen, en wil de economische kracht van de regio versterken door groei van de arbeidsproductiviteit en economische toegevoegde waarde. De Regio behartigt de gezamenlijke belangen van overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij provincie, Rijk en EU. De inhoudelijke keuzes voor de regionale lobby komen vanuit de nieuwe samenwerkingsstructuur.

Risico's:

Financiële risico's zijn beperkt. Weerstandscapaciteit is voldoende.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL), Doetinchem.

Doelstelling en belang:

- Het beheer en aan publiek openstellen van de historische archieven van de deelnemende gemeenten op basis van Archiefwet 1995.
- Uitvoering taken en activiteiten Stichting Staring Instituut.
- Het beheren, verzamelen, ordenen en ontsluiten van historische informatie (gebaseerd op de Archiefwet en het Archiefbesluit).
- Een groter en breder publiek voor erfgoed en streekcultuur aanspreken.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Burgemeester J. van Oostrum: Algemeen Bestuur

Deelnemers:

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk

Programma:

Het ECAL levert een bijdrage aan het programma "Sport en cultuur bewegen je!"

Ontwikkelingen:

Het ECAL heeft een E-depot gerealiseerd. Dit is een digitale bewaarplaats voor permanent te bewaren digitale archiefstukken. Het doel is toekomstige waarborging van duurzaamheid en toegankelijkheid van digitale archieven. In de komende periode wordt het E-depot verder doorontwikkeld.

Risico's:

De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Fijnder, Oost Gelre.

Doelstelling en belang:

Fijnder heeft als taak de uitvoering van de wet- en regelgeving op het gebied van de sociale zekerheid voor de gemeente en richt zich op de zelfredzaamheid en participatie van inwoners.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Wethouder H.A. Leliveld: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

Wethouder W.A. Wormgoor: Algemeen Bestuur

Deelnemers:

Oost Gelre, Winterswijk en Berkelland

Programma:

Fijnder levert een bijdrage aan programma 'Werken en leren'.

Ontwikkelingen:

Samen met Fijnder en onderwijs laten we het aanbod van werkzoekenden beter aansluiten op de vraag. Voor de doelgroep met een afstand tot de arbeidsmarkt zorgen we voor een doorgaande ontwikkellijn, waarin deze groep integraal ondersteund wordt.

Daarnaast werken we verder aan 'Samen aan het stuur, één uitvoeringsorganisatie werk en inkomen voor het sociaal domein'. In deze bestuursopdracht aan Fijnder positioneren we deze als tweedelijns organisatie, waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor de integrale toegang en regie op de dienstverlening aan onze inwoners.

Risico's:

GGD Noord- en Oost Gelderland, Apeldoorn.

Doelstelling en belang:

GGD NOG voert de Wet publieke gezondheid uit namens 22 colleges van B&W. Publieke gezondheid gaat over het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Wethouder W.A. Wormgoor: Algemeen Bestuur

Deelnemers:

Aalten, Apeldoorn, Berkelland, Bronckhorst, Brummen, Doetinchem, Elburg, Epe, Ermelo, Hatter, Harderwijk, Heerde, Lochem, Montferland, Nunspeet, Oldebroek, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Putten, Voorst, Winterswijk en Zutphen.

Programma:

De GGD NOG levert een bijdrage aan de programma's 'Een toekomstbestendig Sociaal domein' en 'Sport en cultuur bewegen je!'.

Ontwikkelingen:

Risico's:

De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Omgevingsdienst Achterhoek, Bronckhorst.

Doelstelling en belang:

De Omgevingsdienst Achterhoek heeft als taak het verstrekken van omgevingsvergunningen en zien erop toe dat bedrijven voldoen aan actuele wet- en regelgeving op het gebied van

milieu(veiligheid). Daarnaast adviseert de Omgevingsdienst Achterhoek over verschillende (milieu)onderwerpen zoals bodem, geluid en externe veiligheid. Het belang van de partners van de Omgevingsdienst Achterhoek is tevens een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland (Gelders Stelsel).

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Burgemeester J. van Oostrum: voorzitter Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

Deelnemers:

De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen en de provincie Gelderland.

Programma:

De Omgevingsdienst Achterhoek is één van de samenwerkingspartijen en draagt bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving.

Ontwikkelingen:

In het kader van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (IBP VTH) heeft de ODA een plan van aanpak opgesteld om te voldoen aan de robuustheidscriteria en een zestal kritische prestatie indicatoren (kpi's). Uit het plan blijkt dat het omzetcriterium voor de ODA het meest nijpend is. Op dit moment worden drie sporen onderzocht om voor 1 april 2026 te gaan voldoen aan de robuustheidscriteria, te weten interne versterking van ODA, samenwerking binnen de Gelderse Omgevingsdiensten en een fusieverkenning met Omgevingsdienst Veluwe. Andere ontwikkelingen zijn de implementatie van de Omgevingswet die gevolgen heeft op de werkprocessen en de normering van de producten en diensten die de ODA aan ons levert. Evenals de doorontwikkeling van de risicogerichte aanpak van milieutaken om deze in overeenstemming te brengen met de uitgangspunten van de Omgevingswet.

Risico's:

Geen.

Stadsbank Oost Nederland, Enschede.

Doelstelling en belang:

De Stadsbank Oost Nederland (SON) levert bijzondere financiële dienstverlening aan consumenten.

SON ondersteunt de aangesloten gemeenten in hun sociale beleid, zonder winstoogmerk. Tenslotte voorziet de bank op een zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze in de behoefte aan geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer, afgifte van verklaringen ex artikel 285 lid 4 Faillissementswet, de beschikbaarstelling van bewindvoerders ter uitvoering van bepalingen inzake de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Wethouder H.A. Leliveld: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

Deelnemers:

Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Montferland, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Winterswijk, Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Lochem, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Twenterand, Tubbergen, Wierden.

Programma:

De SON levert een bijdrage aan het programma 'Werken en leren'.

Ontwikkelingen:

Het afgelopen jaar heeft de Stadsbank, vanuit de positie van uitvoeringsorganisatie, initiatieven opgestart om tot een modernisering van de schuldhulpverlening te komen onder andere met betrekking tot de buddy-app, collectief schuldregelen, inzet van het instrument

saneringskredieten en een kleine pilot met automatische incasso. Deze ambitie wordt in de komende jaren voortgezet.

Risico's:

De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland, Apeldoorn.

Doelstelling en belang:

Samen met vele stakeholders zorgt de VNOG voor de kwaliteit en efficiency van de brandweezorg, geneeskundige hulpverlening, bevolkingszorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Burgemeester J. van Oostrum: Algemeen Bestuur

Deelnemers:

De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude-IJsselstreek, Winterswijk, Apeldoorn, Brummen, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Hattem, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst, Zutphen

Programma:

De VNOG draagt bij aan het programma Veiligheid.

Ontwikkelingen:

De verdere implementatie van de in 2020 vastgestelde toekomstvisie.

Risico's:

Financiële risico's zijn beperkt. De weerstandscapaciteit is voldoende. Eventuele tekorten in de exploitatie dienen door de deelnemende gemeentes te worden aangevuld.

GBTwente, Hengelo

Doelstelling en belang:

Sinds 2009 zet GBTwente zich in om gemeentelijke belastingen op een betrouwbare, dienstverlenende en efficiënte manier te regelen voor gemeenten in Twente en de Achterhoek. Wat begon als een slimme samenwerking, is uitgegroeid tot een organisatie die voor 10 gemeenten de WOZ-waarde bepaalt en belastingen heft en int. Door kennis te delen, kosten te besparen en processen eenvoudiger te maken, zorgen ze ervoor dat belastingen voor iedereen begrijpelijk en persoonlijk worden.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Wethouder J. van der Noordt

Deelnemers:

Almelo, Berkelland, Borne, Bronckhorst, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Twenterand.

Programma:

GBTwente levert een bijdrage aan de programma's 'Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien', 'Onze aantrekkelijke leefomgeving' en 'Werken en leren'.

Ontwikkelingen:

Tot 2026 maakten wij via een dienstverleningsovereenkomst gebruik van deze organisatie. Vanaf 1 januari 2026 zijn wij aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling.

Risico's:

De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Overige verbonden partijen**Euregio.****Doelstelling en belang:**

De Euregio heeft als doel onze euregionale metropoolregio tot een samenhangend en samenwerkend verzorgingsgebied ontwikkelen dat door haar inwoners ook als zodanig wordt ervaren. Website: www.euregio.nl

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

EUREGIO-Raad: burgemeester J. van Oostrum, raadslid J. Zappeij

Commissie Mozer: burgemeester J. van Oostrum, raadslid J. Zappeij

Commissie Economie en Arbeidsmarkt:

Commissie Duurzame en ruimtelijk ontwikkeling: burgemeester J. van Oostrum

Deelnemers:

In Nedersaksen omvat het EUREGIO-gebied de Landkreis Grafschaft Bentheim, de Landkreis Osnabrück, de Stadt Osnabrück en de gemeenten Emsbüren, Salzbergen en Spelle (Landkreis Emsland). In Noordrijn-Westfalen horen de Stadt Münster en alle Kreise van het Münsterland (Borken, Coesfeld, Steinfurt, Kreis Warendorf) bij de EUREGIO.

In Nederland maken de Regio Achterhoek (Gelderland) en de Regio Twente, de gemeenten Ommen en Hardenberg (Overijssel) en de gemeente Coevorden (Drenthe) deel uit van het EUREGIO-gebied.

De EUREGIO telt 129 lidgemeenten – 104 aan Duitse en 25 aan Nederlandse zijde.

Ontwikkelingen:

De visie 2030 is geactualiseerd. De voorbereidingen voor de financieringsperiode van INTERREG VI (subsidieprogramma dat is gericht op de ontwikkeling van deze grensregio) zijn afgerond.

Financieel:

De bijdrage bedraagt € 0,29 per inwoner (ca. € 13.000).

Risico's:

De financiële risico's zijn beperkt.

Stichtingen en verenigingen**P10.****Doelstelling en belang:**

De P10 is het netwerk van grote plattelandsgemeenten. De 33 grootste plattelandsgemeenten van Nederland hebben veelal dezelfde ambities en uitdagingen waarvoor zij zich dagelijks inzetten, zoals de leefbaarheid en vitaliteit op peil houden. In P10-verband brengen wij deze onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Wethouder A. van Gijssel zit in het Algemeen Bestuur van de P-10. Burgemeester J. van Oostrum is plaatsvervangend lid.

Deelnemers:

De 33 grootste plattelandsgemeenten van Nederland.

Programma:

De P10 levert een bijdrage aan meerdere programma's.

Ontwikkelingen:

De Strategische Visie 2023-2026 is vastgesteld, daarnaast is een Uitvoeringsagenda opgesteld. Deze is dynamisch. Tevens is een Agenda Platteland opgesteld.

Sinds 2023 neemt de burgemeester van Hof van Twente de organisatie van de P10 op zich. 33 plattelandsgemeenten zijn inmiddels lid geworden van de P10! Daarmee is de P10 uitgegroeid tot een samenwerkingsverband waarmee Den Haag graag aan tafel zit. De stem van het platteland wordt gehoord!

Financieel:

De jaarlijkse bijdrage bedraagt € 7.500.

Risico's:

De financiële risico's zijn beperkt.

Vennootschappen en coöperaties

Agem Gemeentelijke Energie B.V..**Doelstelling en belang:**

De Agem Gemeentelijke Energie is de energieleverancier (gas en elektra) voor de bedrijfsvoering van Berkelland. Ze levert een bijdrage aan de energietransitie waarbij het streven is alle energie die wij verbruiken, zelf duurzaam op te wekken.

De 8 Achterhoekse gemeenten zijn de aandeelhouders. De gemeente bezit 38 aandelen en heeft een belang van 12,5%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering. Daarnaast is Wethouder H. van der Noordt bestuurslid.

Programma:

Het belang levert via haar ambities een bijdrage aan programma Nieuwe Energie. Daarnaast is het de energieleverancier voor onze bedrijfsvoering.

Risico's:

Het investeren in projecten voor de opwek van duurzame energie kent de in de markt gangbare bedrijfseconomische risico's. Agem Gemeentelijke Energie heeft een investering gedaan in zonnepark Braamt. Voor investeringen dient een aandeelhoudersbesluit te worden genomen.

Alliander N.V., Arnhem.**Doelstelling en belang:**

Alliander is een netwerkbedrijf en zorgt voor een betrouwbare, betaalbare en bereikbare energievoorziening (gas en elektra). De gemeente heeft met een aantal van 633.991 aandelen een belang van 0,46%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

De gemeente neemt deel aan het Nuval-platform. Deelnemers hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Alliander.

Een vertegenwoordiger van het Nuval-platform neem deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Alliander.

Programma:

Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:

Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

BNG Bank N.V., Den Haag.

Doelstelling en belang:

Het behoud van een belangrijk marktaandeel in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en rendement voor de aandeelhouders. De gemeente heeft met een aantal van 305.877 aandelen een belang van 0,55%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Via de algemene vergadering van aandeelhouders: wethouder H. van der Noordt.

Programma:

Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:

Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A.

Doelstelling en belang:

De Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A. levert een bijdrage aan de verduurzaming van de energievoorziening in de Achterhoek, duurzame energie in de Achterhoek te doen ontwikkelen, de productie en de levering van duurzame energie in de Achterhoek te stimuleren en het gebruik van duurzame energie in de Achterhoek te bevorderen. De coöperatie is 100% eigenaar van het regionale energieloket: Energieloket Achterhoek B.V..

De gemeente is lid van de coöperatie. Alle leden hebben evenveel stemrecht.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Via de algemene vergadering van leden: Wethouder H.A. Leliveld; afgevaardigde ledenvergadering. Wethouder H.A. Leliveld is daarnaast voorzitter van de coöperatie.

Programma:

Het belang levert een bijdrage aan programma Nieuwe Energie.

Risico's:

Op dit moment zijn er geen voornemens voor investeringen. Voor eventuele toekomstige investeringen dient een gemeentelijk besluit te worden genomen.

Gebiedsonderneming Laarberg B.V., Oost Gelre.

Doelstelling en belang:

Gebiedsonderneming Laarberg B.V. treedt op als beherend vennoot van Gebiedsonderneming Laarberg C.V. Gebiedsonderneming Laarberg heeft als doel het ontwikkelen en exploiteren van Regionaal Bedrijventerrein Laarberg. Het geplaatste aandelenkapitaal bestaat uit 180 aandelen van € 100 nominaal, totaal € 18.000. De gemeenten Oost Gelre en Berkelland nemen beide voor 50% deel in de besloten vennootschap.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt.

Deelnemers:

De gemeenten Oost Gelre en Berkelland nemen ieder voor 50% deel in de vennootschap. De gemeente Oost Gelre is hierbij als grondgebied gemeente verantwoordelijk voor de ruimtelijke procedures.

Programma:

Gebiedsonderneming Laarberg draagt bij aan het programma 'Werken en Leren'.

Ontwikkelingen:

De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden. Medio 2024 is nog circa 37 ha terrein uitgeefbaar, waarvan al circa 6 ha is gereserveerd. Voor uitbreiding van bedrijventerreinen geldt het Regionale Programma Werklocaties als provinciaal kader. Daarin is verwoord dat voor Laarberg een uitbreidingsambitie voor de langere termijn geldt van 30-35 ha.

Risico's:

De financiële risico's zijn beperkt door het lage ingebrachte kapitaal.

Gebiedsonderneming Laarberg C.V., Oost Gelre.**Doelstelling en belang:**

Gebiedsonderneming Laarberg C.V. is een commanditaire vennootschap, waarvan Gebiedsonderneming Laarberg B.V. de beherend vennoot is. Gebiedsonderneming Laarberg heeft als doel het ontwikkelen en exploiteren van Regionaal Bedrijventerrein Laarberg. Het ondernemingsvermogen is ingebracht door beide commanditaire vennoten, de gemeenten Oost Gelre en Berkelland, en hebben beide een belang van € 1 in dit vermogen.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Vergadering van Vennoten; Wethouder H. van der Noordt.

Deelnemers:

De gemeenten Oost Gelre en Berkelland hebben als commanditaire vennoten ieder 48% zeggenschap. Gebiedsonderneming Laarberg B.V. heeft als bestuurder 4% zeggenschap.

Programma:

Gebiedsonderneming Laarberg draagt bij aan het programma 'Werken en Leren'.

Ontwikkelingen:

Zie hiervoor de toelichting bij Gebiedsonderneming Laarberg B.V.

Twence B.V., Hengelo.**Doelstelling en belang:**

Twence is een afvalverwerker die uit afval energie haalt nadat het afval van herbruikbare materialen is ontdaan. Twence draagt daarmee bij aan duurzaamheid. De gemeente heeft met een aantal van 45.251 aandelen een belang van 5,33%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

Programma:

Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:

Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Twente Milieu**Doelstelling en belang:**

Twente Milieu zamelt het huishoudelijk afval in. Ook zijn zij verantwoordelijk voor de afhandeling van vragen van inwoners en de inzet van communicatie en voorlichting. Daarnaast geeft Twente Milieu advies over het gemeentelijk afval en grondstoffenbeleid.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

Programma:

De lasten van de deelname in Twente Milieu zijn onderdeel van het programma Onze aantrekkelijke leefomgeving.

Risico's:

Geen bijzondere risico's.

Vitens N.V., Zwolle.**Doelstelling en belang:**

Vitens is een waterleidingbedrijf dat zorg draagt voor de drinkwatervoorziening. De gemeente heeft met een aantal van 24.034 aandelen een belang van 0.42%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

De gemeente neemt deel aan het Nuval-platform. Deelnemers hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Vitens.

Een vertegenwoordiger van het Nuval-platform neemt deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Vitens.

Programma:

Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:

Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Leisurelands B.V., Arnhem**Doelstelling en belang:**

Sinds de liquidatie van het Recreatieschap Achterhoek Liemers is de gemeente Berkelland aandeelhouder van Leisurelands BV.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:

Wethouder H.A. Leliveld is naast de vertegenwoordiger van de gemeente Berkelland ook gemachtigd namens de overige acht Achterhoekse POHO-VE (portefeuillehoudersoverleg Vrijtijdseconomie) gemeenten (Aalten, Bronckhorst, Oost Gelre, Doetinchem, Oude IJsselstreek, Lochem, Winterswijk en Zutphen).

Programma: Vitaal platteland.

Financiering

Financiering

'Geld lenen kost geld!'

Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het treasurybeleid en de wijze waarop dit in de begroting is opgenomen. De financieringsparagraaf geeft daarnaast inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop de rente aan grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend.

Het gemeentelijke treasurybeleid is opgenomen in de financiële verordening 2025 en het treasurystatuut 2018.

Ontwikkelingen

Verwachte rente ontwikkeling:

De ECB gaat de rente in 2025 waarschijnlijk niet meer verlagen, omdat de inflatie zich richting de middellangetermijndoelstelling van 2% beweegt. Er is meer onzekerheid over wat de FED gaat doen m.b.t. de rente. De korte rente zal volgens verwachting het komende jaar licht dalen. In de lange rente wordt een lichte stijging verwacht. In de tabel hieronder een gemiddelde verwachting van 2 tarieven volgens een aantal systeembanken. (bron: Thesor Marktperspectief augustus 2025)

Ontwikkeling	3 maands euribor	10 jaars rente
1-1-2026	1,98%	2,72%
31-12-2026	1,90%	2,82%

Verwachte liquiditeitsontwikkeling

In 2025 heeft de BNG Bank besloten de door ons verstrekte hybride lening van € 20 miljoen niet af te lossen. Ook in 2026 is er weer een keuzemoment. In onze begroting gaan we ervan uit dat de BNG Bank in 2026 niet aflost. Volgens de planning wordt er de komende jaren flink geïnvesteerd in Berkelland. We houden rekening met het aantrekken van € 10 miljoen financiering in 2026.

Risicobeheer

In het treasurystatuut staat dat de financieringsfunctie dient tot het beschermen tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en valutarisico's. Hierna wordt aangegeven in welke mate deze risico's zich voordoen en op welke wijze deze risico's worden beheerst.

Renterisico

Voor het renterisicobeheer worden de normen gehanteerd conform de Wet FIDO. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De kasgeldlimiet en de renterisiconorm hebben allebei als doel de leningenportefeuille te behoeden voor een onverantwoord grote gevoeligheid voor rente fluctuaties.

Met de kasgeldlimiet wordt een beperking opgelegd aan de omvang van de netto vlottende schuld. Deze bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. Voor 2026 is dat: € 12,9 miljoen (151,81 miljoen x 8,5%). Het is afhankelijk van de liquiditeitsbehoefte op korte termijn en de ontwikkeling van korte en lange rente in 2026 of we de grens van de kasgeldlimiet opzoeken.

De renterisiconorm bepaalt het maximum aan leningen met een rente typische looptijd van 1 jaar of langer die geherfinancierd moeten worden of waarvan de rente herzien moet worden. Deze

bedraagt 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. De ontwikkeling van de renterisiconorm is in onderstaand overzicht weergegeven.

Stap	Variabelen renterisiconorm	2026
1	Renteherzieningen	
2	Aflossingen	2.648
3	Renterisico (1+2)	2.648
4	Renterisiconorm	30.362
5	Ruimte onder risiconorm (+) of overschrijding risiconorm (-)	27.714
4a	Begrotingstotaal	151.809
4b	Percentage regeling	20
4 = 4a x 4b/100	Renterisiconorm	30.362

Er blijft voldoende ruimte onder de risiconorm.

Koersrisico's

Koersrisico's worden gelopen op deelneming door daling van de waarde van de aandelen. Op dit moment bezit de gemeente aandelen in de volgende partijen:

Twence, Agem, BNG Bank, Alliander, de Laarberg, Vitens en Leisurelands en Twente Milieu.

De koersrisico's op deze deelnemingen worden laag ingeschat.

Kredietrisico's

Kredietrisico's worden gelopen bij het uitzetten van overtollige middelen en het verstrekken van leningen en garantstellingen. Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) stelt en door de specifieke eisen die de gemeente stelt aan de partij waaraan middelen worden verstrekt.

Eventuele tijdelijke overtollige kasmiddelen zullen worden uitgezet conform de wettelijke kaders voor het schatkistbankieren.

Hieronder een overzicht van de verwachte stand van de verstrekte leningen in 2026.

Overzicht verstrekte leningen bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2026	Stand per 31-12-2026
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	6.366	9.168
Kapitaalverstrekingen aan gemeenschappelijke regelingen	72	72
Kapitaalverstrekingen aan overige verbonden partijen	3.521	3.600
Leningen aan deelnemingen	22.970	20.168
Leningen aan overige verbonden partijen	8.120	8.100
Overige langlopende leningen	4.014	3.484
Leningen aan openbare lichamen	504	472
Totaal	45.567	45.064

Liquiditeitsrisico's

De gemeente beperkt haar interne liquiditeitsrisico's door haar treasuryactiviteiten te baseren op de liquiditeitsplanning.

Valutarisico's

Valutarisico's worden in de gemeente uitgesloten door uitsluitend leningen te verstrekken, aan te gaan of te garanderen in euro's.

Rentelasten en baten

Rentelasten

De rentelasten in de begroting zijn gebaseerd op de langlopende leningen en geraamde financieringsbehoefte. De financieringsbehoefte wordt bepaald door de ontwikkeling van de reguliere exploitatie, het investeringsplan en de mutaties op de grondexploitatie.

In de begroting is een bedrag opgenomen van € 1.555.717 voor verwachte rentelasten. Hieronder de verwachte stand van de leningen portefeuille begin en eind 2026.

Lening (x € 1.000)	Looptijd	Rente %	Saldo 1-1-2026	Aflossing	Opname	Saldo 31-12-2026
BNG Bank	25 jaar lineair	2.99 %	34.614	1.648		32.966
BNG Bank	10 jaar lineair	-0.05 %	5.000	1.000		4.000
BNG Bank	5 jaar fixed	0.5 %	10.000			10.000
nieuwe lening	10 jaar lineair	2,77%			10.000	10.000
Totaal			49.614	2.648	10.000	56.966

Rentebaten

De rentebaten betreffen de inkomsten uit:

- personeelshypotheken: € 35.000
- verstrekte leningen: € 576.854
- rente schatkist: € 162.500

Doorberekende rente/renteresultaat

In de begroting wordt rente doorberekend aan de grondexploitatie en aan taakvelden. Er wordt uitgegaan van totaalfinanciering. Dit houdt in dat aangetrokken leningen betrekking hebben op alle activiteiten van de gemeente. De wijze waarop er wordt doorberekend is als volgt:

Grondexploitatie

De aan de grondexploitatie doorberekende rente is conform de voorschriften van het BBV. Het percentage wordt berekend op basis van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2026 is deze 0,25%.

Taakvelden

Aan taakvelden wordt rente toegerekend op basis van een omslagpercentage.

Het begrote omslagpercentage wordt berekend door de totale begrote rentelasten te delen door het begrote saldo van de investering op 1 januari van het begrotingsjaar. Indien de afwijking bij realisatie tussen de werkelijke rentelasten en de voor gecalculerde toegerekende rentelasten groter is dan 25% moet er gecorrigeerd worden. Voor 2026 rekenen we met 0,25%.

Renteresultaat

Het renteresultaat geeft het saldo weer van rentelasten en toegerekende rente aan taakvelden. Het renteresultaat maakt onderdeel uit van de algemene dekkingsmiddelen.

Schema rentetoerekening begroting	2026
Externe rente korte en lange financiering	1.555.717
Externe rentebaten	774.354
Saldo rentelasten en rentebaten	781.363
Toerekening bijzondere rentes:	
Rente grondexploitatie	29.968
Rentebaten projectfinanciering	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	29.968
Saldo door te rekenen externe rente	751.395
Rente eigen vermogen	0
Rente voorzieningen	0
Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	751.395
Werkelijk aan taakvelden toegerekend	323.120
Renteresultaat op taakveld Treasury	428.275

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

'We zorgen goed voor onze kapitaalgoederen'

Inleiding

In deze paragraaf staat hoe we met onze kapitaalgoederen omgaan. Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut. Denk aan wegen, gebouwen, riolering en openbaar groen. Zoals wettelijk is voorgeschreven worden investeringen met een meerjarig nut afgeschreven. De afschrijvingstermijn die daarbij wordt gebruikt komt overeen met de economische levensduur van de investering. Wij hanteren wel een ondergrens. Investeringen met een waarde van minder dan € 20.000 worden niet geactiveerd, maar komen direct ten laste van de exploitatie.

Het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt zoveel mogelijk in samenhang uitgevoerd in integrale projecten, bijvoorbeeld bij wegen en riolering.

Wij streven naar een verantwoord beheer van onze kapitaalgoederen. In deze paragraaf geven we een indicatie over de staat van onderhoud en welke middelen voor het onderhoud in de begroting zijn opgenomen.

Daarbij gaan wij uit van:

- Een rioolstelsel dat wordt beheerd overeenkomstig het watertakenplan.
- Een kwaliteitsniveau van de wegen volgens het scenario 'laag'.
- Een kwaliteitsniveau voor openbaar groen dat past bij het budget.
- Een gedifferentieerd onderhoudsniveau voor gemeentelijke gebouwen.

Riolering en water

In het watertakenplan is de inrichting en het beheer van de afvalwaterketen (riolering en zuivering) en het watersysteem beschreven. Met het watertakenplan geven wij invulling aan de planverplichting uit de Wet milieubeheer. Met de inhoud van dit plan wordt de basis gelegd voor de zorgplichten van de gemeente en de zorgplichten van het waterschap. Naast onze zorgplichten spelen wij met dit watertakenplan in op het veranderende klimaat, de duurzaamheidsopgaven en technologische ontwikkelingen. Zo kunnen we ook in de toekomst een veilig en goed functionerende afvalwaterketen en watersysteem waarborgen.

Kerncijfers

- 298 kilometer vrij verval riool
- 688 kilometer persleiding (inclusief aansluitleidingen)
- 86 gemalen, 6 bergbezinkvoorzieningen en 1973 drukriool installaties
- 8000 inspectieputten
- 16.750 kolken en 2,3 kilometer lijngoten

Beleidskaders

- Watervisie Berkelland 2030 (in samenwerking met het waterschap opgesteld)
- Watertakenplan
- Beheerplan riolering
- Regenwaterstructuurplan

Huidige staat en ontwikkelingen

Binnen taakveld riolering kennen wij alleen onderhoudsniveau 'goed', anders kunnen er gevolgen voor de volksgezondheid ontstaan. Met het watertakenplan is een stap gemaakt in het toepassen van risicogestuurd beheer. Bij risicogestuurd beheer stappen we af van louter cyclisch beheer. Wij reinigen, inspecteren, renoveren of vervangen dan niet meer alleen omdat het zoveel jaar geleden is gedaan, maar kijken naar de technische kwaliteit en noodzaak tot vervanging. Voor de planning van de uitvoering van

rioolvervanging/onderhoud wordt integraal afgestemd met de wegbeheerders.

Financiën

In de paragraaf lokale heffingen wordt een totaaloverzicht gegeven van de kosten die worden toegerekend aan riolering. De jaarlijkse lasten voor beheer en onderhoud worden gedekt door tarieven. Op basis van het watertakenplan zijn de tarieven op termijn nog niet kostendekkend. Een tekort of overschot in een jaar wordt onttrokken of toegevoegd aan de voorziening voor rioolheffing.

Onderhouden van wegen

De gemeente Berkelland heeft verharde wegen met een oppervlakte van 4,37 miljoen m², ofwel 437 hectare. Hiervan ligt 55% buiten de bebouwde kom en 45% binnen de bebouwde kom. Het grootste deel van het areaal bestaat uit asfaltverharding (circa 59%). Daarnaast is er 40% elementenverharding (tegels, betonstraatstenen, klinkers. etc.) en een klein gedeelte (circa 1%) cementbetonverharding. Onderstaande tabel geeft verder inzicht.

Huidige areaal per structuurgebied en verhardingstype in m²
(op basis van brondata 02-10-2023 gemeente Berkelland)

Areal		Centrumgebied	Wijkontsluitings- wegen	Woonstraten	Industriewegen	Erftoegangswegen Buiten de kom	Overige wegen Buiten de kom	Totaal
A s f a l t	Rijbanen	25.642	260.258	176.476	65.217	535.926	1.312.245	2.375.764
	Fietspaden	4.100	25.817	11.572	8.470	49.306	40.096	139.360
	Voetpaden	1.096	1.573	7.447	-	135	9.084	19.336
	Parkeren en overige	394	4.070	1.378	2.569	2.568	9.427	20.406
	Totaal asfalt	31.232	291.722	196.873	76.256	587.935	1.370.973	2.554.990
E l e m e n t e n	Rijbanen	67.625	51.464	493.303	28.124	10.159	216.898	867.573
	Fietspaden	745	12.502	9.314	1.552	1.152	1.588	26.853
	Voetpaden	60.272	103.507	321.178	21.849	484	23.169	530.459
	Parkeren en overige	25.012	25.641	154.672	17.318	19.303	102.952	344.898
	Totaal elementen	153.655	193.119	978.496	68.842	31.529	345.991	1.771.632
Totaal	184.887	484.841	1.175.369	145.098	619.464	1.716.964	4.326.623	

De volgende kenmerken zijn van invloed op het onderhoud van het wegenareaal:

- We hebben een groot areaal van (met name oude asfalt) wegen gelegen in het buitengebied, dat door een toename van in de loop van de tijd steeds zwaarder wordend verkeer ook steeds zwaarder belast wordt en daardoor sneller slijt en sneller aan reconstructie toe is.
- Het wegenareaal is over het algemeen verouderd met als resultaat dat diverse wegconstructies het einde van de levensduur naderen of al hebben bereikt.
- We hebben per inwoner ca. 100 m² verharding in beheer; bijna dubbel zo veel als gemiddeld in Nederland (58m²).
- De profilering van wegen voldoet op veel plekken niet meer aan huidige eisen en het hedendaagse gebruik.
- We hebben veel last van wortelopdruk van bomen die inmiddels dicht langs ons wegen staan.
- Binnen de verschillende kernen zijn de wegen voornamelijk uitgevoerd in (dure) elementen.
- Sterk gestegen en nog stijgende prijzen.

Beleidskaders

Wegenbeleidsplan 2025-2029 (juli 2025)

Er is besloten om voor de onderhoudskwaliteit van de wegen het scenario 'laag' te hanteren. Dat betekent dat de meeste wegvakken binnen en buiten de bebouwde kommen onderhouden op het niveau 'laag'. Voor fietspaden wordt het onderhoudsniveau 'basis' gehanteerd.

Gewenste kwaliteit		Centrumgebied	Wijkontsluitings-wegen	Woonstraten	Industriewegen	Erftoegangswegen buiten de kom	Overige wegen buiten de kom
Asfalt	Rijbaan	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
	Fietspaden	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
	Voetpaden	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
	Overige	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
Elementen	Rijbaan	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
	Fietspaden	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
	Voetpaden	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag
	Overige	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag

Huidige staat en ontwikkelingen

We inspecteren elke 2 jaren alle wegen op de aanwezigheid van schades, we monitoren het kwaliteitsverloop en herijken de onderhoudsbehoefte. Op basis daarvan maken we jaarlijks onderhoudsplanningen en voeren die uit. Als uit de tweejaarlijkse inspectieresultaten blijkt dat wegen of wegvlakken aan het einde van de levensduur zijn dan nemen we die op in het meerjaren investeringsprogramma (MJIP). De veroudering van het wegennet gaat de komende decennia zorgen voor een piek in de investeringsbehoefte.

Op basis van de in 2023 uitgevoerde inspectie is de werkelijke kwaliteit vergeleken met het tot 2026 vastgestelde kwaliteitsscenario 'overwegend laag'. In onderstaande figuur is dit per deelareaal weergegeven.

Overwegend laag

Vergelijking inspectieresultaten 2023 met gestelde kwaliteitsambities 2021-2025

Areaal		Centrumgebied	Wijkontsluitings-wegen	Woonstraten	Industriewegen	Erftoegangswegen Buiten de kom	Overige wegen Buiten de kom
A s f a l t	Rijbanen	Onder	Op	Op	Boven	Op	Op
	Fietspaden	Op	Onder	Onder	Onder	Onder	Onder
	Voetpaden			Op			Boven
	Parkeren en overige		Op		Boven		Boven
E l e m e n t e n	Rijbanen	Op	Boven	Boven	Boven	Boven	Op
	Fietspaden		Onder	Onder			
	Voetpaden	Op	Onder	Op	Op		Boven
	Parkeren en overige	Op	Onder	Boven	Op		Op

Deze vergelijking levert een gemengd beeld op. In 2023 zat het overgrote deel van het areaal nog op of boven de kwaliteitsambitie. De investeringen in de jaren 2021-2023 in klinkerwegen hadden duidelijk effect. Tegelijk is zichtbaar dat de verhardingen in diverse functiegebieden (vaak net aan) boven het (toen geldende) ambitieniveau zaten. Met name de rijbanen in elementenverhardingen vielen op. In 2023 lag de kwaliteit van asfaltrijbanen op industrieterreinen en van voetpaden bij overige wegen buiten de bebouwde kommen boven niveau.

Daar tegenover hadden de fietspaden extra aandacht nodig om op niveau te komen. Alleen de asfaltfietspaden in centrumgebieden haalden het beoogde niveau. De fietspaden met asfaltverharding in andere functiegebieden scoorden op kwaliteitsniveau basis. Fietspaden met elementenverhardingen lager. Daarnaast bleek de kwaliteit van de asfaltrijbanen in centrumgebieden in 2023 en bij de wijkontsluitingswegen de voetpaden en parkeerplaatsen onder het ambitieniveau.

Uit de inspectie van 2023 bleek ook dat de onderhoudsvraag flink groter was dan het beschikbare budget. Die situatie zette zich door in 2024 en 2025 en op die manier is een onderhoudsachterstand ontstaan en gegroeid.

In de maanden juni en juli van 2025 heeft de meest recente inspectieronde plaatsgevonden. De resultaten gaan we spiegelen aan het vastgestelde kwaliteitsniveau 'laag'. Met het oog op de onderhoudsachterstand verwachten we een achteruitgang van het algehele kwaliteitsbeeld.

Financiën

Het structureel beschikbare budget binnen de exploitatiebegroting voor het uitvoeren van onderhoud aan wegen is in 2025 verhoogd naar circa 3,5 miljoen euro. De onderhoudsbehoefte bij het met het nieuwe wegenbeleidsplan vastgestelde kwaliteitsniveau 'laag' bedraagt 3,55 miljoen euro. Voor 2026 is eveneens 3,5 miljoen beschikbaar, waarvan incidenteel 1,5 miljoen. Dat betekent dat de onderhoudsachterstand in 2026 niet zal groeien.

Het vergroten van de afschrijftermijn voor wegconstructies van 40 naar 60 jaar brengt vanaf 2026 investeringsruimte. Met die ruimte kunnen de vervangingsachterstanden worden ingehaald.

Openbare verlichting

Gemeente Berkelland beheert en onderhoudt ongeveer 8.900 lichtmasten en armaturen. Een areaal dat jaarlijks groeit door nieuwbouw in- en uitbreidingen en herinrichting van openbare ruimte. Op ongeveer 3.000 lichtmasten brandt een ledlamp. Dit betekent dat 33% van het areaal in Berkelland LED is.

Huidige staat en ontwikkelingen

Ongeveer 10% van alle lichtmasten en ongeveer 20% van alle armaturen is ouder dan de theoretische levensduur. Met name op het gebied van armaturen geeft dat problemen, omdat het voorkomt dat vervangende lampen en onderdelen niet meer leverbaar zijn. We moeten in de toekomst dus meer gaan vervangen.

Beleidskaders

Beleidsplan openbare verlichting 2025-2034.

Financiën

Op dit moment zijn de onderhoudsbudgetten voor openbare verlichting in lijn met de daadwerkelijke kosten. 'VerLEDden' zorgt voor vermindering van energiekosten én de kosten van storingen, maar hiervoor zijn wel financiële middelen noodzakelijk (want dit kan niet uit het onderhoudsbudget bekostigd worden).

Groen en speelvoorzieningen

Berkelland heeft 172 hectare groen in de bebouwde kommen. Hiervan is ongeveer 35 hectare gazon, 74 hectare ruw/bloemrijk gras, 40 hectare bosplantsoen en 16 hectare heesters, hagen en vaste planten en 7 hectare diversen.

Gemeente Berkelland is eigenaar van 16.000 bomen in de bebouwde kom. Daarnaast zijn er 81.000 bomen buiten de bebouwde kom.

Er zijn 438 speeltoestellen inclusief doeltjes en dergelijke in Berkelland in de openbare ruimte. Relatief veel toestellen zijn oud (ouder dan 15 jaar). Op basis van het beleidsplan "Spelen en bewegen in de openbare ruimte" is er een inhaalslag gaande om verouderde toestellen te verwijderen en nieuwe toestellen te plaatsen die aansluiten bij de doelgroepen in de wijk of in het dorp.

Beleidskaders

- Groenbeleidsplan en groenstructuurplan 2023-2032 (besluitvorming gepland eind 2023).
- Beleidsplan spelen en bewegen in de openbare ruimte 2021-2030.
- Bomenbeleidsplan 2020-2029

Huidige staat en ontwikkelingen

De staat van het onderhoud is wisselend: over het algemeen is de staat van het groen redelijk tot goed, maar er zijn ook diverse locaties die verouderd zijn. Dit gaat zowel om groen- als speelvoorzieningen. De budgetten voor het onderhoud zijn echter beperkt. Het groenbeleidsplan geeft hier handvaten en kaders voor. Dit plan is gebaseerd op onder andere de volgende uitgangspunten:

- Meer ecologisch groenbeheer ten behoeve van een grotere biodiversiteit.
- Klimaatadaptatie (hitte, verdroging, wateropvang).
- Aantrekkelijke groene plekken in de kernen.
- Voldoende kwaliteit van het groenonderhoud, en de inrichting waar nodig beter afstemmen op het onderhoudsbudget.
- Het groen moet meer uitnodigen om te ontmoeten en te bewegen, voor jong en oud.

Financiën

Het structurele budget voor onderhoud bedraagt € 704.000 (exclusief loonkosten en kapitaallasten).

Onderhoud gebouwen

Het onderhoud aan gebouwen wordt uitgevoerd op basis van het meerjaren onderhoudsplan. Het onderhoudsplan heeft betrekking op 47 gebouwen/bouwwerken waarvan:

- 11 leegstaande panden
- 5 gymzalen
- 3 museums
- 2 molens
- 3 sporthallen
- 2 gemeentewerven
- 5 kerktorens
- 16 overig

Beleidskaders

In 2020 heeft er een inspectie plaatsgevonden van de gemeentelijk gebouwen. Hierbij is de actuele onderhoudsstaat van de gebouwen vastgelegd. Voor het onderhoud onderscheiden we de volgende onderhoudsniveaus:

Niveau 1	Uitstekend	Nieuwbouwkwaliteit en/of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit.
Niveau 2	Goed	Nieuwbouwkwaliteit met de eerste tekenen van feitelijke veroudering.
Niveau 3	Redelijk	Het verouderingsproces is over vrijwel de gehele linie duidelijk op gang gekomen.
Niveau 4	Matig	Het verouderingsproces heeft het bouwdeel duidelijk in zijn greep.
Niveau 5	Slecht	Het verouderingsproces is min of meer onomkeerbaar geworden.
Niveau 6	Zeer slecht	Een zodanig slechte toestand dat dit niet meer te classificeren valt onder conditie 5.

Om een goed en veilig gebouw te kunnen bieden is ervoor gekozen om de gemeentelijke gebouwen in onderhoudsniveau 3 te houden/krijgen. Uitzondering hierop is het gemeentehuis en de gemeentewerf. Hiervoor is onderhoudsniveau 2 aangehouden.

Uitvoeringsplannen 2025

Op basis van het meerjaren onderhoudsplan wordt het uitvoeringsplan voor groot onderhoud in 2025 opgesteld en uitgevoerd. Daarnaast wordt ook het dagelijks/regulier onderhoud aan de gebouwen uitgevoerd.

Financiën

In de begroting is jaarlijks € 425.000 gereserveerd voor de vervanging van technische installaties. Voor het dagelijks onderhoud is een budget beschikbaar van € 269.000. Het totale budget voor onderhoud gebouwen bedraagt € 694.000.

Reserves en voorzieningen

Wat speelt er?

Bij de nota reserves en voorzieningen zijn de reserves herschikt. Daarbij zijn nog 7 reserves in stand gebleven, waarvan 6 bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn ingesteld om toekomstige lasten te kunnen dekken. De reserves zijn een spaarpot voor uitgaven die we verwachten. Dit betekent niet dat er concrete plannen zijn. Als er een concreet plan is hevelen we het benodigde bedrag over van de betreffende bestemmingsreserve naar de bestemmingsreserve bestuurlijke claims. De werkelijke kosten worden vervolgens gedekt uit de reserve bestuurlijke claims. Hierna is per reserve nog eens aangegeven voor welk doel ze zijn ingesteld.

Na de reserves is ook een meerjarenoverzicht opgenomen van voorzieningen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Stand 1-1-2025	Mutaties 2025	Verwacht saldo		Verwacht saldo
			1-1-2026	31-12-2026	
Algemene reserve	26.320	2.618	28938		28.938
Bestuurlijke claims	25.308	-446	24862	73	24.789
Egalisatiereserve investeringen	10.950	-211	10739	315	10.424
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	6.296	-4.668	1628		1.628
Onderhoud wegen	763	807	1570	1.194	376
Onderwijshuisvesting	18.342	909	19251	91	19.342
Sportvastgoed	10.586	-3.238	7348	19	7.367
Totaal	98.565	-4.229	94.336	110	92.864

Algemene reserve

Algemene reserve	
Doel	Buffer voor het opvangen van nadelen
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Resultaatbestemming
Stand 1 januari	28.938
Toevoegingen	0
Onttrekkingen	0
Stand 31 december	28.938

Bestuurlijke claims

Bestuurlijke claims	
Doel	Het dekken van projecten waarover een bestuurlijk besluit is genomen.
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Uitname uit andere reserves voor projecten
Stand 1 januari	24.862
Toevoegingen	0
Onttrekkingen	73
Regionale samenwerking sociaal domein	43
Subsidie lokale omroep	30
Stand 31 december	24.789

Egalisatiereserve investeringen

Egalisatiereserve investeringen	
Doel	Het dekken van afschrijvingslasten van investeringen
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Bijdrage uit andere reserves ter dekking afschrijvingslasten
Stand 1 januari	10.739
Toevoegingen	0
Onttrekkingen	315
Dekking afschrijvingslasten	315
Stand 31 december	10.424

Egalisatiereserve bouwgrondexploitaties

Algemene reserve bouwgrondexploitatie	
Doel	Het opvangen van verliezen van de bouwgrondexploitatie
Plafond	Weerstandsvermogen voor bouwgrondexploitaties =2
Vulling	Resultaatbestemming bouwgrondexploitaties met uitzondering van voormalig onderwijsgronden en sportaccommodaties.
Stand 1 januari	1.628
Toevoegingen	0
Onttrekkingen	0
Stand 31 december	1.628

Wegen

Onderhoud wegen	
Doel	Het beschikbaar houden van middelen voor onderhoud wegen dat in het vorige dienstjaar niet zijn uitgevoerd.
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Restantbudget onderhoud wegen.
Stand 1 januari	1.570
Toevoegingen	0
Onttrekkingen	1.194
Aanvulling onderhoudsbudget	1.194
Stand 31 december	376

Onderwijshuisvesting

Onderwijshuisvesting	
Doel	De reserve wordt ingezet voor de sloopkosten en het afboeken van restantboekwaarden van onderwijsgebouwen. Daarnaast kan de reserve worden ingezet om afschrijvingslasten van onderwijshuisvestingsinvesteringen te dekken.
Plafond	Afhankelijk van actualisatie IHP Onderwijs
Vulling	- Bestemmen exploitatieresultaten - Vrijvallende afschrijvingslasten onderwijshuisvesting - Voordelige bouwgrondexploitatieresultaten van voormalige onderwijsgronden
Stand 1 januari	19.251
Toevoegingen	91
Vrijvallende afschrijvingslasten	91
Onttrekkingen	0
Stand 31 december	19.342

Sportvastgoed

Sportvastgoed	
Doel	De reserve wordt ingezet voor de sloopkosten en het afboeken van restantboekwaarden van sportaccommodaties. Daarnaast kan de reserve worden ingezet om de afschrijvingslasten van de sportaccommodatie-investeringen te dekken.
Plafond	Afhankelijk van visie op sportaccommodaties
Vulling	- Bestemmen exploitatieresultaten - Vrijvallende afschrijvingslasten sportaccommodaties - Voordelige bouwgrondexploitatieresultaten van voormalige sportaccommodaties.
Stand 1 januari	7.348
Toevoegingen	19
Vrijvallende afschrijvingslasten	19
Onttrekkingen	0
Stand 31 december	7.367

Meerjarenoverzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo
	31-12-2024	2025	31-12-2025	2026	31-12-2026	2027	31-12-2027	2028	31-12-2028	2029	31-12-2029
Algemene reserve	26.320	2.618	28.938		28.938		28.938		28.938		28.938
Bestuurlijke claims	25.308	-446	24.862	-73	24.789		24.789		24.789		24.789
Egalisatiereserve investeringen	10.950	-211	10.739	-315	10.424	-315	10.109	-315	9.794	-315	9.479
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	6.296	-4.668	1.628		1.628		1.628		1.628		1.628
Onderhoud wegen	763	807	1.570	-1.194	376		376		376		376
Onderwijshuisvesting	18.342	909	19.251	91	19.342	91	19.433	91	19.524	91	19.615
Sportvastgoed	10.586	-3.238	7.348	19	7.367	19	7.386	19	7.405	19	7.424
Totaal	98.565	-4.229	94.336	-1.472	92.864	-205	92.659	-205	92.454	-205	92.249

Voorzieningen

	Saldo	Mutaties	Verwacht	Mutaties	Verwacht	Mutaties	Verwacht	Mutaties	Verwacht	Mutaties	Verwacht
	31-12-2024	2025	saldo 31-12-2025	2026	saldo 31-12-2026	2027	saldo 31-12-2027	2028	saldo 31-12-2028	2029	saldo 31-12-2029
Pensioenen wethouders	4.573	0	4.573	0	4.573	0	4.573	0	4.573	0	4.573
Wachtgeldregeling wethouders	141	-141	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RVU	95	0	95	0	95	0	95	0	95	0	95
Spaarverlof	624	0	624	0	624	0	624	0	624	0	624
Riolering	6.310	608	6.918	588	7.506	358	7.864	331	8.195	233	8.428
Afval	544	-149	395	-252	143	48	191	48	239	48	287
Totaal	12.287	318	12.605	336	12.941	406	13.347	379	13.726	281	14.007

FINANCIËLE BEGROTING

Structureel saldo begroting

bedragen x € 1.000	2026	2027	2028	2029
Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0
Geraamd resultaat	0	0	0	0
Incidentele lasten (inclusief reservemutaties)	2.957	218	218	
Incidentele baten (inclusief reservemutaties)	2.994			
Saldo incidentele baten en lasten	-37	218	218	0
STRUCTUREEL RESULTAAT	-37	218	218	0

Baten en lasten 2026 per programma

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per programma	2026 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	-23.760	13.579	1.194	0	-8.988
020 Passend wonen	-5.204	2.008	0	0	-3.195
030 Vitaal platteland	-826	1	0	0	-825
040 Nieuwe energie	-3.016	2.600	0	0	-416
050 Een toekomstbestendig sociaal domein	-42.818	1.575	43	0	-41.200
060 Sport en Cultuur	-5.926	478	30	-19	-5.437
070 Werken en leren	-32.331	13.097	0	-91	-19.325
080 Veiligheid	-6.542	312	0	0	-6.229
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	-26.260	2.517	315	0	-23.429
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-5.126	116.084	0	0	110.958
Gerealiseerd resultaat	-151.809	152.250	1.582	-110	1.913

Saldi per programma 2024-2029

Bedragen x €1.000

Meerjarenoverzicht van baten en lasten per programma	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving							
Lasten	-22.318	-23.163	-25.660	-23.760	-22.575	-22.350	-22.062
Baten	12.924	12.596	13.852	13.579	13.627	13.628	13.629
Onttrekkingen	743	0	1.650	1.194	0	0	0
Stortingen	-574	0	0	0	0	0	0
Totaal 010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	-9.225	-10.567	-10.158	-8.988	-8.948	-8.721	-8.432
020 Passend wonen							
Lasten	-5.621	-6.013	-14.802	-5.204	-5.204	-5.204	-5.179
Baten	2.413	2.728	8.167	2.008	2.008	2.082	2.156
Onttrekkingen	29	0	3.442	0	0	0	0
Stortingen	-525	0	0	0	0	0	0
Totaal 020 Passend wonen	-3.703	-3.284	-3.193	-3.195	-3.195	-3.122	-3.023
030 Vitaal platteland							
Lasten	-1.554	-2.259	-2.522	-826	-826	-826	-693
Baten	890	1	1	1	1	1	1
Onttrekkingen	260	1.849	1.958	0	0	0	0
Stortingen	-99	0	0	0	0	0	0
Totaal 030 Vitaal platteland	-503	-409	-564	-825	-825	-825	-692
040 Nieuwe energie							
Lasten	-1.204	-1.167	-2.863	-3.016	-516	-516	-516
Baten	884	820	1.952	2.600	100	100	100
Onttrekkingen	76	0	564	0	0	0	0
Stortingen	-48	0	0	0	0	0	0
Totaal 040 Nieuwe energie	-291	-347	-347	-416	-416	-416	-416
050 Een toekomstbestendig sociaal domein							
Lasten	-48.618	-41.557	-49.960	-42.818	-42.794	-42.514	-42.514
Baten	9.792	1.575	7.428	1.575	2.475	2.475	2.476
Onttrekkingen	308	748	2.093	43	0	0	0
Stortingen	-118	0	0	0	0	0	0
Totaal 050 Een toekomstbestendig sociaal domein	-38.637	-39.234	-40.439	-41.200	-40.320	-40.039	-40.039
060 Sport en Cultuur							
Lasten	-6.425	-5.911	-7.077	-5.926	-5.970	-5.864	-5.789
Baten	831	470	696	478	552	552	552
Onttrekkingen	342	30	629	30	0	0	0
Stortingen	-69	-9	-241	-19	-19	-19	-19
Totaal 060 Sport en Cultuur	-5.321	-5.420	-5.993	-5.437	-5.437	-5.331	-5.256

070 Werken en leren							
Lasten	-31.541	-30.172	-30.723	-32.331	-32.212	-31.930	-31.930
Baten	13.641	12.691	13.361	13.097	12.971	12.971	12.971
Onttrekkingen	2.176	0	191	0	0	0	0
Stortingen	-422	-21	-162	-91	-91	-91	-91
Totaal 070 Werken en leren	-16.146	-17.502	-17.333	-19.325	-19.332	-19.050	-19.050
080 Veiligheid							
Lasten	-6.396	-5.927	-6.052	-6.542	-6.731	-6.809	-6.809
Baten	583	141	141	312	312	312	312
Onttrekkingen	0	0	48	0	0	0	0
Totaal 080 Veiligheid	-5.813	-5.786	-5.863	-6.229	-6.418	-6.496	-6.496
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering							
Lasten	-25.738	-24.762	-28.609	-26.260	-26.558	-26.701	-26.474
Baten	3.811	2.082	3.136	2.517	2.517	2.541	2.566
Onttrekkingen	587	304	2.207	315	315	315	315
Stortingen	-134	-60	-60	0	0	0	0
Totaal 090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	-21.475	-22.436	-23.325	-23.429	-23.726	-23.845	-23.593
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien							
Lasten	-2.162	-5.854	-4.944	-5.126	-5.316	-5.317	-5.441
Baten	111.365	111.038	114.834	116.084	114.949	112.448	113.693
Totaal 100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	109.204	105.184	109.890	110.958	109.633	107.131	108.253
Gerealiseerd resultaat	8.089	198	2.675	1.913	1.014	-716	1.254

Algemene dekkingsmiddelen

In onderstaand overzicht is een specificatie opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen zoals die in het overzicht van baten en lasten zijn verwerkt. Onvoorzien bestaat voor € 100.000 uit een budget voor onvoorziene uitgaven en voor de rest uit budgetten voor loon- en prijsstijging, budgetten die op voorhand nog niet zijn toe te delen aan programma's en budgetten voor taken waarvoor het Rijk middelen beschikbaar stelt.

Bedragen x €1.000

Overzicht van bate en lasten per activiteit	Realisatie 2024	2025 (primitief)	2025 (Na bestuursrapportage)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)	2029 (primitief)
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	398	-129	42	-269	-519	-769	-769
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	2.073	1.258	1.501	1.258	1.258	1.258	1.258
100.020.010 We innen belastingen	11.417	11.503	11.503	11.836	11.866	12.226	12.591
100.020.020 We ontvangen algemene uitkering	95.341	95.348	99.605	101.319	100.159	97.298	98.178
100.020.030 We betalen vennootschapsbelasting	11	-25	-25	-25	-25	-25	-25
100.030.010 Onvoorzien	45	-2.591	-2.649	-2.997	-2.942	-2.692	-2.817
100.500.010 Loonkosten	-82	-88	-88	-122	-122	-122	-122
100.700.010 Rente en afschrijving	0	-92	0	-42	-42	-42	-42
Gerealiseerd resultaat	109.204	105.184	109.890	110.958	109.633	107.131	108.253

Overzicht van incidentele baten en lasten 2026-2029 per programma

Een gedeelte van de incidentele lasten in onze begroting dekken we met incidentele baten. In onderstaand overzicht zijn de incidentele lasten van groter dan € 150.000 benoemd. Een gedeelte van deze lasten dekken we uit reserves. Dit is in de toelichting weergegeven.

Lasten gedekt door onttrekking uit de reserves.

- Groot onderhoud wegen: het op 8 juli 2025 vastgestelde wegenbeleidsplan geeft aan dat voor het onderhoud wegen meer geld nodig is dan nu beschikbaar is. Dit wordt voor 2026 tijdelijk opgelost door een onttrekking aan de reserve wegen.

Lasten niet gedekt uit reserves.

- Vrijtijdssector en toerisme en recreatie: de lasten hebben betrekking op incidentele subsidies die verstrekt kunnen worden ter uitvoering van de uitvoeringsagenda vrijetijdsagenda en het lokale recreatie en toerismebeleid.
- Uitvoeringskosten energietransitie (SPUK): de lasten vloeien voort uit projectbegeleiders voor het begeleiden van de energietransitie.
- Openbare bibliotheken: de lasten hebben betrekking op de verhuizing van de vestiging Borculo van de Bibliotheek Oost Achterhoek volgens het raadsbesluit van 1 april 2025.
- Regiodeal: de Regio Achterhoek heeft met het Rijk een regiodeal gesloten met een beperkte looptijd. De cofinanciering die wij hiervoor in moeten brengen zien wij vooralsnog als incidenteel.

Baten

- Bij huishoudelijk afval wordt eenmalig € 300.000 onttrokken aan de voorziening egalisatie tarieven afval om de tarieven geleidelijk te laten stijgen.
- Uitvoeringskosten energietransitie (SPUK): we ontvangen van het Rijk een extra bijdrage voor de energietransitie in de vorm van een Specifieke Uitkering (SPUK). Omdat deze SPUK eindig is zien wij deze als incidenteel.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2026 (incidenteel)	New Imported K1B2027NTST	New Imported K1B2028NTST	New Imported K1B2029NTST
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving				
Lasten				
62100200 Groot onderhoud wegen GW	-1.194	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-1.194	0	0	0
Totaal Lasten	-1.194	0	0	0
Baten				
67210100 Huishoudelijk afval	300	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	300	0	0	0
Totaal Baten	300	0	0	0
Onttrekkingen				
60100020 Reserve Fijn leven	1.194	0	0	0
Mutaties reserves	1.194	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	1.194	0	0	0
Totaal 010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	300	0	0	0
030 Vitaal platteland				
Lasten				
60310904 PRJCT uitvoeringsagenda vrijetijdssector	-58	0	0	0
65600220 Toerisme en recreatie lokaal	-75	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-133	0	0	0
Totaal Lasten	-133	0	0	0
Totaal 030 Vitaal platteland	-133	0	0	0
040 Nieuwe energie				
Lasten				
60740030 Uitvoeringskosten energie transitie (SPUK)	-1.500	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-1.500	0	0	0
Totaal Lasten	-1.500	0	0	0
Baten				
60740030 Uitvoeringskosten energie transitie (SPUK)	1.500	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	1.500	0	0	0
Totaal Baten	1.500	0	0	0
Totaal 040 Nieuwe energie	0	0	0	0
060 Sport en Cultuur				
Lasten				
65100000 Openbare bibliotheken	-130	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-130	0	0	0
Totaal Lasten	-130	0	0	0

Totaal 060 Sport en Cultuur	-130	0	0	0
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering				
Lasten				
60040907 PRJCT Regiodeal	0	-218	-218	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	0	-218	-218	0
Totaal Lasten	0	-218	-218	0
Totaal 090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	0	-218	-218	0
Gerealiseerd resultaat	37	-218	-218	0

Meerjaren balansprognose

Activa	Eind 2024	Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027	Eind 2028	Eind 2029
Vaste Activa						
Immateriële vaste activa	248	198	149	99	50	0
Materiële vaste activa	122.879	131.918	140.708	149.250	157.543	165.588
Financiële vaste activa	45.615	45.567	45.064	45.064	45.064	45.064
<i>Kapitaalverstrekkingen</i>	9.836	9.959	12.840	12.840	12.840	12.840
<i>Verstekte leningen</i>	31.719	31.594	28.740	28.740	28.740	28.740
<i>Overige langlopende leningen</i>	4.060	4.014	3.484	3.484	3.484	3.484
<i>Uitzettingen in 's Rijks schatkist > 1 jaar</i>						
<i>Uitzettingen Nederlands schuldpapier > 1 jaar</i>						
<i>Overige uitzettingen > 1 jaar</i>						
Vlottende Activa						
Voorraden	1.754	1.754	1.754	1.754	1.754	1.654
<i>Bouwgronden in exploitatie</i>	1.654	1.654	1.654	1.654	1.654	1.654
<i>Overige voorraden</i>	100	100	100	100	100	
Uitzettingen < 1 jaar	26.065	23.171	23.171	23.171	23.171	23.171
Liquide middelen	136					
Overlopende activa	3.081	5.739	5.739	5.739	5.739	5.739
Totaal Activa	199.778	208.347	216.585	225.077	233.321	241.216
Passiva						
Vaste Passiva						
Eigen Vermogen	106.654	97.011	92.864	92.659	92.454	92.249
<i>Algemene reserves</i>	26.320	28.938	28.938	28.938	28.938	28.938
<i>Bestemmingsreserves</i>	72.245	65.398	63.926	63.721	63.516	63.311
<i>Nog te bestemmen resultaat</i>	8.089	2.675				
Vreemd Vermogen	64.549	82.868	95.253	103.950	112.399	120.499
<i>Voorzieningen</i>	12.287	12.604	12.941	13.347	13.726	14.007
<i>Vaste schulden > 1 jaar</i>	52.262	70.264	82.312	90.603	98.673	106.492
Vlottende Passiva						
Vlottende schulden < 1 jaar	7.275	12.787	12.787	12.787	12.787	12.787
Overlopende passiva	21.299	15.681	15.681	15.681	15.681	15.681
Totaal Passiva	199.777	208.347	216.585	225.077	233.321	241.216

Toelichting

(Im)materiële vaste activa:

Deze balansposten zijn geprognosticeerd op basis van de jaarrekening 2024 uit de activamodule. Hier zijn de toekomstig geplande investeringen aan toegevoegd.

Financiële vaste activa:

De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de activamodule.

Vorraden:

De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de activamodule.

Vorderingen:

De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Liquide middelen:

De liquide middelen bevat normaal gesproken het positieve netto effect van alle overige geprognoseerde activa- en passivaposten (voor deze balans is deze sluitpost opgenomen onder vaste schulden > 1 jaar).

Overlopende activa:

De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Eigen vermogen:

De balanspost reserves is meerjarig begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie (conform besluitvorming van de raad). Een specificatie van deze post is terug te vinden in het hoofdstuk Reserves en voorzieningen van deze begroting.

Voorzieningen:

De balanspost voorzieningen is begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie en het Watertakenplan 2024-2034. Een specificatie van deze post is terug te vinden in het hoofdstuk Reserve en voorzieningen van deze begroting.

Vaste schulden > 1 jaar:

De prognose voor de financiële vaste passiva is opgesteld op basis van de gegevens uit de leningenadministratie. Daarnaast bevatten deze post het negatieve netto-effect van alle overige geprognoseerde activa- en passivaposten (sluitpost voor de jaren 2025 tot en met 2029).

Vlottende schulden:

De prognose voor de vlottende schulden is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Overlopende passiva:

De prognose voor de overlopende passiva is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

EMU saldi

Berekening EMU-saldo

In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een bij de euro aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-saldo wordt bepaald door een gezamenlijk saldo van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,27% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën.

In de onderstaande tabel is het EMU-saldo van Berkelland berekend. In de septembercirculaire 2024 zijn de individuele referentiewaarden per gemeente opgenomen. Met name in 2025 zitten we ruimschoots onder de referentiewaarde van 7,107 miljoen euro, maar ook voor 2026 blijven we onder deze waarde. Dat betekent dat we meer leningen aantrekken.

We hebben meer financiering nodig, omdat er naast de gebruikelijke investeringen in de infrastructuur, grote projecten gepland zijn als sporthal Ruurlo, sporthal 't Timpke en centrumplan

Ruurlo. Daarnaast zijn er wijkaanpakken in Oost Beltrum, Rekken, Neede Noord Oost en Garvelinkkamp.

Vanaf 2027 komen we dichterbij de referentiewaarde.

			2025	2026	2027	2028	2029
EMU-saldo			18.314	12.551	8.291	8.070	7.819
EMU-saldo referentiewaarde 2022			-7.107	-7.107	7.107	7.107	7.107
Verschil EMU-saldo en referentiewaarde			11.207	-5.444	1.184	-963	-712
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekingen en leningen	-48	-503			
		Uitzettingen					
	Vlottende activa	Uitzettingen	-2.894				
		Liquide middelen	-136				
		Overlopende activa	2.658				
Passiva	Vaste passiva	Vaste schuld	18.001	12.048	8.291	8.070	7.819
		Vlottende passiva	5.511				
		Overlopende passiva	-5.618				
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa							

Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2025 (Na bestuursrapportage)					2026 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
0.1 Bestuur	-2.916	0	0	0	-2.916	-2.930	0	0	0	-2.930
0.10 Mutaties reserves	0	0	12.782	-463	12.319	0	0	1.582	-110	1.472
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-2.675	0	0	0	-2.675	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	-1.307	1.125	0	0	-182	-733	557	0	0	-176
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-62	1	0	0	-61	-109	1	0	0	-107
0.4 Overhead	-23.583	2.012	0	0	-21.571	-22.577	1.960	0	0	-20.617
0.5 Treasury	-1.283	2.961	0	0	1.678	-1.083	2.164	0	0	1.081
0.61 OZB woningen	-689	7.474	0	0	6.785	-683	7.688	0	0	7.005
0.62 OZB niet-woningen	-11	4.166	0	0	4.155	-5	4.284	0	0	4.279
0.64 Belastingen overig	-23	203	0	0	179	-22	203	0	0	180
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-3	99.605	0	0	99.603	-3	101.319	0	0	101.316
0.8 Overige baten en lasten	-2.850	89	0	0	-2.762	-3.198	89	0	0	-3.109
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-25	0	0	0	-25	-25	0	0	0	-25
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-3.404	124	0	0	-3.281	-3.353	145	0	0	-3.208
1.2 Openbare orde en veiligheid	-936	0	0	0	-936	-1.349	0	0	0	-1.349
2.1 Verkeer en vervoer	-9.548	758	0	0	-8.790	-8.400	344	0	0	-8.056
2.2 Parkeren	-99	11	0	0	-88	-96	12	0	0	-84
2.4 Economische havens en waterwegen	-1	0	0	0	-1	-1	0	0	0	-1

3.1 Economische ontwikkeling	-667	0	0	0	-667	-537	0	0	0	-537
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-412	461	0	0	49	-170	251	0	0	81
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-846	59	0	0	-787	-192	59	0	0	-133
3.4 Economische promotie	-592	538	0	0	-54	-510	538	0	0	28
4.1 Openbaar basisonderwijs	-217	0	0	0	-217	-230	0	0	0	-230
4.2 Onderwijshuisvesting	-2.033	7	0	0	-2.026	-2.173	16	0	0	-2.157
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.697	503	0	0	-1.194	-1.623	323	0	0	-1.300
5.1 Sportbeleid en activering	-2.542	34	0	0	-2.509	-2.026	0	0	0	-2.026
5.2 Sportaccommodaties	-1.051	184	0	0	-867	-914	191	0	0	-723
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-596	0	0	0	-596	-789	0	0	0	-789
5.4 Musea	-710	20	0	0	-690	-543	21	0	0	-523
5.5 Cultureel erfgoed	-141	0	0	0	-141	-68	0	0	0	-68
5.6 Media	-1.449	226	0	0	-1.223	-998	6	0	0	-992
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-5.166	66	0	0	-5.099	-4.498	67	0	0	-4.431
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-9.350	6.556	0	0	-2.794	-3.358	928	0	0	-2.429
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	-300	0	0	0	-300	0	0	0	0	0
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-5.330	0	0	0	-5.330	-4.398	0	0	0	-4.398
6.3 Inkomensregelingen	-15.252	11.802	0	0	-3.450	-16.925	12.270	0	0	-4.655
6.4 WSW en beschut werk	-12.732	1.332	0	0	-11.400	-13.014	1.295	0	0	-11.719
6.5 Arbeidsparticipatie	-305	0	0	0	-305	-269	0	0	0	-269
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-15.399	592	0	0	-14.807	-13.748	574	0	0	-13.175
6.751 Jeugdhulp ambulante lokaal	-1.267	0	0	0	-1.267	-414	0	0	0	-414
6.752 Jeugdhulp ambulante regionaal	-8.690	0	0	0	-8.690	-9.608	0	0	0	-9.608
6.753 Jeugdhulp ambulante landelijk	-20	0	0	0	-20	-20	0	0	0	-20
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-3.787	0	0	0	-3.787	-4.941	0	0	0	-4.941
6.791 PGB WMO	-386	0	0	0	-386	-413	0	0	0	-413
6.792 PGB Jeugd	-264	0	0	0	-264	-264	0	0	0	-264
6.821 Jeugdbescherming	-1.034	0	0	0	-1.034	-1.059	0	0	0	-1.059
6.91 Coördinatie en beleid WMO	-332	0	0	0	-332	-1.199	0	0	0	-1.199
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-430	0	0	0	-430	-415	0	0	0	-415
7.1 Volksgezondheid	-2.570	0	0	0	-2.570	-2.070	0	0	0	-2.070
7.2 Riolerings	-6.765	8.447	0	0	1.682	-6.406	8.088	0	0	1.682
7.3 Afval	-4.227	4.309	0	0	82	-4.125	4.807	0	0	682
7.4 Milieubeheer	-3.630	1.441	0	0	-2.189	-3.906	1.771	0	0	-2.135
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-347	271	0	0	-75	-215	272	0	0	56
8.1 Ruimte en leefomgeving	-1.270	117	0	0	-1.153	-1.762	120	0	0	-1.641

8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-1.344	2.301	0	0	957	-363	652	0	0	290
8.3 Wonen en bouwen	-13.325	5.775	0	0	-7.549	-3.080	1.235	0	0	-1.844
Gerealiseerd resultaat	-175.888	163.569	12.782	-463	0	-151.809	152.250	1.582	-110	1.913

Overzicht van baten en lasten voor het taakveld overhead

Bedragen x € 1.000	2026			2027	2028	2029
	Baten	Lasten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Salarissen en sociale lasten		-12.634	-12.634	-12.634	-12.634	-12.634
Belastingen		-5	-5	-5	-5	-5
Duurzame goederen		-64	-64	-64	-64	-64
Ingeleend personeel		-12	-12	-12	-12	-12
Uitgeleend personeel	1.115		1.115	1.115	1.115	1.115
Leges en andere rechten			0	0	0	0
Overige goederen en diensten	335	-8.004	-7.669	-5.984	-6.019	-6.019
Inkomensoverdrachten - Rijk		-12	-12	-12	-12	-12
Inkomensoverdrachten - gemeenten		-383	-383	-383	-383	-383
Inkomensoverdrachten - overige overheden		-241	-241	-241	-241	-241
Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	35	-21	14	14	14	14
Afschrijvingen		-865	-865	-1.000	-841	-841
Mutatie voorzieningen		-144	-144	-144	-144	-144
Toegerekende en bespaarde rente		-32	-32	-32	-32	-32
Overige verrekeningen	475	-163	312	312	312	312
Totaal	1.960	-22.580	-20.620	-19.070	-18.946	-18.946

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Het besluit begroting en verantwoording (BBV) verplicht de gemeente om afzonderlijk in te gaan op de zogenoemde 'jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume'. Bij deze arbeidsgerelateerde verplichtingen is het doorslaggevend of het verloop van de uitgaven gedurende een aantal begrotingsjaren, in de regel betreft dit de begrotingsperiode van 4 jaar, gelijkmatig dan wel ongelijkmatig is. Bij een gelijkmatig verloop zoals bijvoorbeeld lonen, premies en vakantiegeld moeten de uitgaven in de begroting worden geraamd. Is er sprake van een sterke omvangwisseling in het uitgavenpatroon dan moeten de uitgaven ten laste van een voorziening worden gebracht. De kosten van voormalig personeel en wethouderspensionen worden gedekt uit voorzieningen omdat hier sprake is van een ongelijk volume. De hoogte van de voorzieningen moet afgestemd zijn op de achterliggende verplichtingen. Jaarlijks vindt er daarom bij het opstellen van de jaarrekening een doorrekening plaats.

Uitgangspunten

Omschrijving uitgangspunt	
Lasten	
Prijsstijging	2,6%
Subsidies	2,12% op basis van 80% loonvoet, 20% prijsstijging.
Gemeenschappelijke regelingen	Begroting gemeenschappelijke regeling
Salarissen	Op basis CAO
Kapitaallasten	1e afschrijving in het jaar na gereedkoming
Baten	
Belasting onroerende zaken (OZB)	2,6%
Overige belastingen	2,6%
Rioolrecht	Kostendekkend
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend
Leges	Kostendekkend
Overige opbrengsten	2,6%
Huren	Driejaarsgemiddelde inflatie 3,1%
Overige uitgangspunten	
Onvoorzien	€ 100.000
Prijspeil meerjarenbegroting	Constate prijzen, prijspeil 2026
Algemene uitkering gemeentefonds	Op basis van meicirculaire
BUIG	Op basis van voorlopige beschikking

BIJLAGEN

Bijlage 1: Verplichte beleidsindicatoren

Toelichting

In deze bijlage zijn de verplichte indicatoren opgenomen zoals voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording. De beleidsindicatoren hebben in de meeste gevallen geen relatie met onze doelstellingen en activiteiten. De gegevens worden voor het grootste gedeelte via de website 'waar staat je gemeente' verzameld. Daar worden de nieuwste beschikbare cijfers gepubliceerd, net zoals de vergelijking met Nederland. De cijfers in deze bijlage zijn van 29 augustus 2025.

Passend wonen

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Nieuwgebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.	per 1.000 woningen	2020	5,1	8,9	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research	Nieuwgebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
		2021	5,1	8,9		
		2022	3,3	9,3		
		2023	3,2	9,1		
		2024	5,1	8,4		
		2025	5,1	8,4		
Demografische druk	%	2021	83,3	70,1	CBS Statistiek Bevolking - bewerking ABF Research	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
		2022	83,5	70,3		
		2023	83,7	70,3		
		2024	84,6	70,4		
		2025	84,9	70,7		
		2025	84,9	70,7		

Onze aantrekkelijke leefomgeving

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2019	169	161	CBS statistiek Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
		2020	190	170		
		2021	154	169		
		2022	133	148		
		2023	128	148		
		2023	128	148		

Een toekomstbestendig Sociaal Domein

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Jongeren met een delict voor de rechter	%				CBS Jeugd	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2019	0	1		
		2020	1	1		
		2021	1	1		
		2022	1	1		
		2023	1	1		
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%				CBS Jeugd	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2019	3	6		
		2020	4	6		
		2021	3	6		
		2022	4	6		
		2023	4	6		
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%				CBS Jeugdmonitor	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polis administratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2019	1	2		
		2020	2	2		
		2021	2	2		
		2022	2	1		
		2023	2	2		

Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura	In percentage van alle jongeren tot 18 jaar, per 1 januari Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014), en in natura door de zorgaanbieder is geleverd. PGB gefinancierde hulp en zorg valt hier dus buiten. Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Zorg in Natura wordt direct vergoed aan de zorgverlener zonder tussenkomst van de zorggebruiker. In het kader van de jeugdzorg betekent dit dat de hulp rechtstreeks door de gemeente wordt vergoed. Persoonsgebonden budget (PGB) is een geldbedrag waarmee de zorggebruiker zelf zorg, begeleiding, hulp, hulpmiddelen of voorzieningen in kan kopen. Deze wordt verstrekt via de Sociale verzekeringsbank (SVB) maar is ook afkomstig van de gemeente.
	2020	10,8	11,9
	2021	13,5	12,9
	2022	13,2	13,2
	2023	10,7	11,1
	2024	14,5	13,7
Jongeren met jeugdbescherming	%	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura	In percentage van alle jongeren tot 18 jaar, per 1 januari Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.
	2020	1,3	1,2
	2021	1,4	1,2
	2022	1,4	1,2
	2023	1,0	1,0
	2024	1,1	1,0
Jongeren met jeugdreclassering	%	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura	In percentage van alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar, per 1 januari Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding of het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.
	2019	0,3	0,4
	2020	0,3	0,4
	2021	0,2	0,3
Cliënten met een maatwerk-arrangement Wmo	per 10.000 inwoners	CBS - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein Wmo	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkvoorziening is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
	2020	710	700
	2021	740	704
	2022	740	710
	2023	730	700
	2024	730	720

Werken en leren

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Functiemenging	%				CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
		2019	46,6	53,3		
		2020	46,6	53,3		
		2021	46,9	53,3		
		2022	47,7	53,8		
		2023	48,0	54,2		
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar				LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
		2019	149	151,3		
		2020	151,8	158,1		
		2021	153,2	164,9		
		2022	160,9	174,1		
		2023	163,1	181,8		
Banen	per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar				CBS Bevolkingsstatistiek / LISA - bewerking ABF Research	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
		2019	641,7	792,1		
		2020	647,1	795,9		
		2021	653,5	805,5		
		2022	675,7	825,4		
		2023	687,7	836,6		
Netto arbeidsparticipatie	%				CBS - Arbeidsdeelname	Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking (beroeps- en niet-beroepsbevolking). Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking).
		2020	69,3	68,4		
		2021	70,4	70,4		
		2022	73,1	72,2		
		2023	72,6	73,1		
		2024	72,4	73,2		
Personen met een bijstands-uitkering	per 10.000 inwoners				CBS - Participatiewet	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
		2020	259,5	459,7		
		2021	228,3	431,2		
		2023	172,4	344,8		
		2024	188,6	343,6		

Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen		DUO/Ingrado	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven.		
				De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.		
		2015	0,7	2,3		
		2016	1,0	1,8		
		2017	0,6	1,8		
		2023	3,0	6,3		
		2024	3,6	6,7		
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2016	12	27	DUO/Ingrado	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend.
						De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
		2020	13	20		
		2021	13	20		
		2022	20	24		
		2023	19	27		
		2024	18	28		
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%				DUO/Ingrado	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
		2019	1,1	2		
		2021	1,4	19		
		2022	1,1	2,4		
		2023	1,5	2,4		
		2024	1,4	2,3		
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar				CBS - Participatiewet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2020	552,4	202,0		
		2021	550,5	197,7		
		2022	549	197,7		
		2024	571,9	203,1		

Nieuwe energie

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Hernieuwbare elektriciteit	%				Klimaatmonitor - Rijkswaterstaat	
		2018	6,3	17,5		
		2019	7,5	20		
		2020	11,2	26,8		
		2021	17,5	33,1		
		2022	27,0	32,5		

Sport en Cultuur bewegen je!

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Niet-sporters	%				Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
		2016	46,5	48,7		
		2020	47,4	49,3		
		2022	46,1	46,4		
		2024	41,8	42,5		

Veiligheid

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren				Stichting Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar.
		2020	6	11		
		2021	9	8		
		2022	9	8		
		2023	8	9		
		2024	8	9		
Misdrijven - Geweldd misdrijven	per 1.000 inwoners				CBS - Criminaliteit	Het aantal geweldd misdrijven.
		2020	2,4	4,5		
		2021	2,6	4,3		
		2022	3,6	4,5		
		2023	3,0	4,2		
		2024	3,1	4,3		
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners				CBS - Criminaliteit	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.
		2020	4,3	6,2		
		2021	4,9	6,1		
		2022	5,1	6,0		
		2023	4,4	5,8		
		2024	3,5	5,7		
Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners				CBS - Diefstallen	Het aantal diefstallen uit woningen per 1000 inwoners
		2020	0,7	1,8		
		2021	0,9	1,3		
		2022	0,9	1,4		
		2023	0,5	1,3		
		2024	0,8	1,2		
Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners				CBS - Diefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1000 inwoners
		2020	0,3	2,0		
		2021	0,6	1,8		
		2022	0,3	2,3		
		2023	0,7	2,5		
		2024	0,3	2,2		

Algemeen bestuur en Bedrijfsvoering

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000				CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
		2021	273	290		
		2022	298	317		
		2023	357	368		
		2024	370	379		
		2025	385	398		
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€				COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
		2021	705	733		
		2022	689	823		
		2023	846	860		
		2024	897	925		
		2025	927	957		
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€				COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
		2021	867	810		
		2022	851	905		
		2023	967	942		
		2024	1.022	1.004		
		2025	1.061	1.050		
Formatie	Fte per 1.000 inwoners				Eigen begroting	
		2021	7,9			
		2022	8,3			
		2023	8,1			
		2024	8,3			
		2025	8,4			
		2026	8,4			
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners				Eigen begroting	
		2021	7,2			
		2022	7,6			
		2023	7,3			
		2024	7,7			
Apparaatskosten	Kosten per inwoner				Eigen begroting	
		2021	705,78			
		2022	1.053,93			
		2023	978,02			
		2024	1.103,51			
		2025	923,12			
		2026	899,98			

Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting
		2021 15,00
		2022 3,00
		2023 17,76
		2024 14,13
		2025 5,55
		2026 3,63
Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting
		2021 11,85
		2022 14,29
		2023 -12,46
		2024 -12,68
		2025 -12,70
		2026 -12,46

Bijlage 2: Overzicht subsidies

Toelichting

Omschrijving (toelichting)

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van de subsidies die op basis van de begroting worden verstrekt.

Onze aantrekkelijke leefomgeving

Grootboeknummer	Omschrijving	Kostensoort	Omschrijving	Ontvanger	Bedrag
62100000	Aanleg en onderhoud infrastructuur	42550	Bijdrage commissie BTB	Stg. Gehandicapten Platform Berkelland	250

Een toekomstbestendig Sociaal Domein

Grootboeknummer	Omschrijving	Kostensoort	Omschrijving	Ontvanger	Bedrag
60610057	Preventie Platform Jeugd	42550	GGD Nu niet Zwanger	GGD NOG	18.023
60672100	Yunio: Voorzorg en Thuisbegeleiding	42550	Thuisbegeleiding	Yunio	67.096
60672200	Verbinding Zorg en Onderwijs Zone College Borculo	42550	Trajectbegeleiding	ROC Graafschapcollege	24.779
		42550	Trajectbegeleiding	Zone College Borculo	4.627
61400000	Bureau Halt	42550	Bureau Halt	Bureau Halt	25.398
66700600	Jeugd-en jongerenwerk, preventief Jeugdbeleid	42550	BOR	Humanitas District Oost	22.858
		42550	Preventie	GGNet	15.961
67140008	Gidsgelden	42550	Verslavingszorg	Tactus	79.087
67150000	Jeugdgez.zorg 0-4 jr + preventie jeugd en gezin	42550	0-4 jaar	Yunio	792.767
		42550	RVP	Yunio	61.304
		42550	Home Start	Yunio	30.675
		42550	Prenatale huisbezoeken	Yunio	5.170
		42550	Inhuis Steungezinnen	Yunio	17.500
		42550	Voorlichting zwangeren	VSV Oost	3.890
		42550	Integrale vroeghulp	Stichting Mee	39.748
60610070	PRJCT Dorpskamers	42550	Dorpskamers Berkelland	St. Stadskamer	185.000
66200420	Algemene voorzieningen en preventief beleid	42550	Tandem Brede maatjes	Humanitas	35.889
		42550	Hospice	Hospice de Lelie	2.742
		42550	Gespreksmaatjes	Ruimte voor anders zijn	10.648
		42550	Meldpunt Beltrum 2018	Meldpunt Beltrum	773
		42550	Maatschappelijk Werk	Sensire	0
		42550	Kwetsbare Ouderen	Sensire	4.538
66700001	Algemeen Maatschappelijk	42550	Slachtofferhulp	St. Slachtofferhulp	15.396
60682000	Bijdrage Veilig Thuis	42550	Bijdrage VTNOG	VTNOG	357.661

Werken en leren

Grootboeknummer	Omschrijving	Kostensoort	Omschrijving	Ontvanger	Bedrag
64800600	Overige baten en lasten bijzonder onderwijs	42550	Subsidie Technieklokaal	Stg. Bevordering Techniekonderwijs	7.500
60630005	Subsidie armoedebestrijding	42550	Bijdrage voedselbank	Voedselbank Oost Achterhoek	12.584
		42550	Bijdrage formulierenbijdrage/Thuisadministratie	Humanitas District Oost	23.640
		42550	Bijdrag fin. thuisadministratie	Schuld op Maat	10.139
		42550	Uitvoering Sociaal raadsliedenwerk	Sensire	49.987
60340000	Faciliteren ondernemersfonds	42550	Doorbetaling reclamebelasting	Stichting Ondernemersfonds Berkelland	205.000

Sport en Cultuur bewegen je!

Grootboeknummer	Omschrijving	Kostensoort	Omschrijving	Ontvanger	Bedrag
60510000	Natuurbad Rekken	42550	Subsidie Zwembad Rekken	Zwembad Rekken	17.900
65100000	Openbare Bibliotheken	42550	Subsidie Bibliotheek	Stichting Bibliotheek Oost-Achterhoek	688.818
65110000	Kunstzinnige vorming (muziekscholen e.d)	42550	Subsidie Culturije	Stichting Culturije	270.565
65300210	Zwembaden: Subsidies	42550	Subsidie Timpke	Stichting Sportaccommodatie 't Timpke	538.021
		42550	Subsidie Ruurlo	Stichting Zwembad Ruurlo	302.021
65300410	Sport: Ondersteuning en stimulering	42550	Subsidie SFB	Stichting Sport Federatie Berkelland	99.500
65410010	Musea: Subsidies	42550	Subsidie Scheper	Stichting Museum De Scheper	104.881
65800200	Gemeentelijk/regionaal mediabeleid	42550	Subsidie BL	Stichting Berkelland Lokaal	60.500
66700510	Wijkcentra en dorpshuizen	42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Dorpsaccommodatie Rietmolen	37.560
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Dorpsshoes Gelster	2.160
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting 't Haarshoes Noordijk	17.560
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Kulturhus 't Beltrum	12.560
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Kulturhus 't Stieltjen	13.060
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Dorpshuis De Zunnekamp	14.700
65410100	Monumenten (in eigendom)	42550	Monumentensubsidie	Overman	2.000
		42550	Monumentensubsidie	Mensink	2.000
66700550	Combinatiefuncties	42550	CF Subsidie	Stichting Sportaccommodatie 't Timpke	8.673
		42550	CF Subsidie	Stichting Culturije	125.414
		42550	CF Subsidie	Beweeg Wijs Detachering B.V.	31.353
		42550	CF Subsidie	Stichting Sport Federatie Berkelland	188.120

Nieuwe energie

Grootboeknummer	Omschrijving	Kostensoort	Omschrijving	Ontvanger	Bedrag
60740003	PRJCT A4 energieloket	42550	Basispakket Energie	Energieloket	105.000

Vitaal Platteland

Grootboeknummer	Omschrijving	Kostensoort	Omschrijving	Ontvanger	Bedrag
65600220	Kosten regiocoördinator	42550	Achterhoek Toerisme	Stichting Achterhoek Toerisme	75.000
60310904	Uitvoering lokale uitvoeringsagenda BhiB	42550	Achterhoek Toerisme	Stichting Achterhoek Toerisme	58.000

Bijlage 3: Investerings 2026

Investerings

In de begroting is dekking opgenomen voor de volgende kredieten. De investeringen zijn gepland voor 2026, waardoor de kredieten nu beschikbaar gesteld moeten worden.

Bedrag (x € 1.000)	Nieuw krediet
Renovatie rioolgemalen	700
Vervanging Materieel buitendienst	382
Speel- en beweegvoorzieningen 2026	30
Vervanging ICT middelen	478

- **Renovatie rioolgemalen**
Vervangingsopgave en optimalisatie rioolgemalen en persleidingen vanuit beheer en onderhoud.
- **Materieel buitendienst**
Jaarlijks zijn voertuigen en/of materieel aan vervanging toe.
- **Speel- en beweegvoorzieningen 2026**
Afgesproken is jaarlijks een krediet van € 30.000 beschikbaar te stellen voor speel- en beweegvoorzieningen.
- **ICT middelen**
Jaarlijks zijn er diverse ict middelen die vervangen moeten worden.